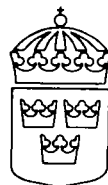

Riksdagens protokoll

1987/88:111

Protokoll
1987/88:111

29 april 1988

Debatter m. m.

Fredagen den 29 april

Den kommunala ekonomin	18
Sjöfart m. m. (forts. från prot. 110)	54
Svar på frågor	
1987/88:388 av Pär Granstedt (c) om åtgärder för att bekämpa apartheid i Sydafrika	64
1987/88:424 av Gunnel Liljegren (m) om användningen av kemiska stridsmedel	65
1987/88:428 av Britta Bjelle (fp) om förhandlingar om återfö- rande av barn som olovligen bortförts till Tunisien	67
1987/88:437 av Hans Göran Franck (s) om de politiska förhål- landena i Kampuchea	69
1987/88:452 av Bertil Måbrink (vpk) om åtgärder mot visst slags terrorism	71
1987/88:461 av Elving Andersson (c) om tågförbindelserna mellan Oslo och Köpenhamn via Göteborg	72
1987/88:465 av Isa Halvarsson (fp) om postens paketsortering i Karlstad	73
1987/88:462 av Lennart Nilsson (s) om åtgärder för att öka den bofasta befolkningen i skärgårdskommuner	74
1987/88:446 av Karl-Anders Petersson (c) om ett Östersjölabo- ratorium	76
1987/88:458 av Ivar Franzén (c) om finansieringen av borning- ar efter gas i Siljansringen	79
1987/88:464 av Ingegerd Elm (s) om åtgärder mot den vatten- förorenande verksamheten kring Vättern	80
1987/88:467 av Ivar Virgin (m) om valsedlar på oblekt papper .	82
1987/88:449 av Hugo Hegeland (m) om skärpta regler för vissa lastbilstransporter	83
1987/88:457 av Hugo Bergdahl (fp) om åtgärder för att främja sysselsättningen i Bergslagen	84
1987/88:466 av Birger Hagård (m) om studiefinansieringen inom forskarutbildningen	87

Meddelande om interpellationer	
1987/88:244 av Elisabeth Fleetwood (m) om servicebostäder åt handikappade och gamla	90
1987/88:245 av Börje Hörnlund (c) om arbetsmarknadspolitiken avseende Norrbottens län	90
1987/88:246 av Ingela Mårtensson (fp) om de politiska förhållandena i Nya Kaledonien	92
1987/88:247 av Ingela Mårtensson (fp) om slopande av kommunarrest enligt terroristlagen	92
1987/88:248 av Jan Hyttring (c) om riksfärdtjänstens framtida utformning	92
1987/88:249 av Bo Lundgren (m) om avdragsrätten för bostadsräntor	93
1987/88:250 av Bo Lundgren (m) om skatten på småhus	95
1987/88:251 av Bo Lundgren (m) om idrottsrörelsens villkor	96
1987/88:252 av Hans-Eric Andersson (s) om kommunalskatten	98
1987/88:253 av Ann-Cathrine Haglund (m) om åtgärder för att öka jämställdheten	99
1987/88:254 av Per Stenmarck (m) om erosionskadorna på vissa strandområden i Skåne	100
1987/88:255 av Ingela Mårtensson (fp) om förbudet mot pornografiska föreställningar	101
Meddelande om frågor	
1987/88:470 av Lennart Brunander (c) om upphandlingen av uniformsväv för försvaret	101
1987/88:471 av Margareta Gard (m) om uppvärmningen av småhus	102
1987/88:472 av Hugo Hegeland (m) om bevakningen på kriminalvårdsanstalterna	102
1987/88:473 av Margareta Gard (m) om uttalande om Dala Airport	103

Avgjorda ärenden

Fredagen den 29 april

Bostadsutskottets betänkanden

1987/88:10 om anslag till bostadsförsörjningen m. m.	5
1987/88:11 om byggnadsforskning och experimentbyggnad	5

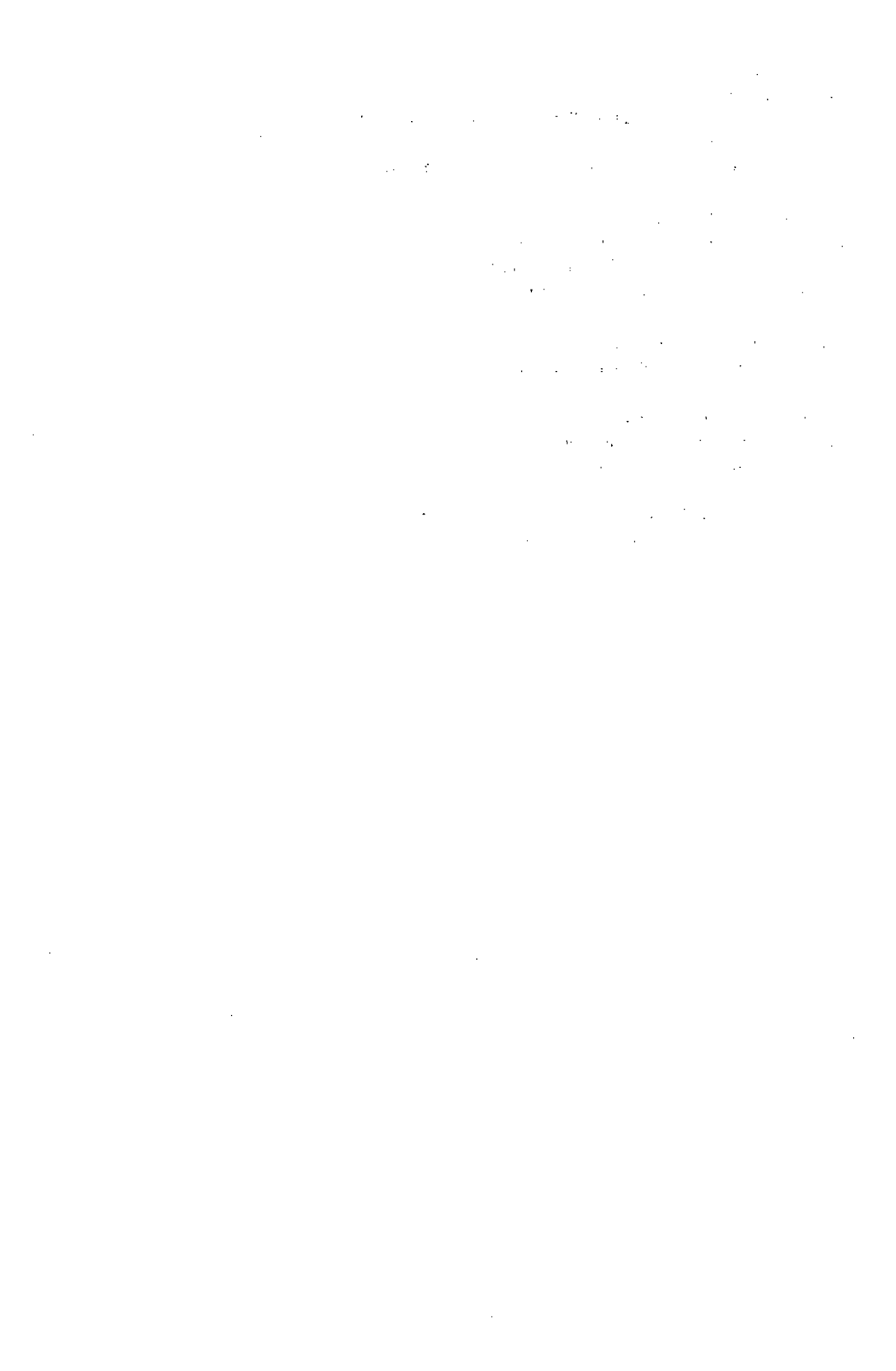
Jordbruksutskottets betänkande

1987/88:19 om ny strålskyddslag, m. m.	5

Näringsutskottets betänkande

1987/88:31 om anslag m. m. på tilläggsbudget II: industridepartementet	5

<i>Utrikesutskottets betänkanden</i>	Prot.
1987/88:23 om Sveriges tillträde till den europeiska konventionen till förhindrande av tortyr m. m.	1987/88:111 5
1987/88:34 om godkännande av ändringar i EFTA-konventionen	5
<i>Justitieutskottets betänkanden</i>	
1987/88:35 om begränsningar i vittnesplikten	5
1987/88:31 om anslag till kriminalvården, m. m.	5
1987/88:37 om ändring i brottsskadelagen	5
<i>Försvarsutskottets betänkande</i>	
1987/88:9 om en för totalförsvaret gemensam skyddsskola, m. m.	5
<i>Utbildningsutskottets betänkanden</i>	
1987/88:18 om anslag till vuxenutbildning	5
1987/88:19 om anslag på tilläggsbudget II	5
<i>Finansutskottets betänkande</i>	
1987/88:19 om den kommunala ekonomin	18

Fredagen den 29 april

Kl. 09.00

1 § Justerades protokollet för den 21 innevarande månad.

2 § Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till riksdagen

Härmed ansöker jag om tjänstledighet från mina uppdrag i riksdagen fr. o. m. den 1 t. o. m. den 31 maj 1988. Detta på grund av enskild angelägenhet.

Stockholm den 19 april 1988

Bengt Wittbom

Framställningen bifölls av kammaren.

3 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1987/88:165 till jordbruksutskottet

Beträffande denna proposition hade regeringen föreslagit att riksdagen skulle besluta att motionstiden förkortades till tolv dagar.

Kammaren beslöt förkorta motionstiden till att utgå tisdagen den 10 maj.

4 § Föredrogs och hänvisades

Skrivelse

1987/88:174 till näringsutskottet

5 § Företogs till avgörande bostadsutskottets betänkanden 1987/88:10 och 11, jordbruksutskottets betänkande 1987/88:19, näringsutskottets betänkande 1987/88:31, utrikesutskottets betänkanden 1987/88:23 och 34, justitieutskottets betänkanden 1987/88:35, 31 och 37, försvarsutskottets betänkande 1987/88:9 samt utbildningsutskottets betänkanden 1987/88:18 och 19 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 110).

Bostadsutskottets betänkande 10

Mom. 1 (översyn av bostadspolitiken)

Först biträdades reservation 2 av Erling Bager och Karl-Göran Biörsmark med 44 röster mot 35 för reservation 3 av Agne Hansson och Rune Thorén. 208 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 1 av Rolf Dahlberg m. fl. med 65 röster mot 42 för reservation 2 av Erling Bager och Karl-Göran Biörsmark. 179 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 149 röster mot 65 för reservation 1 av Rolf Dahlberg m. fl. 75 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (bostadspolitikens inriktning och omfattning)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 16 för reservation 4 av Tore Claeson.

Mom. 3 (avveckling av de administrativa begränsningarna av byggandets omfattning)

Utskottets hemställan bifölls med 180 röster mot 108 för reservation 5 av Rolf Dahlberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 4 (ombyggnadsverksamheten)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 6 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (bostadsbyggandet i Stockholms län)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 7 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (åtgärder för att stimulera omvandling från hyresrätt till bostadsrätt)
Hemställan

Hemställan i reservationerna 8 av Oskar Lindkvist m. fl. och 9 av Tore Claeson bifölls med 145 röster mot 142 för utskottets hemställan. 1 ledamot avstod från att rösta.

Motivering

Den i reservation 8 av Oskar Lindkvist m. fl. anförda motiveringen – som ställdes mot den i reservation 9 av Tore Claeson anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 8 (åtgärder för att motverka omvandling från hyresrätt till bostadsrätt)
Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 15 för hemställan i reservation 11 av Tore Claeson. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Den i reservation 10 av Oskar Lindkvist m. fl. anförda motiveringen godkändes med 148 röster mot 141 för utskottets motivering.

Mom. 9 (försäljning av äldre hus ägda av allmännyttiga bostadsföretag) Hemställen

Utskottets hemställen – som ställdes mot hemställen i reservation 13 av Tore Claeson – bifölls med acklamation.

Motivering

Den i reservation 12 av Oskar Lindkvist m. fl. anförda motiveringen godkändes med 147 röster mot 142 för godkännande av utskottets motivering.

Mom. 10 (åtgärder för att lösa ungdomens bostadssituation)

Först biträdades reservation 14 av Rolf Dahlberg m. fl. med 106 röster mot 34 för reservation 15 av Agne Hansson och Rune Thorén. 147 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställen – som ställdes mot reservation 14 av Rolf Dahlberg m. fl. – genom uppresning.

Mom. 11 (samverkan för ett eget boende)

Hemställen

Utskottets hemställen – som ställdes mot hemställen i reservation 17 av Agne Hansson och Rune Thorén – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 16 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 12 (ekonomiska stimulanser för att initiera byggandet av mindre lägenheter)

Hemställen

Utskottets hemställen – som ställdes mot hemställen i reservation 19 av Agne Hansson och Rune Thorén – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 18 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 13 (boende särskilt anpassat för allergiker)

Utskottets hemställen – som ställdes mot reservation 20 av Agne Hansson och Rune Thorén – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (eget boende för handikappade)

Utskottets hemställen – som ställdes mot reservation 21 av Agne Hansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (bostadsförmedlingens roll för bostadsförsörjningen)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 22 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (avveckling av bostadsförsörjningslagen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (kostnadsutvecklingen i bostadsbyggandet)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 15 för hemställan i reservation 25 av Tore Claeson. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 24 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 20 (avveckling av räntelånen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 26 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 22 (förtida inlösen av statliga lån)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Agne Hansson och Rune Thorén – bifölls med acklamation.

Mom. 23 (lånesystemets utformning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 28 av Agne Hansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 24 (kostnadsneutralitet i boendet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 29 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (den garanterade räntan för allmännyttiga bostadsföretag)

Utskottets hemställan bifölls med 270 röster mot 15 för reservation 30 av Tore Claeson.

Mom. 26 (extra upptrappningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 31 av Erling Bager och Karl-Göran Biörsmark – bifölls med acklamation.

Mom. 27 (räntebidragen till vissa underhållslån)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 32 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 28 (lägre räntebidrag för ombyggnader inom ROT-programmet m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 33 av Agne Hansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 29 (lägre räntebidrag för ombyggnad och underhåll)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 34 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 30 (räntebidrag till hus byggda före år 1975)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 35 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 31 (räntebidrag vid tillbyggnad av vissa egnahem)

Utskottets hemställan bifölls med 254 röster mot 34 för reservation 36 av Agne Hansson och Rune Thorén.

Mom. 33 (slopande av räntebidrag vid övertagande av allmännyttiga bostadsföretagsfastigheter)

Utskottets hemställan bifölls med 150 röster mot 137 för reservation 37 av Agne Hansson m. fl.

Mom. 35 (villkoren för lån finansierade av SBAB)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 38 av Agne Hansson och Rune Thorén – bifölls med acklamation.

Mom. 36 (markvillkoret)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 39 av Agne Hansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 37 (konkurrensvillkoret)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 40 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 38 (avveckling av ortskoefficienterna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 41 av Agne Hansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 40 (avveckling av lägestilläggen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 42 av Erling Bager och Karl-Göran Biörsmark – bifölls med acklamation.

Mom. 43 (lånebestämmelser för att främja ett miljöriktigt byggande m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 253 röster mot 35 för reservation 43 av Agne Hansson och Rune Thorén.

Mom. 44 (låneregler som ökar tillgången på små lägenheter)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 45 av Agne Hansson och Rune Thorén – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 44 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 46 (bostadslån till vätagstrustning)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 17 för reservation 46 av Tore Claeson.

Mom. 47 (avveckling av ROT-programmet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 47 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 49 (program för VA-nätets restaurering m. m.)

Först biträdades reservation 48 av Agne Hansson och Rune Thorén med 37 röster mot 15 för reservation 49 av Tore Claeson. 233 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 237 röster mot 50 för reservation 48 av Agne Hansson och Rune Thorén. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 50 (ändrade regler för lån och bidrag)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 51 av Tore Claeson – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 50 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 51 (hyresgästinflytandet över underhållet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 52 av Agne Hansson m. fl., *dels* reservation 53 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 52 (ombyggnadslån vid lägenhetssammanslagningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 54 av Agne Hansson m. fl., *dels* reservation 55 av Erling Bager och Karl-Göran Biörsmark – bifölls med acklamation.

Mom. 53 (ombyggnadslån till underhåll och luxuösa ombyggnader)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 56 av Agne Hansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 56 (ombyggnadslån till vissa energisparåtgärder)

Utskottets hemställan bifölls med 253 röster mot 35 för reservation 57 av Agne Hansson och Rune Thorén.

Mom. 57 (avveckling av lånen till barnfamiljer för köp av egnahem)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 58 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 58 (utvärdering av långivningen till barnfamiljer för köp av egnahem)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 59 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 60 (införandet av ett behovsprövat stöd för ungdomar vid förvärv av äldre egnahem)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 61 av Agne Hansson och Rune Thorén – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 60 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 61 (statliga lån vid köp av äldre egnahem)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 62 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 62 (lån för bofast befolkning vid förvärv av bostadsfastigheter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 63 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 63 (stöd till allmännyttiga bostadsföretag för fastighetsförvärv)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 65 av Tore Claeson – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 64 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 64 (lån med låg garanterad ränta vid kommunala förköp)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 67 av Tore Claeson – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 66 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 65 (avveckling av hyresrabatterna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 68 av Agne Hansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 66 (avveckling av återflyttningsbidragen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 69 av Agne Hansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 67 (avveckling av nybyggnadsbidragen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 70 av Agne Hansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 68 (avveckling av ungdomsbostadsstödet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 71 av Agne Hansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 69 (tilläggsån för ändrad lägenhetssammansättning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 72 av Agne Hansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 70 (antalet ramar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 73 av Agne Hansson och Rune Thorén – bifölls med acklamation.

Mom. 72 (delramen för arkeologiska undersökningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 76 av Agne Hansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 78 (kostnaden för bostadsanpassningsbidraget)

Utskottets hemställan bifölls med 273 röster mot 15 för reservation 78 av Tore Claeson.

Mom. 79 (stödet till hissinstallationer)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 79 av Tore Claeson – bifölls med acklamation.

Mom. 80 (ekonomiska villkoren för radonbidraget)

Utskottets hemställan bifölls med 238 röster mot 50 för reservation 80 av Agne Hansson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 81 (gränsvärden för radonbidraget)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 81 av Erling Bager och Karl-Göran Biörsmark, *dels* reservation 82 av Agne Hansson och Rune Thorén – bifölls med acklamation.

Mom. 82 (kartläggning av radonförekomsten)

Utskottets hemställan bifölls med 235 röster mot 51 för reservation 83 av Agne Hansson m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 83 (saneringsprogram för flerbostadshusen)

Utskottets hemställan bifölls med 273 röster mot 16 för reservation 84 av Tore Claeson.

Mom. 84 (ramen för beslut om förnyelsebidrag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 85 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 85 (förnyelsebidragens begränsning till allmännyttiga bostadsföretag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 87 av Erling Bager och Karl-Göran Biörsmark – bifölls med acklamation.

Mom. 87 (eftergift av hyresförlustlån)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 89 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 88 (riktade energibidrag)

Utskottets hemställan bifölls med 273 röster mot 15 för reservation 90 av Tore Claeson.

Mom. 90 (kommunernas energirådgivning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 91 av Tore Claeson – bifölls med acklamation.

Mom. 91 (reglerna för stöd till fukt- och mögelskadade hus)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 92 av Agne Hansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 97 (anslag till Information och utbildning m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 103 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande 11

Mom. 1 (avveckling av byggforskningsrådet)

Utskottets hemställan bifölls med 224 röster mot 65 för reservation 1 av Knut Billing m. fl.

Mom. 3 (uppdragsverksamhetens andel vid byggforskningsinstitutet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Knut Billing m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (forsknings- och utvecklingsarbete för bättre boendemiljö)

Utskottets hemställan bifölls med 215 röster mot 74 för reservation 3 av Agne Hansson m. fl.

Mom. 9 (anslag till Bidrag till statens institut för byggnadsforskning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Agne Hansson och Rune Thorén – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Jordbruksutskottets betänkande 19

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande 31

Utskottets hemställan bifölls.

Utrikesutskottets betänkanden 23 och 34

Vad utskottet hemställt bifölls.

Justitieutskottets betänkande 35

Utskottets hemställan bifölls.

Justitieutskottets betänkande 31

Punkt 3

Mom. 1 (differentiering på kriminalvårdsanstalterna)

Utskottets hemställan bifölls med 148 röster mot 141 för reservation 1 av Karin Ahrland m. fl.

Mom. 2 (program för drogfria anstalter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Karin Ahrland m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (lekmanövervakare)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Björn Körlof m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (vård utom anstalt i verkställighetens slutskede)

Utskottets hemställan bifölls med 252 röster mot 34 för reservation 4 av Gunilla André och Ingbritt Irhammar.

Mom. 8 (stöd till frigivna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Björn Körlof m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (kvinnor på lokalanstalt)

Utskottets hemställan bifölls med 148 röster mot 141 för reservation 6 av Karin Ahrland m. fl.

Mom. 10 (brev från häktad)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Björn Körlof m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (barn i anstalt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Björn Körlof m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (andlig vård)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Karin Ahrland och Lars Sundin – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (terapi inom kriminalvården m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1986/87:JU629 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Punkt 4

Mom. 3 (kontraktsvård vid vissa återfall)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Karin Ahrland och Lars Sundin – bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Justitieutskottets betänkande 37

Utskottets hemställan bifölls.

Försvarsutskottets betänkande 9

Mom. 2 och 4 (skyddsskolans organisatoriska ställning)

Utskottets hemställan bifölls med 221 röster mot 65 för reservationen av Arne Andersson i Ljung m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande 18

Punkt 1

Mom. 1 (omfattningen av grundutbildning för vuxna och kommunal vuxenutbildning budgetåret 1988/89 samt anslagsbeloppet)

Först biträdades reservation 2 av Ylva Annerstedt och Kerstin Keen med 44 röster mot 15 för reservation 3 av Björn Samuelson. 227 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 1 av Birgitta Rydle m. fl. – som ställdes mot reservation 2 av Ylva Annerstedt och Kerstin Keen – genom uppresning.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 182 röster mot 66 för reservation 1 av Birgitta Rydle m. fl. 40 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (deltidsstudier i grundutbildning för vuxna).

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Björn Samuelson – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (fördelningen av timmar för kommunal utbildning för vuxna inom en kommun)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Ylva Annerstedt och Kerstin Keen – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (viss försöksverksamhet inom kommunal vuxenutbildning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 6 av Ylva Annerstedt och Kerstin Keen, *dels* reservation 7 av Björn Samuelson – bifölls med acklamation.

Punkt 3

Mom. 1 (schablonbidragen till studiecirkelverksamhet)

Först biträdde reservation 9 av Ylva Annerstedt och Kerstin Keen med 45 röster mot 35 för reservation 10 av Pär Granstedt och Marianne Andersson. 204 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdde reservation 8 av Birgitta Rydle m. fl. – som ställdes mot reservation 9 av Ylva Annerstedt och Kerstin Keen – genom uppresning.

Slutligen bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Birgitta Rydle m. fl. – genom uppresning.

Mom. 2 och 3 (uppsökande verksamhet i bostadsområden, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 11 av Pär Granstedt m. fl., *dels* reservation 12 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (datautbildning för kvinnor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Ylva Annerstedt och Kerstin Keen – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (tilläggsbidragen till studiecirklar i svenska, matematik och samhällsinriktade ämnen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (kulturverksamhet i studieförbund)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 15 av Birgitta Rydle m. fl., *dels* reservation 16 av Pär Granstedt och Marianne Andersson, *dels* reservation 17 av Björn Samuelson – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (pedagogisk verksamhet och utvecklingsarbete inom studieförbund)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 18 av Pär Granstedt och Marianne Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (vuxenutbildningsavgiften)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (handikappverksamhet i studieförbund)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Pär Granstedt och Marianne Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (kursplanebundna universitetscirklar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 24 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (studiecirkelsammanskomsters längd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 25 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (studiecirklar i näringslära och kostfrågor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 26 av Pär Granstedt och Marianne Andersson – bifölls med acklamation.

Punkt 4

Mom. 8 (väntetid för vissa deltagare i grund-sfi)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Ylva Annerstedt och Kerstin Keen – bifölls med acklamation.

Punkt 5

Mom. 2 (folkhögskolans undervisningsvolym)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 28 av Pär Granstedt och Marianne Andersson, *dels* reservation 29 av Björn Samuelson – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (översyn av folkhögskolan)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 32 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 6 (bidrag till viss central kursverksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 34 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande 19

Punkt 2

Mom. 2 (ytterligare studietimmar för påbyggnadsundervisning för invandrade i svenska språket)

Den kommunala ekonomin

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Föredrogs

finansutskottets betänkande

1987/88:19 om den kommunala ekonomin (prop. 1987/88:100 delvis).

Den kommunala ekonomin

Anf. 1 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Vi skall i dag debattera finansutskottets betänkande nr 19 om den kommunala ekonomin. Det rör för kommun och landsting utomordentligt viktiga frågor såsom det kommunala skatteutjämnningssystemet, skatteutjämningsavgiften, anslagen till kommunerna avseende kompensation för slopad kommunal företagsbeskattning, slopning av kommunal garantibeskattning och fördelningen mellan generella och specialdestinerade statsbidrag m. fl. Det innebär att det i utskottsbetänkandet, som innehåller en rad reservationer, tas upp många tekniskt mycket besvärliga frågeställningar, som få människor har en klar inblick i, men som trots detta är av stor betydelse för oss alla.

Kommunerna och landstingen spelar en stor roll i den totala samhällsekonomin. Deras utgifter beräknas 1989 uppgå till närmare 300 miljarder kronor, vilket motsvarar 27 % av BNP. Kommunsektorn svarar för över 70 % av den offentliga verksamheten när det gäller konsumtion och investeringar. Över en fjärdedel, ungefär 80 miljarder kronor, av kommunernas inkomster utgörs av statsbidrag. De specialdestinerade statsbidragen uppgår till ca 65 miljarder kronor, vilket är mer än den statliga inkomstskatten för fysiska personer.

Under 1970-talet ökade den kommunala konsumtionen, som svarar för tre fjärdedelar av de kommunala utgifterna, med 4-5 % per år räknat i fasta priser. I början av 1980-talet skedde en uppbromsning av volymökningen. Därefter blev ökningstakten åter snabbare under några år. I den preliminära nationalbudgeten beräknades volymökningen för 1988 bli 1,7 % och lika stor för 1989. Den har nu i den reviderade finansplanen beräknats till 1,3 % för 1988 och 1 % för 1989. Den faktiska volymökningen brukar emellertid alltid överträffa prognosen. Det finns därför enligt vår uppfattning stora risker för en fortsatt alltför snabb expansion av den kommunala verksamheten i förhållande till det samhällsekonomiska utrymmet. Otillräckliga åtgärder under förra året och inför 1988 har bidragit till att denna utveckling fortsätter, vilket i sin tur medför risk för att den totala konsumtionen ökar alltför snabbt. Därför har vi från moderat håll föreslagit att statsbidraget skall minskas med 6 miljarder kronor för 1989.

Kommunerna och landstingen disponerar ju över mycket stora resurser. Deras förutsättningar att inom oförändrade ramar ge en god service till

medborgarna är enligt vår uppfattning goda. Med tanke på den tidigare så snabba expansionstakten finns det stora möjligheter till en betydande effektivisering av verksamheten.

Genom en god förvaltning och omprioriteringar kan ökad kommunal service ges inom en oförändrad totalram, realt sett. Angelägna behov inom åldringsvård och barnomsorg kan tillgodoses på det sättet. Om de kommunala monopolen bryts, kan konkurrensen öka, vilket förbättrar effektiviteten. Dessutom kan privatiseringar och entreprenader utnyttjas, varigenom ytterligare effektivitetsvinster kan göras.

Kommunerna styrs i dag i hög grad av statliga regleringar och bidragsbestämmelser. Det är enligt vår uppfattning en medveten del av en socialdemokratisk politik, som går ut på att styra kommunernas verksamhet. De försök med frikommuner och den alltför begränsade avreglering som har skett har endast marginellt ökat kommunernas beslutsmöjligheter. Skall det bli möjligt att få en god kommunal verksamhet, måste den statliga styrningen av verksamheten minska markant. Endast därigenom är det möjligt att uppnå en verklig decentralisering av besluten och därmed en anpassning till de lokala förhållandena. Detta är nödvändigt för att den produktivtetsminskning som har skett inom den kommunala sektorn skall upphöra. Om den upphörde, skulle samma verksamhet kunna bedrivas inom ramen för oförändrade kommunala utgifter som nu sker vid en real resursökning med bortåt 2 %. Det ger en skillnad på 6 miljarder kronor, vilket motsvarar hela det moderata besparingsanspråket. En nolltillväxt i den kommunala konsumtionen, som vi förordar, dvs. att de sammanlagda kommunala utgifterna skall vara oförändrade i fast penningvärde, låter sig alltså väl förena med höga ambitioner inom sådana verksamheter som i dag främst ombesörjs av kommunerna.

På längre sikt är utvecklingen av det kommunala rörelseresultatet mer betydelsefull än likviditetssituationen, som för närvarande är god. Eftersom en utgiftsexpansion dämpas av den av oss föreslagna nolltillväxten jämfört med nuvarande volymökning, innebär våra förslag ingen finansiell försämring för kommunsektorn i förhållande till regeringens förslag, vilket det är viktigt att komma ihåg.

Genom sänkta marginalskatter dämpas såväl löner som prisstegringstakten, vilket har en positiv inverkan på kommunernas ekonomi. Den dynamiska effekten av sänkta skatter och brutna kommunala monopol innebär att kommunsektorns ekonomi totalt sett skulle förbättras med den politik som vi moderater förordar.

För den kommunala verksamheten är det av särskild vikt att de statliga bestämmelser som försvårar och förhindrar en ökad konkurrens tas bort. I allmänhet är sådana bestämmelser knutna till statsbidrag i olika former. Genom sin utformning ger statsbidragen en kostnadsdrivande effekt. Kommunerna blir mindre känsliga för kostnadsökningar, bl. a. genom bidrag som täcker en viss del av den kommunala kostnaden. Statsbidragsbestämmelser kan t. o. m. ha som målsättning att försvåra andra verksamhetsformer. Det gäller t. ex. beträffande barnomsorgen och äldreservicen. Inte sällan utgår statsbidrag enbart till verksamhet bedriven i offentlig regi, i stället för att utgå neutralt oavsett vem som producerar nyttigheten.

Prot. 1987/88:111
29 april 1988

Den kommunala ekonomin

Människors egna önskemål om den kommunala servicen blir därmed lidande.

I dag styrs dock kommunerna i hög grad av statliga regleringar och bidragsbestämmelser. Det är, som jag har sagt tidigare, enligt vår uppfattning en medveten del av den socialdemokratiska politiken, som går ut på att begränsa kommunernas självstyre. Skall det bli möjligt att få en god kommunal verksamhet, måste den statliga styrningen av verksamheten minska. Vi moderater anser därför liksom folkpartiet och centern att merparten av de specialdestinerade statsbidragen till kommunerna på sikt bör avvecklas med undantag av ett väl fungerande skatteutjämningsystem.

Det finns flera skäl utöver dem som jag har nämnt. De specialdestinerade statsbidragen har en tendens att förstärka den skillnad som har sin grund i olikheterna i fråga om skattekraft. Dessa statsbidrag utgår ofta som en bestämd del av kommunernas kostnader för en viss verksamhet. Invånarna i de kommuner som vill ha en hög social servicenivå eller standard behöver därför själva bara betala för denna till en del i form av högre skatt. Studier som gjorts visar att det främst är kommuner med hög skattekraft som har finansiella förutsättningar att utnyttja denna möjlighet. Behovet av framför allt barnomsorg, gymnasieutbildning och färdtjänst tillgodoses därigenom i större utsträckning i kommuner med hög skattekraft än i de med låg.

Det kan således hävdas att de specialdestinerade bidragen motverkar det syfte som ligger bakom skatteutjämningsbidragen, nämligen att utjämna skillnader i skattekraft. De specialdestinerade bidragen är vidare i allmänhet förknippade med en lång rad detaljregleringar och en omfattande administration från såväl den utbetalande myndigheten som den mottagande kommunens sida. Ett omfattande system byggt på specialdestinerade bidrag leder till betydande stelhet och därmed till ineffektivitet i resursutnyttjandet i kommunsektorn.

Principen om kommunalt självstyre och kommunal demokrati borde innebära att medborgarna i enskilda kommuner och landsting själva får bestämma omfattningen och inriktningen av den kommunala resp. landstingskommunala servicen. Bidragssystemet bör därför utformas så att det främjar förverkligandet av den principen. Bidragen till kommuner och landsting bör därför ges utan särskilda villkor. Först då skapas möjligheter till ett mer flexibelt och effektivt resursutnyttjande. Detta har vi hört från bl. a. professor Nils Brunsson, när han var här på hearing.

Bidragssystemet bör i stället främst inriktas på att utjämna de skillnader som finns i skattekraft och kostnader mellan olika kommuner. De varierar ju mycket kraftigt. Enligt vår uppfattning talar det för att ett kommunalt skatteutjämningsystem bör bibehållas och förstärkas. Ett sådant system skulle utjämna skillnader i de yttre förutsättningarna som kommunerna inte själva kan påverka i någon nämnvärd utsträckning. Det gäller i första hand skatteunderlaget, befolkningssammansättningen och kostnadsläget. Det gäller däremot inte kostnadsskillnader orsakade av olika standardnivåer på verksamheten eller, vilket också förekommer, misshushållning. Därigenom får, enligt min uppfattning, landets kommuner rättvisa grundförutsättningar.

Den kommunala skattesatsen skall enligt moderat uppfattning vara ett uttryck för den kommunala självstyrelsen och spegla den avvägning mellan

offentlig och enskild verksamhet som kommunens befolkning väljer. Nu får skatteutjämningsbidraget inte stimulera till skattehöjningar. Som vi moderater ser det är det positivt att regeringen nu föreslår ett tak för den högsta skattesats som skall få ligga till grund för beräkningarna. Enligt vår uppfattning är det emellertid inte tillräckligt.

Bidraget kan komma att minskas för kommuner med hög utdebitering. Dessa kommuner bör enligt vår uppfattning kompenseras i motsvarande mån genom en höjd grundgaranti. Regeringens förslag innebär att endast de kommuner i de norra delarna av landet som har högre skattesatser skall kompenseras. Enligt moderat uppfattning skall alla sådana kommuner kompenseras, oberoende av geografiskt läge.

För att stimulera kommuner att sänka skatterna bör kommuner med särskilt hög utdebitering, över 17 kr., få extra skatteutjämningsbidrag. Detta extra skatteutjämningsbidrag skall utbetalas med 50 % av skattesänkningen ner till 17 kr. det år skattesänkningen genomförs. Skatteutjämnningen ger därigenom ett incitament till lägre skattesatser och minskade utdebiteringskillnader mellan olika kommuner. Detta är särskilt motiverat eftersom skatteutjämningsystemet hittills har stimulerat höjningar, som har pressat upp de kommunala skattesatserna.

Vi moderater anser att den tekniska uppbyggnaden av skatteutjämningsystemet, som den ser ut i dag, i stort sett bör bibehållas. Grundgarantierna bör ligga kvar på nuvarande nivå, med undantag av den justering som bör ske för kommuner med över 16 kr. resp. 13:50 kr. i utdebitering. Nu gällande spärregler bör också bibehållas.

Nu har skatteutjämningsystemet inte verkat utjämnande på skatterna, som jag sade tidigare. I det förslag som vi diskuterar i dag och som socialdemokraterna har lagt fram, har man försökt att göra det genom att ändra i grundgarantin. Men en närmare granskning visar att många av de kommuner som förlorar mest på förslaget har en lägre skattekraft än de som vinner mest på förslaget. Varför är det så? Det verkar som om förslaget inte är i detalj genomtänkt och att gränsdragningarna i allra högsta grad är gjorda på måfå. Det är lätt att visa att det finns stora skillnader i garantier mellan kommuner som ligger nära intill varandra och som i övrigt har samma ekonomiska förutsättningar.

Låt mig bara ta ett exempel, som Arne Andersson i Gamleby säkert känner väl till: Mönsterås och Högsby kommuner i Kalmar län. Den ena kommunen har 105 i grundgaranti och den andra har 100. Förutsättningarna är i stort sett desamma i de båda kommunerna. Varför är det på detta vis? Det råder, enligt min uppfattning, inget tvivel om att förslaget i flera delar är orättvist och inte har den utjämnande effekt som det hävdas, utan det syftar snarast till att gynna socialdemokratiskt styrda kommuner och missgynna borgerligt styrda. En närmare granskning visar att många av de kommuner som förlorar mest på förslaget om en förändring av grundgarantin har en lägre skattekraft än de som vinner mest på förslaget. Detta har, enligt min uppfattning, också tydligt framgått av de resor som vi har gjort i finansutskottet och av de uppvaktningar som vi har varit utsatta för.

Enligt moderat uppfattning skall skatteunderlaget för fysiska personer utgöra underlaget för den skattefinansierade delen av kommunernas verk-

samhet. Några särskilda avgifter på skatteunderlaget skall därför inte förekomma. Rundgång mellan kommun och stat måste undvikas. Ett system där kommunerna betalar in skattepengar till staten, som sedan i sin tur betalar dem tillbaka i form av riktade bidrag, är inte bara opraktiskt utan leder också till en urgröpning av den kommunala självstyrelsen. Skatteutjämningsavgiften, som för primärkommunen kommer att ligga på 47 öre och för landstingskommunen på 34 öre, totalt 81 öre, bör därför enligt oss moderater avvecklas i sin helhet.

Vad vi moderater, och för övrigt också folkpartister, tycker om den kommunala skatteutjämningsavgiften, Robin Hood-skatten, vet väl hela kammaren vid det här laget. Den särskilda skatteutjämningsavgiften innebär att några kommuner här i Stockholmstrakten påförs en progressiv avgift. Det är emellertid kommunens invånare och skattebetalare, inte kommunen själv, som betalar den särskilda skatteutjämningsavgiften. Invånare med låga inkomster i kommuner som drabbas av Robin Hood-skatten kan därigenom få betala utgifter för invånare med höga inkomster i andra kommuner.

Herr talman! Låt mig med några få ord få sammanfatta det moderata förslaget:

För det första vill vi att ett antal s. k. specialdestinerade bidrag – det finns ett åttiotal sådana i dag – slås ihop till ett stort klumpbidrag. Det minskar byråkratin och skapar större rättvisa mellan kommunerna, eftersom de specialdestinerade bidragen i stor utsträckning gynnar större kommuner med hög skattekraft och utbyggd service och missgynnar fattigare kommuner, framför allt i glesbygden.

För det andra skall detta klumpbidrag fördelas till kommunerna utan en rad styrande regler. Avregleringen ger kommunerna möjlighet att bestämma mer själva.

För det tredje skall bidragen till kommunerna minskas med totalt 6 miljarder kronor jämfört med regeringens budgetförslag för 1989. Det moderata förslaget innebär emellertid en minskning av det samlade kommunalbidraget med endast 1,5 miljarder kronor jämfört med innevarande år, eftersom regeringen föreslår en total påspädning av bidragen med 4,5 miljarder kronor.

För det fjärde finns det ett antal förslag i den gemensamma borgerliga familjepolitiken som berör kommunerna. De belastas med 1,8 miljarder kronor i minskade bidrag för att reformen skall kunna finansieras. Detta är också inkluderat i det som jag tidigare har sagt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga reservationer med moderata företrädare.

Anf. 2 LENNART ALSÉN (fp):

Herr talman! I finansutskottets betänkande 1987/88:19, som kammaren i dag skall ta ställning till, behandlas kommunernas ekonomi. Jag kommer i mitt anförande att först ge några allmänna synpunkter som folkpartiet anser viktiga, och därefter kommer jag att avsluta med några kommentarer till de reservationer som är fogade till betänkandet.

En mycket stor del av den generella välfärdspolitik som folkpartiet förordar bedrivs av kommuner och landsting. Utrymme bör därför skapas för

en viss kommunal expansion. Det är nämligen uppenbart att den kommunala sektorn under en följd av år har expanderat i allför snabb takt. Bara under ett år, nämligen under år 1986, kunde kommunernas volymexpansion begränsas till 1 %, som riksdagen under en följd av år har ansett vara förenligt med samhällsekonomisk balans.

Regeringen förutsåg i finansplanen en kraftig ökning av kommunernas volymexpansion. För 1987 var denna preliminärt 1,4 %, och för 1988 och 1989 väntas den öka uppemot 1,7–1,8 %.

Enligt vår uppfattning är det nödvändigt att begränsa kommunernas expansion till 1 %. I detta sammanhang bör det understrykas att vi anser att utrymmet i något högre grad bör komma landstingen till del.

Vi i folkpartiet har i vårt totala budgetalternativ förutsatt att sjukvården prioriteras, vilket innebär att hälso- och sjukvården expanderar i samma takt som den totala tillväxten i ekonomin. Detta innebär att utrymmet för den primärkommunala ekonomin begränsas i högre grad.

Det kunde här vara intressant att få en kommentar av socialdemokraternas företrädare i debatten, Arne Andersson i Gamleby, till hur man från socialdemokraternas sida ser på den kommunala expansionen.

Skilda företrädare för socialdemokraterna talar här inte alltid samma språk. Konkret innebär folkpartiets förslag till en dämpning av den kommunala sektorns expansion att denna sektor får en minskning av statliga bidrag på ca 1,5 miljarder kronor. Detta sker genom att kompensationen för den avskaffade beskattningen av juridiska personer tas bort och att ej heller kompensation ges för den avskaffade garantibeskattningen av fastigheter.

Dessa båda förslag går på ca 1,8 miljarder. För att undvika att enskilda kommuner drabbas oproportionerligt hårt av förslagen avsätter vi ytterligare 300 milj. kr. i extra skatteutjämningsbidrag.

Samtidigt med dessa förslag till reduceringar av den kommunala sektorn vill jag framhålla att våra förslag i fråga om den offentliga sektorn innebär en kraftig stimulans till ökad effektivitet, lägre kostnader och bättre service:

Mer av entreprenader, mer konkurrens och fler enskilda alternativ skapar en ny och totalt sett förändrad och förbättrad situation för den offentliga sektorn.

En viktig faktor i detta sammanhang är också vårt förslag till en begränsning av den statliga styrningen av kommunerna. Det fanns möjligen en tid då en detaljerad styrning var befogad, men utvecklingen har i dag lett till att den starka statliga styrningen av kommunerna mer upplevs som ett hinder och som onödigt byråkrati. De tre borgerliga partierna har både i år och tidigare varit överens om att kräva en annan fördelning mellan generella och specialdestinerade bidrag. Utskottsmajoriteten avstyrker i dagens betänkande förslaget. Men samtidigt kan man, av majoritetstexten att döma, dra den slutsatsen att den socialistiska majoriteten är på väg – om inte i vild flykt, så dock i sakta mak – mot den borgerliga oppositionens ståndpunkt. Om så är fallet är det glädjande. Jag förutsätter att Arne Andersson kommer att ge en kommentar till detta.

En annan betydelsefull principiell fråga är naturligtvis vilka regler som skall gälla för den kommunala skatteutjämnningen. Det nuvarande systemet bygger på att skattekraften skall vara grunden för den kommunala skatteut-

jämningen. Det är en klar brist i propositionen att de förslag till ändringar i skatteutjämningsystemet som föreslås inte innehåller en analys av skattekraftens utveckling. Regeringen har i stället valt att redovisa ett underlag som tar upp skattesatsernas utveckling. Det framgår därvid att utdebiteringen har ökat mer i skogslänen än i andra delar av landet sedan den förra omläggningen av skatteutjämningsystemet gjordes år 1980. Det är möjligt att detta beror på utvecklingen av skattekraften, men det är också möjligt att det beror på andra faktorer, som olika ambitioner i fråga om servicenivå. Enligt vår uppfattning, som socialdemokraterna och regeringen säger sig dela, måste sådana skillnader i skattesatser accepteras som kommunen och landstinget själva valt. Detta är en viktig aspekt av den kommunala självstyrelsen.

Därför måste jag fråga Arne Andersson: Delar socialdemokraterna fortfarande den inställning jag redovisat, eller har ni ändrat uppfattning?

En möjlig förklaring till olikheterna i utvecklingen av skattekraft resp. skattesatser skulle kunna vara att skillnaden i kostnadsläge och andra opåverkbara faktorer fått en otillfredsställande behandling när nuvarande nivåer för grundgarantier bestämdes. Detta har inte på något sätt belysts i regeringens proposition, vilket självfallet också är en brist.

Trots de brister jag nämnt är vi från folkpartiets sida till stora delar beredda att godta förslaget om ändrade grundgarantier.

Låt mig, herr talman, nu kommentera några reservationer fogade till betänkandet. Under utskottsbehandlingen har ett stort antal kommuner och även landsting varit i kontakt med utskottet. Bl. a. har Strömstads, Tanums, Munkedals och Sotenäs kommuner uppvaktat utskottet och uttryckt önskemål om en ändrad grundgaranti. Vi är från folkpartiets sida beredda att tillstyrka detta. Kostnaden för detta, ca 7 milj. kr., bör avräknas från de av oss föreslagna extra skatteutjämningsbidragen.

Däremot är vi inte beredda att tillstyrka utskottsmajoritetens förslag om ändringar i förhållande till propositionen i vad gäller grundgarantierna i vissa kommuner i Västmanlands län och Örebro län. I detta sammanhang finner jag det märkligt att utskottsmajoriteten inte på något sätt anger hur dessa merkostnader, ca 30 milj. kr., skall finansieras. Inte minst finansutskottet borde bemöda sig om att så sker.

Från folkpartiets sida har vi också varit negativa till den särskilda skatteutjämningsavgiften, den s. k. Robin Hood-skatten, vilket innebär att några kommuner påförs en progressiv avgift. Vi har i en särskild reservation tillsammans med moderaterna reserverat oss på denna punkt.

Robin Hood-skatten får den konsekvensen att invånare som drabbas av denna skatt får betala utgifterna för invånare med höga inkomster i andra kommuner. Ett sådant system vill vi bestämt avvisa.

Låt mig till sist också belysa och kommentera den gemensamma borgerliga reservation som handlar om kostnadsanalys och konsekvensbeskrivning i propositioner som medför kommunala kostnadsökningar.

Utän tvivel ingriper allt fler beslut i Sveriges riksdag i kommunernas ekonomiska situation. Kommunernas möjligheter att ha en rimlig framförhållning till centralt fattade beslut är på grund av detta skarpt beskurna. Riksdag och regering har därför ett stort ansvar för att ansvars- och

kostnadskonsekvenser för kommunerna blir redovisade på ett bra sätt. Tyvärr är inte detta fallet. Trots upprepade framställningar i skilda sammanhang ser vi gång på gång exempel på hur kommunerna ställs inför besked som ej föregåtts av analyser och konsekvensbeskrivning i propositioner som berör den kommunala sektorn. Dagens betänkande innehåller exempel på detta. Den borgerliga reservationen skall därför ses som ett rop om en bättre tingens ordning. Mätte detta icke klinga ohört.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till reservationerna 2, 4, 7, 8, 10, 13, 16, 18, 21, 24, 25 och 26 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 3 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Den kommunala sektorn svarar för en mycket betydande del av den svenska ekonomin. Om man uttrycker det som de totala utgifternas andel av bruttonationalprodukten svarar kommunerna för en dryg fjärdedel av den svenska ekonomin. De tyngsta verksamheterna i kommunerna är barn- och äldreomsorg, sjukvård, utbildning och teknisk försörjning, framför allt vatten och avlopp. Dessa nyttigheter finansieras till ungefär hälften med kommunalskatter. Andra hälften finansieras huvudsakligen med avgifter och statsbidrag.

Förutsättningarna för att bedriva kommunal verksamhet varierar starkt. De varierar bl. a. med hänsyn till den geografiska strukturen, befolkningstätheten, i hög grad beroende på åldersammansättningen och självfallet även med hänsyn till att skattekraften varierar i olika kommuner. Lägg därtill skillnader i effektivitet. Då blir skillnaderna i skatteuttag mycket stora på den kommunala sektorn, om vi inte har ett utjämningssystem. Även med det utjämningssystem som vi för närvarande har uppstår det skillnader. För närvarande är skillnaden ungefär 7 kr. mellan den högsta och den lägsta kommunalskatten. Detta innebär exempelvis att den medborgare som flyttar från Borlänge, Ludvika, Sollefteå, Dorotea eller Vilhelmina till Danderyd i och med denna åtgärd sänker sin marginalskatt med 7 procentenheter. Det är den skillnad som uppstår i kommunalskatt.

Mot den bakgrunden skall man se att det är oerhört viktigt att vi försöker åstadkomma en utjämning av kommunalskatterna. Detta är en viktig del i den kommande skattereformen, även för dem som pläderar starkt för att åstadkomma minskade marginalskatter. Det är också mot denna bakgrund som centerpartiet envetet driver frågan om utjämning av förutsättningarna, så att en jämn kommunalskatt åstadkommes.

Herr talman! Kommunerna har under 80-talet, som grupp betraktat, det finns enskilda undantag, haft en god ekonomi. Det har bl. a. resulterat i att staten under senare år har funnit anledning att dra ned omfattningen av statsbidrag till kommunsektorn. Vi fick senast i fjol bevitna hurusom socialdemokraterna ansåg det vara viktigare med en inbesparing på den kommunala sektorn än att åstadkomma förändringar i utjämningssystemet. Vi fick då bevitna en uppgörelse med folkpartiet som innebar höjda skatteutjämningsavgifter och minskad kompensation för utebliven beskattning av juridiska personer. Det utgjorde sammantaget en volym som beskar det kommunala handlingsutrymmet med ungefär 1,8 miljarder kronor.

I år föreslår regeringen i stort sett oförändrad totalnivå när det gäller

överföringarnas storlek. Vi delar den bedömning som regeringen gör i detta avseende och föreslår också i stort sett oförändrad nivå. Vi gör det i vetenskap om att framför allt åldersförändringarna närmast tvingar fram en höjning av den kommunala expansionen. De gör det så att säga i båda ändarna, dels genom att barnantalet nu ökar, vilket ställer större krav på barnomsorg och så småningom på utbildningsinsatser, dels därför att åldersgrupperna i de högre åldrarna blir större, vilket gör att vårdinsatserna blir tyngre och mer omfattande.

Däremot är vi inte ense med regeringen om fördelningen av denna totala kaka. Vi i centerpartiet, liksom för övrigt moderater och folkpartister, anser att merparten av bidragen till viss verksamhet, de s. k. specialdestinerade bidragen, på sikt skall tillföras utjämningssystemet. Det skulle i så fall ge mindre byråkrati såväl i statsförvaltningen som i den kommunala förvaltningen. Det skulle ge en flexiblare och bättre verksamhet, och sammantaget alltså en större effektivitet. Eftersom ett sådant system dessutom skulle medföra större rättvisa mellan rika och fattiga kommuner tycker vi att det vore rimligt att detta krav blev tillgodosett.

Majoriteten säger i det betänkande som vi nu behandlar att det inte nu finns grund för en sådan förändring. Det kan möjligen med en välvillig tolkning innebära att socialdemokraterna är beredda att längre fram ändå åstadkomma en sådan förändring. Jag skulle gärna vilja att Arne Andersson i Gamleby kommenterade detta ordval att "inte nu" åstadkomma någon förändring. Är det möjligen så att vi kan emotse en uppslutning även från socialdemokraterna när det gäller detta berättigade krav?

I propositionens förslag till utjämningssystem blir nu skattesatsen styrande för systemets utformning. I centerpartiet anser vi att enbart de geografiska förhållandena, åldersstrukturen och andra faktorer, som inte kan påverkas från kommunens egen sida, skall styra systemets utformning. På den punkten har det tidigare förelegat principiell överensstämmelse mellan socialdemokraterna och oss. Socialdemokratiska partikongressen har i varje fall uttalat samma åsikt. Är det någonting som Arne Andersson och hans kolleger i finansutskottet numera har glömt?

Centern ansluter sig sålunda till de föreslagna höjningarna av grundgarantin i sydöstra Sverige, i Bergslagen och i de norr därom liggande länen, men vi accepterar inte att höjningen betalas av skattekraftssvaga kommuner i landet i övrigt. Nu har majoriteten i finansutskottet vidtagit smärre justeringar i förhållande till regeringspropositionen. Men även efter dessa smärre justeringar kvarstår mycket betydande skönhetsfläckar, exempelvis i Smålands- och Östgötalänen och även i Storstockholmsområdet. Här är det fråga om höjningar som uttryckta i skatteökningsbehov rör sig om upp till och i vissa fall strax över en krona per skattekrona. Såväl regeringen i sin proposition som utskottsmajoriteten i betänkandet föreslår att ökningsbehoven för 1989 skall begränsas till 50 öre. En berättigad fråga till Arne Andersson och Jörn Svensson är då: Hur blir det då för tiden efter 1989? Skall ökningsbehoven tillåtas få fullt genomslag eller skall det bli en fortsatt begränsning till 50 öre eller till någon annan nivå?

I majoritetens avslagsyrkande på centermotionen försöker man leda i bevis att vårt förslag skulle få sämre fördelningspolitiska effekter än

majoritetsförslaget. När det gäller kompensationen för slopad kommunal företagsbeskattning och garantibeskattnig, som vi i en motion har föreslagit skall slopas, skriver man: "Ett tjugotal av de rikaste kommunerna, främst i storstadsregionerna, får inte någon sådan kompensation och behöver således enligt motionärernas förslag inte avstå några bidrag för de sämre ställda kommunerna."

I sin iver att hitta argument drar sig majoriteten inte för att framföra rena felaktigheter. Jag skulle vilja be främst Arne Andersson men även Jörn Svensson att exemplifiera med någon eller några kommuner som inte uppstår kompensation för antingen den slopade kommunala garantibeskattnigen eller den slopade rätten att beskatta företagen. För tids vinnande är det naturligtvis inte nödvändigt att anföra alla 20 exemplen, men jag vore intresserad av att få veta namnet på i varje fall någon av de kommuner som här avses.

Centern kommer även i framtiden att kämpa för en bättre och effektivare kommunal skatteutjämning genom att för det första försöka åstadkomma en överföring av specialdestinerade bidrag till utjämningsystemet och genom att för det andra försöka ge utjämningsystemet en sådan utformning att det kan inriktas på att utjämna skillnaderna i skattekraft och inte, som majoriteten nu gör, i första hand på att utjämna skillnader i skattesats.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till de reservationer som bär Gunnar Björks och mitt namn och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 4 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Det är två stora frågeställningar som behandlas i det här betänkandet. Den ena rör kommunernas allmänna roll i samhällsutvecklingen och deras resurser för att spela denna roll liksom den samverkan mellan kommuner och stat för detta ändamål som finns och måste finnas. Den andra rör problemet att åstadkomma en rättvisare fördelning av den kommunala skattebördan, att utjämna mellan kommuner.

När det gäller den första – och den större och mer långsiktiga – frågeställningen är utgångsläget att Sveriges primärkommuner och landsting under en följd av år fått spela rollen av finansiella sparobjekt. Olika partier, framför allt på den borgerliga kanten, har överbjudit varandra i ambitioner när det har gällt att strama åt kommunernas resurser.

Denna politik och denna strävan, som nu genom en speciell överenskommelse mellan socialdemokrater och vpk har bragts till ett stopp, vilar på en samhällsekonomisk felsyn, en felaktig teori om sambandet mellan privat och offentligt, mellan produktion och näringsliv å ena sidan och samhällets infrastruktur å den andra. Den sparfilosofin har som utgångspunkt att den offentliga sektorn är ett slags belastning på ekonomin, ett slags lyx som vi kan tillåta oss utöver allt annat, och att därför, om man vill stimulera varu- och tjänsteproduktionens teknologiska utveckling, skall strama åt på den offentliga sektorn och bereda större utrymme för det privata näringslivet och framför allt för de privata storföretagen på exportsidan.

Det där är en felaktig motsättning. Den felsynen har också lett till en grundläggande obalans i ekonomin som faktiskt är den enda verkliga obalans som ekonomin i dag uppvisar, nämligen att det finns för mycket pengar hos

ett visst skikt stora privatföretag. De har så mycket pengar att finansminister Feldt nu har sett sig föranlåten att göra en nedfrysning av 10 miljarder av dessa pengar, därför att de har ett improduktivt, ett destruktivt inflytande på den samhällsekonomiska balansen.

I stället har på grund av besparingspolitiken allvarliga brister uppstått i infrastrukturen och på väsentliga serviceområden, likaså inom kultur, vetenskap och utbildning.

Det har också utvecklats ett uppdämt investeringsbehov i kommunerna, speciellt kanske på va-området men även när det gäller byggnadsinvesteringar av annat slag. Om kommunerna skall fylla sin roll som det stimulerande och pådrivande element som de är i samhällsutvecklingen, genom att de svarar för den viktiga infrastrukturen, är det angeläget att åtstramningspolitiken inte får fortsätta.

Vi ser det tvärtom så att det är gynnsamt för allt näringsliv och för högre framstegstakt över huvud taget i ekonomin och samhället, om man jämfört med nu ger kommunerna, de offentliga investeringarna och den offentliga konsumtionen ett ökat utrymme, framför allt på de områden där allvarliga brister i dag föreligger.

Detta är en konstruktiv och produktiv politik, medan däremot besparingspolitiken är klart kontraproduktiv. Det är möjligt att man kunde resonera på det sätt som de borgerliga resonerade i början av 1900-talet. Det kan tänkas att det då hade varit realistiskt. Jag vet inte, men det är möjligt.

Men man kan icke resonera på det sättet när sammanflätningen mellan privat och offentlig verksamhet, mellan infrastrukturen och den direkta produktionen är så intim och beroendet så stort som i dag. Då är det felaktigt att bedriva en snålhetspolitik, en åtstramningspolitik gentemot kommunerna.

Vi skall också se den kommunala sektorn som ett mycket viktigt område inom vilket medborgarna utövar sina demokratiska och medborgerliga fri- och rättigheter. En minskning av den sektorns roll, en försämring av dess möjligheter att leva upp till den rollen, en privatisering av offentliga verksamheter eller också en bolagisering, som ju sker på sina håll, är egentligen åtgärder som kommer att få den verkan att de minskar den medborgerliga insynen, minskar det område i samhället i vilket medborgarna kan få uttryck för sina demokratiska fri- och rättigheter.

Inte minst den rollen – som företrädare för det medborgerliga inflytandet – är viktig, och det talar för att kommunerna måste få resurser så att de rätt kan fylla den rollen.

Det har inför behandlingen av det här ärendet gjorts en överenskommelse mellan socialdemokratin och vpk. Vi från vpk är på det hela taget mycket nöjda med resultatet av de resonemangen.

Vi kan nu här i landet genomföra ett betydligt rättvisare system för kommunal skatteutjämning än det gamla, föråldrade och ineffektiva system som tidigare har funnits. Det är en vinst, även om detta system – som jag strax skall komma till – också har sina skönhetsfläckar som man måste tänka på i det fortsatta arbetet.

Det andra viktiga resultatet av denna överenskommelse har kanske inte uppmärksammats i den offentliga debatten på det sätt som det borde. men

det är både principiellt och praktiskt väldigt intressant. Socialdemokraterna och vpk har kommit överens om att i samband med att man genomför detta rättvisare skatteutjämningsystem skall man inte göra några indragningar när det gäller statens transfereringar till kommunerna, vare sig på skatteutjämningsidan eller över huvud taget inom den större del där de olika statsbidragen av annat slag befinner sig.

Det är första gången på åtskilliga år som någon sådan minskning inte genomförs. Desto viktigare är denna del av överenskommelsen som detta i praktiken betyder att kommunerna kommer att få en vidgad ram. Eftersom kommunerna ständigt bygger ut sin verksamhet eller bygger nytt har de statliga bidragen under i övrigt lika omständigheter en tendens att fortlöpande öka. Den ökningen reduceras inte, eller upphör inte, genom den aktuella överenskommelsen, utan den får fullt utslag.

Det här medför intressanta effekter, för skatteutjämningsreformen innebär naturligtvis att inom det kommunala systemet tar man från de södra kommunerna, grovt räknat, samt ger åt de norra och åt Bergslagen, och man ger åt skogslänen. Det är i sig en viktig rättviseåtgärd internt sett.

Men samtidigt minskar man de negativa effekterna i de sydsvenska kommunerna. Deras förlust utjämnas eller kompenseras – helt eller delvis – av det förhållandet att den totala ramen i praktiken kommer att vidgas. Det betyder att verkningarna i en del sydliga kommuner när det gäller skatteutjämningsystemet, vilka naturligtvis är och i följd av logiken måste vara negativa, blir när man ser till helheten i det statliga transfereringssystemet icke alls av den art som man möjligen i många kommuner har befarat, när man inte insett att överenskommelsen mellan socialdemokraterna och vpk allmänt innebär en generösare ram för kommunerna i det här stycket.

Vi är också överens med socialdemokraterna om att man skall slå vakt om de specialdestinerade statsbidragen och deras roll. De som inte gillar specialdestinerade statsbidrag framhåller ofta att man skall ge kommunerna låt mig säga mer villkorslöst statligt stöd för att detta då skulle, enligt vad man säger, öka den kommunala självstyrelsen, öka friheten nere på basplanet. Detta är enligt min mening en myt. Den frihet som ökar är naturligtvis friheten för den kommunala byråkratin och för ett begränsat skikt av människor som övar inflytande där att göra litet som man vill när det gäller utvecklingen av olika projekt, program och verksamheter. Däremot ökar man inte alls det medborgerliga inflytandet. Ett mycket viktigt komplement, ett övergripande moment i demokratin, är att man inte bara kan öva inflytande över sin närmiljö i den kommunala självstyrelsen utan att man också påverkar denna genom att man arbetar för och röstar för en viss bestämd nationell politik, som har t. ex. ett socialt utjämnande syfte. De specialdestinerade statsbidragen har varit ett mycket bra redskap för att driva fram utvecklingen i progressiv riktning. Om de inte hade funnits skulle utvecklingen på socialtjänstens område, på åldringsvårdens område och på andra områden ha varit betydligt mera politiskt konservativ. Man skulle ha haft kvar arbetsformer och servicetyper som representerade förgångna stadier. Det är ett mycket viktigt pådrivande inslag detta, att progressiva och utvecklingsvänliga krafter i kommunerna stimuleras genom att man ger stöd just åt den typen av strävanden, men däremot inte åt dem som vill ha kvar

konservativa former för olika verksamheter. Därför är det en viktig del av den medborgerliga demokratin att man i riksdagsval kan rösta för en bestämd politik, för en bestämd statlig strävan, och därmed kan få en så stark tendens som möjligt till en nationell enhetlighet när det gäller förmåner och rättigheter för medborgarna, från den ena kommunen till den andra. På grund härav försvarar vpk tillsammans med socialdemokraterna de specialdestinerade bidragen.

Sammanfattningsvis kan jag säga att följderna av det beslut som vi kommer att fatta blir för det första ett väsentligt rättvisare system för kommunal skatteutjämning – en klar fördel för stora delar av Sverige, speciellt de delar som ur andra synvinklar har haft problem och svårigheter. Det gäller skogslänen, de norra delarna av landet och Bergslagen. För det andra blir det en indirekt kompensation för de sydsvenska kommunerna, vilka är förlorarna i själva skatteutjämningsdelen, genom att det icke blir någon indragning av statliga transfereringar, statliga bidrag till kommunerna totalt sett, utan den delen kommer att växa. Det kommer att neutralisera åtminstone stora delar av den eventuellt negativa effekt som uppstår för en del sydsvenska kommuner vid övergången till det nya skatteutjämningsystemet.

För den skull, herr talman, vill jag inte bestrida att klagomålen från en del enskilda kommuner kan ha sitt berättigande. Övergången till ett helt nytt system, byggt på delvis andra och mer förfinade principer, kan naturligtvis åstadkomma marginaleffekter. Alla dessa har väl ännu så länge inte blivit neutraliserade. Man har gjort försök och bl. a. gått motionärer från vpk och socialdemokraterna till mötes när det gäller t. ex. kommuner i Bergslagen. Men vi kan anföra exempel på kommuner där resultaten blivit olyckliga. Jag kan därvid peka på kommuner som Botkyrka och Norrköping. I nästa steg kan man kanske inte nöja sig med att hänvisa till att de kan söka extra skatteutjämningsbidrag eller lita på den inomregionala skatteutjämningen, utan man måste diskutera även åtgärder för att justera dessa effekter på annat sätt. Detta är två ovanligt flagranta exempel på att ett nytt system inte bör utfalla på det sättet. Det är inte rimligt. Det är naturligtvis inte heller bra för systemets förankring i kommunerna att sådana effekter kan uppstå i enskilda fall.

Men vilka åtgärder man bör vidta på detta område får bli föremål för diskussionen i nästa skede. Det är vpk:s förhoppning att diskussionen ute i kommunerna kring det statliga transfereringssystemets utformning och kommunernas roll i detta sammanhang skall stimulera till ett nytt synsätt, som innebär att man ser kommunerna som en dynamisk och skapande faktor och inte att de – som de borgerliga tycks vilja låta påskina i debatten – mest är en belastning på den övriga samhällsekonomin, som man på allt sätt vill försöka inskränka och reducera, t. ex. genom privatisering.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till vpk-reservationen 3 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 5 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! Jörn Svensson gör en intressant analys av förskedet till den proposition som ligger till grund för det betänkande vi nu behandlar.

Å ena sidan säger Jörn Svensson att framför allt de borgerliga överhjudit

varandra när det gäller att åstadkomma besparingar på den kommunala sektorn. Å andra sidan känner Jörn Svensson stor tillfredsställelse över att vpk kunnat medverka till att få socialdemokraterna att avstå från besparingar på den kommunala sektorn. Jag gratulerar i och för sig Jörn Svensson till det resultatet. Vi har också under de två senaste åren försökt uppnå ett sådant resultat.

Jag tolkar Jörn Svenssons resonemang så att han menar att det inte uppstår några effekter vid sidan av skatteutjämnningseffekterna i kommuner som drabbas i mycket hög grad, dvs. kommuner som ligger på en krona eller mera. Jag måste då upplysa Jörn Svensson om att det enligt de beräkningar som gjorts i finansdepartementet uppstår en sådan effekt på mer än en krona eller en effekt på upp till i det närmaste en krona i flertalet kommuner, även om man inte gör andra inbesparingar än genom förändringar av grundbeloppsnivåerna. Här hade Jörn Svensson kunnat spela en aktiv roll vid utskottsbehandlingen, om han hade velat medverka till att ta bort de återstående skönhetsfläckarna i stället för att agera påhängsvagn åt sina socialistiska bröder.

Anf. 6 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag är på mitt partis vägnar mycket rörd över att Rolf Kenneryd och centern tilltror mycket kraften att vi kan påverka socialdemokratins hela grundläggande politik. Med den mandatfördelning vi har i denna kammare bör Rolf Kenneryd förstå att våra möjligheter att påverka politiken i den riktning vi önskar är begränsade. Vi är i detta fall ganska nöjda med den påverkan vi kunnat utöva. Att vi kunnat göra det sammanhänger med att det också inom socialdemokratien, och inte minst bland dess kommunalt engagerade politiker, finns en stark önskan om att de uppdämda behoven i kommunerna nu skall tillgodoses på ett litet mer generöst sätt än hittills. Dessa överensstämmelser i åsikterna har varit en väsentlig förutsättning för de resultat vi uppnått. Är man ett litet parti kan man inte åstadkomma allt vad man önskar, men vi gör i sådana här situationer så gott vi kan.

När jag har ordet för en debatt med Rolf Kenneryd skulle jag i min tur vilja ställa en fråga till honom. Vi voterade i dag om bostadsutskottets betänkande nr 10. I detta fanns två reservationer från centern, nr 21 och 48, som bl. a. handlade om de handikappades boende. Jag är något överraskad över det mycket progressiva ställningstagande ni gjort i det fallet. Men det intressanta är att det är fullständigt oförenligt med den uppfattning ni har när det gäller de specialdestinerade statsbidragen. De önskningar som ni ger uttryck för i dessa reservationer bygger på att det finns ett statligt system med specialdestinerade bidrag, som stimulerar och driver kommunerna i en viss riktning. Jag förstår inte varför centern i detta fall bortser från den progressiva betydelse som dessa specialdestinerade statsbidrag har.

Anf. 7 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! Som svar på Jörn Svenssons fråga vill jag påpeka att reservation 48 till bostadsutskottets betänkande 10 gäller finansieringen av underhållet av va-nätet. Vi skriver i reservationen: "Det måste också

klarläggas hur kommunerna skulle kunna få ekonomiskt utrymme för insatserna. Därvid bör påpekas att kommunallagen ger kommunen rätt att ta ut avgifter som gör det möjligt att långsiktigt försvara investeringar på detta område.”

Denna text måste väl ändå klargöra även för Jörn Svensson att det här inte finns något samband med specialdestinerade statsbidrag.

Anf. 8 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Men Rolf Kenneryd måste väl ändå medge att den reservation som handlar om de handikappades och äldres boende tyder på ett klart sådant samband. Om man över huvud taget önskar följa den principen i den nationella politiken att man vill stimulera till uppfyllande av viktiga behov, till metodutveckling och till en viss typ av investeringar, är de specialdestinerade statsbidragen ett oundgängligt styrinstrument. Det har förvånat mig att centern, som ändå i vissa avseenden framträder som ett socialt, progressivt parti, är så emot dessa specialdestinerade statsbidrag, vilka är en förutsättning för den nationella politik vi försöker driva på detta plan.

Anf. 9 ARNE ANDERSSON i Gamleby (s):

Herr talman! Jag tänkte i korthet inleda med några synpunkter på föregående års riksdagsbehandling av motsvarande fråga.

Av riksdagsprotokollet från debatten här i kammaren den 3 juni förra året kan man utläsa att oppositionen uttalade sig positivt för tanken att det var angeläget att företa vissa justeringar, så att den inriktning som regeringsförslaget hade kunde förverkligas, nämligen att kommunerna i norr fick en bättre utdelning av de samlade resurserna. Det framgick också att det var angeläget att få en begränsning av den kommunala konsumtionen.

Vi lyckades inte nå de målen. Däremot lyckades man genomföra en del mindre justeringar när det gäller bidragen till kommunerna. Jag tänker på den förändrade compensationen till kommunerna för avskaffande av företagsbeskattningen och förändringen av skatteutjämningsavgiften.

Vad som inte kunde genomföras var lättnader för kommunerna i Norrland, Bergslagen och Blekinge. Jag hoppas nu att vi efter dagens debatt i kammaren kan fatta ett beslut som åstadkommer de nödvändiga lättnaderna för dessa områden och kommuner i landet.

När det gäller de inlägg som gjorts här tidigare kan jag dela synpunkterna beträffande betydelsen av den kommunala ekonomin i den samlade samhällsekonomin. Det är naturligtvis utomordentligt angeläget att man har en synkronisering och att statsmakten justerar och vidtar åtgärder för att vi skall nå samklang i utvecklingen i dessa sammanhang.

De föreslagna ändringarna i skatteutjämningsbidraget medför att vissa kommuner får vidkännas ganska stora minskningar av skatteutjämningsbidraget. Förslaget i propositionen innebär att kommun och landstingskommun för år 1989 genom extra skatteutjämningsbidrag skall kompenseras för hela den bidragsminskning som överstiger 50 öre per skattekrona. Särskilda resurser finns avsatta för detta ändamål. Det anges också att det i dessa sammanhang inte behöver förekomma något ansökningsförfarande.

Genom förändringarna i skatteutjämningsbidraget och de förändringar i grundgarantibeloppen som kommer att ske med anledning av förslaget tillförs ett stort antal kommuner betydande belopp. Dessa kommuner kommer naturligtvis icke i fortsättningen att ha samma behov av skatteutjämningsbidrag som de har haft tidigare. De kommuner som nu får höjd garantinivå har tilldelats ca 60 milj. kr. av totalt 110 milj. kr. innevarande år. Det innebär att det rimligtvis bör finnas en marginal av stor betydelse för de kvarvarande kommuner som har behov av insatser för att komplettera sin ekonomi.

Förenklingar i skattereglerna när det gäller beskattningen av utbokommunerna innebär att all fastighetsinkomst beskattas i hemortskommunen. Detta medför en viss omfördelning mellan kommunerna. Men denna fördelning är inbakad i systemet och kompenseras automatiskt av ökade eller minskade skatteutjämningsbidrag.

En ny teknik föreslås för beräkning av kostnader för åldersstruktur och social struktur. Åldersfaktor och bidrag för befolkningsminskning beräknas var för sig. Härutöver sker vissa justeringar när det gäller beräkningsgrunder som avser andra avsnitt, exempelvis statskommunala bostadsbidrag, kostnader för barnomsorg och kostnader för befolkningsminskning.

Utskottet ansluter sig till propositionens inriktning när det gäller tillväxten i den kommunala ekonomin. För i år bör denna tillväxt kunna begränsas till drygt 1 %. Vidare är det angeläget att transfereringarna till kommunerna inte ökar totalt sett.

Vid uppläggningsen av ett skatteutjämningsystem uppstår ju alltid gränzoner, och i budgetpropositionen 1987 förslags att ett flertal kommuner och två landsting – Örebro och Västmanlands läns landsting – skulle placeras högre än övriga kommuner och landsting i södra Sverige, för att man skulle förhindra alltför stora skillnader i fråga om grundbidragen i gränzonen mellan den norra och den södra delen. Den främsta anledningen till detta förslag var att grundbidragen i södra delen sänktes till 97 %. Skillnaden i förhållande till de lägst placerade Bergslagskommunerna skulle då bli 6 procentenheter.

I det nu föreliggande förslaget begränsas minskningen av grundgarantin i söder till 100 %. Behovet av gränzonen har ju då reducerats. Men utskottet tycker ändå att det finns anledning att göra vissa justeringar, och vi har föreslagit att kommunerna Heby, Sala, Köping, Arboga och Kungsör i Västmanland får grundgarantin höjd till 102 % av medelskattekraften. Enligt förslaget i budgetpropositionen skulle grundgarantin där vara 100 %. När det gäller Örebro län föreslår utskottet att Askersund och Laxå får en grundgaranti på 105 % och Kumla och Hallsberg en grundgaranti på 102 %. I fråga om Göteborgs och Bohus län föreslår utskottet att Strömstad, Tanum, Munkedal och Sotenäs får en grundgaranti på 102 % av medelskattekraften. I övrigt tillstyrker utskottet förslaget i propositionen.

Herr talman! Jag vill i detta sammanhang yrka bifall till hemställan i finansutskottets betänkande nr 19.

Sedan vill jag något beröra de motioner som har behandlats vid beredningen av detta ärende.

Moderata samlingspartiet konstaterar i sin partimotion att de sex kommu-

ner som förlorar mest skatteutjämningsbidrag på regeringens förslag har större genomsnittlig skattekraft än de sju kommuner som vinner mest, och finner därför att regeringens förslag är märkligt. Uttalandet i partimotionen är anmärkningsvärt av två skäl. För det första fastställs inte skattekraftsgarantin i skatteutjämningsystemet med hänsyn till kommunens skattekraft utan på grund av den kostnadsnivå i kommunen som orsakas av omständigheter som kommunen inte råder över. För det andra har regeringen föreslagit ändringar i grundgarantierna med hänsyn till att skattesatserna har blivit ogynnsamma för hela norra delen av landet. Den successivt ökade skillnaden i skattesats mellan norra och södra delen av landet beror till stor del på att 1979 års skatteutjämningsreform inte varit rätt avvägd. Faktum är att de justeringar som nu har företagits medverkar till bättre balans i skatteutjämningsystemet. En orsak till den ökade skillnaden är också att Norrland har haft en mycket ogynnsammare utveckling än som beräknats.

I moderaternas motion och reservation anför en rad synpunkter beträffande produktivitetsförluster. Det sägs att det är på grund av minskande produktivitet i kommunerna som man har besvärigheter i en del av landets kommuner och landsting. Jag skulle vilja be Rune Rydén att något precisera på vilka områden moderaterna har uppmätt produktivitetsminskningar, och möjligen ange på vilka områden man skulle kunna åstadkomma förändringar.

Folkpartiet hävdar att skattekraftens utveckling borde bestämmas av förändringar i skatteutjämningsystemet. Det är i princip inte alls nödvändigt, eftersom skatteutjämningsbidragen redan i nuvarande skatteutjämningsystem – och i det av regeringen föreslagna – automatiskt följer skattekraftens utveckling. Detta är faktiskt huvudprincipen för systemets konstruktion. Minskar den relativa skattekraften i en kommun, så ökar kommunens skatteutjämningsbidrag, och vice versa. Om man höjer grundgarantin för en kommun vars relativa skattekraft minskar, får kommunen faktiskt nästan en dubbel kompensation, och det kan väl inte vara meningen. Av handlingarna framgår att detta är vad folkpartiet vill.

Centerpartiet anser att samtliga kommuner skall ingå i skatteutjämningsystemet och säger att det är vissa felaktigheter i det nuvarande systemet. Låt mig bara erinra om att det systemet i grunden bygger på kommunalekonomiska utredningens förslag, som har beretts och förändrats i en rad olika sammanhang.

Den totala neddragningen i moderaternas förslag jämfört med regeringens förslag uppgår till ca 6,6 miljarder kronor. I folkpartiets förslag är neddragningen 1,5 miljarder kronor, medan centerns förslag i stort sett går jämnt upp med regeringens förslag. Men man har glömt en liten del, nämligen den andra delen i neddragningen, dvs. de 4,1 miljarder kronor som det borgerliga förslaget till vårdnadsersättning kostar. Jag hävdar att kommunerna inte kan kompensera sig för hela den neddragningen. Det är kanske teoretiskt möjligt, men det står helt klart att det i praktiken är omöjligt att åstadkomma det.

I partimotionerna från moderaterna, folkpartiet och centern framställs yrkanden om att avvägningen mellan generella och specialdestinerade bidrag skall utredas. Utskottet hänvisar till att utredningar som syftar till en

fullständig kartläggning av nuvarande bidragssystem pågår i bl. a. Kommunförbundet. Utskottet anser därför inte att det finns någon grund för att avveckla den teknik med specialdestinerade bidrag som nu tillämpas.

Härutöver föreligger motioner som behandlar skatteutjämningsystemet, utredningar om detsamma, utjämningsbidrag till enskilda kommuner, extra skatteutjämningsbidrag, skatteutjämningsavgifter och kommunalt skatte-stopp. Utskottet avstyrker yrkandena i samtliga dessa motioner.

Till betänkandet har fogats 26 reservationer. Jag avser inte att kommentera dem, eftersom innehållet i stora stycken sammanfaller med innehållet i partimotionerna. Jag vill dock ställa en fråga till Rune Rydén angående följande avsnitt i den moderata partimotionen: "Kommuner och landsting disponerar över utomordentligt stora resurser. Deras förutsättningar att inom oförändrade ramar ge en god service till medborgarna är därför stora." Rune Rydén nämnde också detta i sitt anförande. Hur stämmer det, Rune Rydén, med att ni vill göra en neddragning på 6,1 miljarder kronor plus 4,1 miljarder kronor för vårdnadsbidraget? Hur kan ni i ett annat sammanhang påstå att ramarna är oförändrade? Det är verkligen inkonsekvent. Jag skulle vilja att Rune Rydén något kommenterade detta.

Det har i de föregående inläggen ställts ett antal frågor och begärts en del svar. Rune Rydén säger att kommuner inte skall kompenseras för sitt geografiska läge och ville få synpunkter på skälen till att de får det. Jag finner det utomordentligt angeläget att i bidragshänseende ta hänsyn till inte minst stora avstånd.

Rune Rydén nämnde vidare ett förhållande som berör mitt eget hemlän, nämligen situationen i Mönsterås resp. Högsby kommuner. Jag påstår att Rune Rydén inte känner till grunderna för förslaget i regeringens proposition beträffande dessa två kommuner. Han menar att de är likvärdiga och likartade, vilket de definitivt inte är. Det förvånar mig att Rune Rydén inte har bättre underlag för sina påståenden.

Härutöver har Rolf Kenneryd påstått att vi anser att det är bättre med justeringar än en allmän skatteutjämning. Jag vill faktiskt påstå att föreliggande förslag innebär en mycket betydande utjämning, även om det är klart att det alltid går att finna skönhetsfläckar i ett sådant system. Men det går ju alltid att göra justeringar i det.

Rolf Kenneryd frågar vidare hur det blir efter 1989. Vad som kan komma att hända beror på en rad faktorer, bl. a. på hur den allmänna ekonomin utvecklas. Det är i övrigt svårt att i olika detaljer sja om hur det exakt blir efter den tidpunkten.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 10 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! Arne Andersson i Gamleby inledde sitt anförande med en intressant återblick. Han konstaterade bl. a. att det vid fjolårets behandling av dessa frågor rådde överensstämmelse mellan partierna om angelägenhe-

ten av att företa vissa förändringar. Samtidigt rådde det samstämmiga uppfattningar om angelägenheten av att begränsa den kommunala expansionen, sade han.

I det senare fallet lyckades Arne Andersson i Gamleby och hans partikamrater enligt beskrivningen åstadkomma den önskade förändringen, men det gjorde de inte i det förra fallet. Det bekräftar mitt tidigare påstående att det under fjolåret var viktigare för socialdemokraterna med indragningen som sådan än det var att åstadkomma förändringar i systemet. Jag tackar för den bekräftelsen.

Arne Andersson säger att man har glömt 4,1 miljarder kronor i sammanställningen av de olika partiernas alternativ för finansiering av införande av vårdnadsbidrag. Vem är "man" i detta sammanhang, Arne Andersson? Det framgår klart av betänkandet att "man" är ett enigt utskott. Inte minst framgår det av tabellsammanställningen. Självfallet är det på det sättet. Uppläggningsen av finansieringen av vårdnadsbidraget har den inriktningen att de indragningar som summeras till 4,1 miljarder kronor skall kompenseras av ökade avgifter för de tjänster som vårdnadsbidragstagarna sammantaget utbekommer av kommunerna.

Jag skulle för övrigt i detta sammanhang vilja passa på att ställa frågan: Vad är det socialdemokratiska alternativet till vårdnadsbidraget när det gäller familjepolitiken? Det har vi ännu inte sett, varken till innehåll eller till finansiering.

När det gäller 50-öringen efter 1989 säger Arne Andersson i Gamleby att den må bli beroende av den allmänna ekonomins inriktning och en rad andra detaljer. Är de stora skillnader som nu uppstår, runt en krona per skattekrona, en fråga om den allmänna ekonomins utveckling? Är inte avsikten med denna förändring att öka rättvisan? I detta sammanhang borde det föreligga ett annat svar än det som Arne Andersson nu gav.

Anf. 11 LENNART ALSÉN (fp) replik:

Herr talman! Det är intressant att höra Jörn Svensson och Arne Andersson i Gamleby lägga ut texten om betänkandet. Medan Jörn Svensson i vida svängar beskriver den bakomliggande orsaken, samhällets utveckling, håller sig Arne Andersson på en helt annan nivå. Det skulle vara mycket intressant om Arne Andersson på något sätt kunde kommentera den inledning som Jörn Svensson gör som bakgrund till den uppgörelse som ni har träffat.

Vi har i utskottet diskuterat skattekraftens utveckling. Arne Andersson påpekar då att skattekraften ligger till grund för skatteutjämningsystemet. Men i både propositionen och utskottsbetänkandet är det skattesatserna som spelar huvudrollen. Det må så vara att den överensstämmelse som Arne Andersson talar om finns, men vi har inte sett några exempel på att skattekraften har utvecklats i den riktning som man har förutsatt. Vi har i utskottet alltså saknat en sådan beskrivning.

Till sist vill jag säga något om vårdnadsbidragets finansiering. Jag vet inte hur många gånger som vi skall behöva tala om att vi faktiskt har finansierat detta. Det finns pengar för att betala motsvarande minskning av skattebidraget.

Jag tycker att vi litet grand skall hålla oss kvar vid de specialdestinerade

bidragen. Även i detta sammanhang märktes stora skillnader mellan de två partier som har gått ihop. Medan vpk talar mycket välsignande om dem, nämner Arne Andersson dem knappast. Man kan av utskottets skrivning tolka det på ett annat sätt. Jag sade att socialdemokraterna i sakta mak är på väg mot en annan tingens ordning. Kan inte Arne Andersson ge mig något exempel? Jag tror mig veta att det finns exempel då socialdemokraterna faktiskt har ändrat uppfattning och därigenom gett kommunerna större möjlighet att hantera statsbidragen som en klumpsumma. Ett enda exempel tror jag alltså att det går att finna, Arne Andersson.

Anf. 12 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Arne Andersson i Gamleby började med att tala vackert om det socialdemokratiska förslaget från i fjol om begränsning av den kommunala konsumtionen. Jag vill i detta sammanhang ställa en fråga till Arne Andersson. Varför övergav socialdemokraterna den modellen? Det hade väl varit alldeles utmärkt om de hade bidragit till att förbättra inte bara den kommunala ekonomin utan även samhällsekonomin. Jag tror att vi alla hade känt oss litet gladare i dag om det hade inträffat.

Sedan sade Arne Andersson litet oengagerat att han accepterade beskrivningen av den omfattande kommunala ekonomin, men ställde samtidigt frågor som tydde på att han inte accepterade denna beskrivning. Jag skulle gärna vilja ha en förklaring på vad han egentligen menade.

När det gäller gränsdragningsproblemen har Arne Andersson inte på någon enda punkt förklarat den slumpmässighet som finns i förslaget. Varför drar man gränsen på det sätt som här görs? Kan jag få någon enda förklaring på detta?

Vad gäller det konkreta exempel som gäller Högsby och Mönsterås, så har Arne Andersson stor otur. Jag råkar vara född i södra delen av Mönsterås kommun, i Ålems socken, och har därför god kännedom om båda kommunerna och deras ekonomi. Upp till bevis, herr Andersson! Det gavs inte något enda konkret besked när det gäller de skillnader som jag påtalade.

När det sedan gäller frågan om rationaliseringar så hoppas jag att Arne Andersson i Gamleby lyssnade till vad Nils Brunsson från Handelshögskolan sade vid den utfrågning som vi hade i utskottet.

”Man får antingen styra eller spara.” Detta kallas ”ekonomistyrningens järnlag”. — — — ”Vill man från ledningshåll påverka en organisation får man välja om man vill styra vad den vill göra mer i detalj — och då kan man glömma det här med effektivitet. Man kommer helt enkelt i en alldeles för svag förhandlingsposition när förkämparna förklarar vad det hela kommer att kosta. Vill man däremot åstadkomma effektivitet måste man undvika att försöka styra verksamhetens innehåll. Man ger ett begränsat anslag till ett visst område men vägrar att uttala sig om exakt hur det skall användas. Denna järnlag tror jag också har relevans för riksdagens relationer till kommunerna.”

Jag tror att detta har en mycket stor betydelse för relationerna till kommunerna och för möjligheterna till att där åstadkomma olika rationaliseringar. Jag utvecklade också i mitt inlägg, Arne Andersson, vilka vägar man skulle gå.

Anf. 13 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag får enligt debattreglerna i den här omgången inte replikera de borgerliga talarna utan endast Arne Andersson i Gamleby. En del av vad jag nu säger kan väl ändå uppfattas som sagt med adress till dem som jag egentligen inte får replikera på.

Det är ju klart, och det vet ju både Arne Andersson och jag, att det finns skillnader mellan socialdemokraterna och vpk när det gäller synen på den takt i vilken kommunerna skall få tillåtas expandera sin verksamhet. En del av den socialdemokratiska finanspolitiken har gått ut på en åtstramning gentemot kommunerna, och där har vi i vpk en annan uppfattning. Men trots dessa olika utgångslägen har vi i det här stycket lyckats komma överens om något mycket värdefullt, nämligen att inga indragningar skall få ske från kommunerna i samband med att man genomför det här nya rättvisare och på alla sätt bättre skatteutjämnningssystemet. Men det kan ändå finnas skäl att erinra, när jag nu får föra en liten debatt med Arne Andersson, om hur det kan komma att bli i framtiden.

De kommunala verksamheterna får ju en ökad betydelse. Det gäller deras sociala roll i samhället, men också deras roll som främjare av produktiviteten i samhället, i detta begrepps vidaste mening. De har ansvaret för den medborgerliga utbildningen och skolningen, vilket konstituerar en väsentlig del av de svenska löntagarnas förmåga att göra aktiva prestationer i arbetslivet. De har ansvaret för kulturaktiviteter och för stora delar av ungdomens situation. De har ansvar för invandrar- och flyktingpolitiken och de kommer att få ett vidgat ansvar för metodutveckling inom socialtjänsten. Vill vi genomföra reformer, exempelvis avinstitutionalisering av psykiatrin, så betyder detta att primärkommunerna kommer att få ett ökat ansvar och nya uppgifter inom socialtjänstens ram, vilket kräver resurser om inte reformerna skall urholkas eller leda till sneda resultat.

Även när det gäller äldreboendet finns det behov av reformer. Och det är inte med någon särskilt behaglig känsla som vi ser att man från socialdemokraternas sida försöker att gå de borgerliga partierna till mötes när det gäller att slå vakt om gamla, dåliga och underhålliga ålderdomshem.

Jag vill med detta säga att det finns en mängd nya, uppdämda behov i kommunerna som nog på sikt, om man vill föra en ansvarig och en någorlunda progressiv politik här i landet, bör föranleda även socialdemokraterna att inte gå fram med alltför stor stramhet mot våra kommuner när de försöker tillfredsställa medborgarnas behov.

Anf. 14 ARNE ANDERSSON i Gamleby (s) replik:

Herr talman! Rolf Kenneryd tar upp finansieringen av vårdnadsbidraget enligt det borgerliga förslaget, som jag tog fram som ett exempel på vad man hade glömt. Jag sade "man", och Rolf Kenneryd frågar vilka "man" är.

I utskottsbetänkandet finns sifferuppgiften 4,1 miljarder med. Vi har således inte förbisett detta. Vad jag menade var att de borgerliga partierna i sina motioner eller reservationer inte har berört det aktuella problemet, för det kommer att bli problem för kommunerna när de får neddragningar med de här beloppen. De kan ju inte kompensera sig fullt ut för hela beloppet – det står helt klart. Sifferuppgiften är redovisad i tabellen på s. 28.

Lennart Alsén vill ha bakgrunden till den uppgörelse med vpk som har redovisats. Uppläggningsen av skatteutjämningsbidraget har ju förändrats. Med de spännvidder som finns är det självklart att det måste finnas gränsområden. I diskussionerna har man sedan konstaterat att det kanske bör medges en mjukare övergång till vissa angränsande områden. Det är i stort sett bakgrunden, och det är också bakgrunden till det förslag som vi framfört beträffande Göteborgskommunerna.

Rune Rydén återkommer till kommunerna i mitt eget län, där han, som han säger, väl känner till förhållandena. Om man ser på detta grundligt – det har de som lagt fram förslagen gjort, och jag har försökt kontrollera flera av huvuddelarna i förslaget, inte minst när det gäller mitt eget län – finner man att det handlar om skattekraft och befolkningsutveckling. Rune Rydén kommer inte ifrån att när det gäller de två kommuner som han nämnde finns det påtagliga skillnader, och det har också inneburit att det blivit skillnader i förslaget till grundgaranti för de två kommunerna.

Jörn Svensson resonerar om de behov som finns och som kommer att uppstå med hänvisning till utvecklingen i kommunerna. Jag delar i princip hans uppfattningar. Resursproblemen är besvärande. Men jag vill hävda att det i kommuner och landsting på olika sätt pågår en omfattande aktivitet för att klara utvecklingen. Visst hade det varit trevligt och bra om vi hade kunnat säga: Öppna slussarna och lämna ut miljarderna till kommuner och landsting – 21 miljarder enligt vpk:s förslag. Men jag tror att också Jörn Svensson med sin balans är medveten om att det är omöjligt att i en normal samhällsekonomi klara en sådan utslussning, i varje fall under ett visst budgetår.

Anf. 15 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! Jag vill inledningsvis, efter Arne Anderssons i Gamleby senaste inlägg, utvidga frågeställningen om vem "man" kan anses vara. På s. 28 i betänkandet, varom ingen oenighet har rått i behandlingen, framgår att statsbidrag för barnomsorg har belastat kalkylerna för såväl moderaters, folkpartisters som centerpartisters budgetalternativ med 4,1 miljarder. I sammanställningen av de olika budgetalternativen har också tagits upp förutsatt ökat kommunalt avgiftsuttag om samma belopp. Nettoeffekten utav dessa plus- och minusposter är alltså noll. Jag vill fråga Arne Andersson om han har tagit del av innehållet i denna tabell, innan han har gjort sitt ställningstagande. I så fall kan Arne Andersson anses ingå i det som avses med "man".

Jag ställde ytterligare ett par frågor till Arne Andersson i mitt inledningsanförande. En fråga gällde hur man skall tolka majoritetens skrivning att det inte nu finns grund för förändringar i relationen mellan specialdestinerade bidrag och utjämningsystemets storlek. Innebär denna skrivning en glidning, eller motsätter ni er fortfarande lika hårdnackat en sådan förändring? Om vi hade haft ett samlat kommunalt skatteutjämningsbidrag som inkluderade merparten av de specialdestinerade bidragen, hade vi inte behövt lägga ned tid på den uppsplitande ålderdomshemsdebatt, som nu har förts i ett antal månader. Det synes nu som om socialdemokraterna är på väg att ompröva sitt tidigare ställningstagande i fråga om ålderdomshemmen.

Jag begärde också att Arne Andersson skulle nämna i vart fall en av de

tjugotalet kommuner som i betänkandet åberopas såsom icke uppbärande kompensation för vare sig utebliven beskattning av juridiska personer eller utebliven garantibesättning. Jag har observerat att vi under debattens gång har fått celebret besök, först av utskottets ordförande, därefter av herr finansministern. Om inte Arne Andersson kan nämna en sådan kommun, kanske utskottets ordförande – han har tydligen nu avvikit från kammaren på nytt – eller herr finansministern kan göra det.

Anf. 16 LENNART ALSÉN (fp) replik:

Herr talman! På Arne Anderssons i Gamleby beskrivning av uppgörelsen mellan vpk och socialdemokraterna verkar det som om det har gått till så, att man har samlats på ett rum och gått igenom kommun för kommun och prickat för på en lista vilka siffror man skall vara överens om. Vilka principer ligger bakom och styr socialdemokratin, som kan likna de principer som kommunisterna i detta fall utgått från? Vi hörde hur Jörn Svensson i sitt inlägg med vida svängar bredde ut sig om de principer som skall gälla. Jag frågade Arne Andersson om han ställde upp på det resonemanget.

När man hör Arne Andersson tala om tillväxten i samhället nämner han samma siffror, som ett par av de borgerliga partierna har kommit fram till, medan Jörn Svensson nämner helt andra siffror. Det är märkligt att man mot den bakgrunden kan finna principer bakom en sådan här uppgörelse.

Jag vill som ett exempel på vad som händer med de specialdestinerade bidragen nämna vad som stod i Dagens Nyheter i går. Där stod att biträdande socialministern Bengt Lindqvist sagt att man skall slå ihop statsbidragen, så att man får ett enda statsbidrag för äldreomsorgen till kommunerna. Jag gav Arne Andersson chansen att ta detta som ett exempel och kommentera det. Visar detta, Arne Andersson, att socialdemokraterna är på väg mot den tingens ordning som de borgerliga har önskat? Det är något helt annat än vad vpk önskar.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 17 RUNE RYDÉN (m) replik:

Fru talman! Det behövs en mjukare övergång, sade Arne Andersson i Gamleby. Ja, förvisso, men övergångarna är inte mjuka, utan de är många gånger såväl stora och abrupta som omöjliga att förklara på ett reellt sätt.

Arne Andersson konstaterade också att det är stora skillnader mellan de två kommuner som jag ville att vi skulle diskutera, nämligen Högsby och Mönsterås. Men han sade inte vad skillnaderna utgjordes av. Jag fick inget konkret svar på frågan. Det hade jag förväntat mig, eftersom vi båda känner de här kommunerna mycket väl. Här finns en möjlighet för Arne Andersson att i detalj förklara vad det är som gör att den ena kommunen har 105 i grundgaranti och den andra 100.

Sedan vill jag bara konstatera att Arne Andersson inte med ett enda ord berörde det exempel som Nils Brunsson på Handelshögskolan tog fram vid hearingen inför finansutskottet och som stämmer helt med min moderata uppfattning. Får jag anta att Arne Andersson ansluter sig till det som Nils Brunsson då sade?

Våra förslag innebär faktiskt, att om styrande och diskriminerande regler för barnomsorg, skola, sjukvård och åldringsvård tas bort eller förändras, får de enskilda människorna en reell valfrihet mellan de skilda alternativen. Det ger då möjlighet för kommunerna och kommuninvånarna att använda sina pengar på det sätt som de själva tycker är bäst. Då används pengarna bättre. Det är därför som vi har föreslagit att en stor andel av de nuvarande specialdestinerade statsbidragen skall sammanföras till ett klumbidrag som kommunerna kan använda på ett friare sätt. En sådan frigörelsepolitik skapar nya förutsättningar för kommunerna att bättre hushålla med kommuninvånarnas pengar.

Anf. 18 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Fru talman! Jag har begärt replik på Arne Anderssons i Gamleby anförande, men jag hoppas att jag med fru talmannens godkännande kan få replikera också på de borgerliga talarnas inlägg, eftersom jag i vissa hänseenden står för utskottsmajoritetens linje.

Då skulle jag vilja fråga er samfällt: Vad är det för sorts debatt som ni egentligen vill driva här? Ni kommer med marginella exempel, ni fixerar er vid skönhetsfläckar i systemet, som vi alla är medvetna om och som man på något sätt måste göra någonting åt. Kan inte ni över huvud taget se att det ligger ett värde i att man får ett rättvisare utjämningsystem, att detta är en stor vinst? Vill ni ha kvar – det är ju den fråga som uppstår – det gamla orättvisa systemet? Skulle ni vilja ta tillbaka de 800–900 miljoner som det handlar om och som de norra länen i Sverige nu kommer att få genom den här överenskommelsen? Är det det ni vill, så säg det!

Är ni på samma sätt motståndare till detta att det inte skall bli några indragningar? Jag förstår att en del av er är det. Ni vill gärna se att det blir minskade kommunala resurser. Är det det ni vill, så säg det öppet, så kan vi diskutera på den fronten. Men då skall vi diskutera de huvudsakerna och inte fixera oss vid dessa mindre ting, som vi då får ta i särskild ordning. Säg att ni är åtstramningspolitiker, och säg att ni vill ha ett orättvisare skatteutjämningsystem, så det står klart vad det handlar om.

Till Arne Andersson vill jag bara säga, att visst har vi olika utgångspunkter, men de är inte mer olika än att vi har kunnat komma överens om ett viktigt steg när det gäller mer rättvisa i det kommunala skatteutjämningsystemet. Men vi vidhåller naturligtvis från vpk:s sida – det bör vara uppenbart också för Arne Andersson och hans parti – att det är riktigt som vi tidigare har sagt att det finns en sektor i samhället, de privata storföretagen, där det cirkulerar för mycket pengar. Det är så mycket pengar att de inte kan användas till något konstruktivt, och så mycket pengar att de blir en fara för den samhällsekonomiska balansen.

Det vore rimligt att framöver tänka sig att åtminstone någon del av pengarna skulle föras till kommunerna. Kommunerna hjälper i sin verksamhet människor som har problem att bli produktiva och konstruktiva och att leva ett nytt liv. Genom att vårda folks hälsa och genom att öka folks kunskap och bildning bidrar de på ett viktigt sätt till produktiviteten i samhället.

Anf. 19 ARNE ANDERSSON i Gamleby (s) replik:

Fru talman! Rolf Kenneryd tar upp denna tabell igen. Jag har inte bestritt något. Jag har talat om det förhållandet att de borgerliga har utgått ifrån att kommunerna skall kunna kompensera sig fullt ut för den neddragning på 4,1 miljarder som förutsätts när det gäller vårdnadsbidragets ekonomisering. Det är omöjligt. Jag har varit kritisk emot att man inte har tagit hänsyn till detta i de sammanhangen.

Sedan frågar Rolf Kenneryd om utvecklingen och avvägningen i framtiden. Med de förändringar som sker kan man självfallet inte låta bidrag av de här omfattningarna vara statiska. Man måste alltid kunna göra avvägningar. Det kommer sannolikt också att göras i framtiden.

Lennart Alsén efterlyser principer för gränsdragningarna och tar upp de förslag som vi har lagt fram när det gäller justeringar av ett antal kommuner. Det är väl emellertid egentligen inte så svårt att förstå om man t. ex. tänker sig att ett område har en nivå på 109 i grundgaranti, medan ett angränsande område ligger på 100. Förhållandena i resp. områden kanske ändå skiljer sig så marginellt att det område som har en grundgaranti på 100 i stället lätt kanske skulle ha kunnat hamna på exempelvis 103. I sådana fall finns det väl skäl att diskutera om man möjligen kan göra en mjukare övergång. Det är det som har skett, ingenting annat. Det är bara på den punkten som jag har talat om mjukare övergång. Rune Rydén har använt det i en rad andra sammanhang.

När det gäller Rune Rydén skulle jag vilja återkomma till de kommuner i Kalmar län som man har refererat till. I Mönsterås kommun har man en bättre skattekraftsutveckling än man har i Högsby kommun. Man har en bättre befolkningsutveckling och en bättre åldersstruktur än man har i Högsby kommun. Det är några av de faktorer som har lagt grunden till de skillnader som finns mellan kommunerna.

Jag kan dela Jörn Svenssons allmänna resonemang. Jag vidhåller dock att det i samhällsekonomiska sammanhang inte går att göra påslag för kommunerna med de belopp som vpk:s förslag totalt skulle innebära. Det finns däremot sannolikt anledning att i en rad andra samhällsekonomiska sammanhang överväga överföringar från olika delar av samhällssystemet.

Förste vice talmannen anmälde att Rune Rydén, Lennart Alsén och Rolf Kenneryd anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 20 LARS HEDFORS (s):

Fru talman! Ett skatteutjämningsystem måste naturligtvis i stor utsträckning bygga på schablonberäkningar och kan inte åstadkomma en millimeter-rättvisa mellan kommunerna. Frågan är emellertid om inte det nya system för skatteutjämning som presenteras i årets budget är litet väl schablonartat och om man inte ibland bortser från ur rättvisesynpunkt viktiga faktorer.

Enligt förslaget skall skatteutjämningsbidraget bestå av tre delar:

1. En grundgaranti.
2. Ett tillägg eller avdrag för ogynnsam resp. gynnsam åldersstruktur.
3. Ett tillägg för stor befolkningsminskning.

Denna uppläggning bygger i stort sett på förhållanden inom en kommun och avspeglar i allt väsentligt dess ekonomiska situation. Däremot bortser man vid uppläggningsen ifrån hur ekonomin ser ut i förhållande till närmast omgivande kommuners ekonomi, med allt vad detta kan leda till.

En kommun som av olika anledningar – t. ex. industrinedläggningar, arbetslöshet eller utflyttning – tvingas ligga på en hög utdebiteringsnivå kommer naturligtvis i ett särskilt dåligt läge, om grannkommunerna har en avsevärt lägre nivå. Särskilt allvarig blir situationen om kommunen i fråga har tvingats till kraftiga besparingar, med åtföljande försämring av servicen för att klara ekonomin. Kombinationen hög utdebitering och låg servicenivå medför att människor med valmöjligheter väljer att bosätta sig utanför kommunen. Så fortsätter och kanske t. o. m. accelererar utflyttningen från kommunen i fråga, med ett ännu sämre skatteunderlag som följd. Kommunen har hamnat i en ond cirkel, som man inte kan bryta sig ur utan stora ekonomiska kraftanstängningar. Härvidlag räcker skatteutjämningssystemets kompensation för folkminskning inte långt.

Som exempel på en sådan kommun kan jag nämna min egen hemkommun Markaryd, som drabbades mycket hårt av det sena 1970-talets och tidiga 1980-talets förödande brukskris. Under en tioårsperiod har kommunen förlorat nästan 10 % av sin befolkning. Detta har lett till att kommunen har nödgats vidta kraftiga besparingsåtgärder – dvs. minskad service – och höja utdebiteringen så att den i dag ligger mycket högt över omgivande kommuners.

Den stora skillnaden mellan Markaryds kommun och omgivande kommuner kommer dess värre att bli ännu större efter genomförandet av det förslag som nu har lagts fram. Detta förslag leder nämligen till en försämring av den kommunala ekonomin, motsvarande en skattehöjning på 50 öre till 17 kr. Omkringliggande kommuner kommer inte att drabbas så hårt. Utdebiteringen kommer att vara mellan 1:16 kr. och 2:66 kr. lägre. Till detta kommer att en del av dessa kommuner ligger i landsting – Hallands läns och Kristianstads läns landsting – som har en lägre utdebitering än Kronobergs län, där Markaryds kommun ligger.

Detta har jag och mina socialdemokratiska kolleger från Kronobergs län påtalat i motion Fi311. Vi har i ett förstahandsyrkande krävt att Markaryds kommun, och andra kommuners, besvärliga situation skall beaktas vid beräkningen av grundgarantin. Tyvärr har inte utskottet ansett sig kunna tillmötesgå detta krav. Detta ställningstagande är inte så alldeles enkelt att förstå, eftersom utskottet samtidigt har förbättrat grundgarantin för ett antal kommuner som ligger söder om den s. k. gränsdragningslinjen, och därigenom har dessa kommuner kommit i ett sämre läge än grannkommunerna norr om denna linje. Detta är helt enkelt inte konsekvent.

Nu har man emellertid från utskottets sida – och det har understrukits av utskottets talesman Arne Andersson i Gamleby – pekat på det faktum att de kommuner som genom utskottets förslag kommer i en bättre situation inte längre behöver göra anspråk på s. k. extra skatteutjämningsbidrag. Därigenom skulle enligt utskottet medel frigöras till "kommuner med hög utdebitering och låg skattekraft som drabbas hårt av de nu föreslagna omläggningarna och därför får betydande svårigheter att anpassa sig till en lägre bidragsnivå".

För min egen del anser jag att det är självklart att Markaryd är en sådan kommun. Jag utgår därför helt enkelt ifrån att Markaryd och liknande kommuner skall få ett extra skatteutjämningsbidrag som fullt ut motsvarar det inkomstbortfall som förorsakas av det nya systemet för kommunal skatteutjämning. Därmed skulle också andrahandsyrkandet i vår motion vara tillgodosett.

Anf. 21 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! I allt väsentligt instämmer jag i vad Lars Hedfors säger. Jag vill dock bara ge Lars Hedfors följande tips: Det enklaste sättet att åstadkomma vad Lars Hedfors vill är att rösta för centerreservationerna nr 6 och nr 11. Den senare innebär bl. a. bifall till motion Fi311 av Lars Hedfors m. fl.

Anf. 22 LARS HEDFORS (s) replik:

Fru talman! Jag tackar för de vänliga orden. Men jag vill påpeka att ett bifall till nämnda reservationer faktiskt innebär avslag på propositionens förslag till skatteutjämningsystem, och så långt är jag inte beredd att gå. Jag anser att propositionens förslag till skatteutjämningsystem är alldeles riktigt ur principiell synpunkt. Men det finns, som någon här har sagt, en och annan skönhetsfläck.

Anf. 23 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Till Lars Hedfors information vill jag säga att de båda reservationerna innefattar det förslag som regeringen har lagt fram. Det innebär också en utvidgning av detsamma på det sätt som Lars Hedfors har krävt.

Anf. 24 LARS HEDFORS (s) replik:

Fru talman! Icke desto mindre innebär reservationerna ett avslag på propositionen när det gäller skatteutjämningsystemet, och någonting sådant är jag, som sagt, inte beredd att stödja.

Förste vice talmannen anmälde att Rolf Kenneryd anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 25 NILS BERNDTSON (vpk):

Fru talman! Attackerna mot kommuner och landsting har varit många genom åren. Följderna av åtstramningspolitiken visar sig nu, bl. a. i bristerna inom vård och omsorg. Sjukvårdskrisen har ett klart samband med denna politik.

Dagens betänkande från finansutskottet om den kommunala ekonomin handlar främst om den kommunala skatteutjämningsystemet. Jag vill ta upp några frågor i anslutning härtill. Ännu har inget skatteutjämningsystem konstruerats som ger rättvisa åt alla kommuner, med tanke på de mångskiftande problem som kan finnas. Den översyn av systemet som skedde i utredningen KEU-76 – som jag nära kunde följa – glädde vissa kommuner och gjorde andra missnöjda. Nu är det åter dags att se över skatteutjämningsystemet.

Det förslag som har framlagts syftar bl. a. till att minska klyftorna mellan

skattesatserna i norra och södra Sverige, och det är motiverat.

Vpk har anslutit sig till förslaget till nytt skatteutjämningsssystem – med två viktiga förbehåll, nämligen:

- att inga indragningar från kommuner och landsting sker och
- att orimligheter för enskilda kommuner inte blir följden.

När förslaget till nytt skatteutjämningsssystem lades fram förra året, var det förenat med minskade statsbidrag på över 1 miljard kronor. Detta har nu stoppats. Det är viktigt för kommuner och landsting att beakta vid värderingen av nu föreliggande förslag, som Jörn Svensson redan har pekat på.

Det nya systemet har, tyvärr, effekter som missgynnar enskilda kommuner. Inom ramen för det nya systemet borde man kunna komma till rätta med förhållandena när det gäller de allvarligaste konsekvenserna. Det har också skett i utskottsbehandlingen för vissa kommuner, men det hade varit befogat att göra detta för ytterligare några.

Jag tror att man så mekaniskt sett på frågan i en nord-syd-skala att man missat vissa andra aspekter. Låt mig peka på några, som jag har tagit upp i motion Fi314.

Norrköping går miste om över 27 miljoner i skatteutjämningsbidrag och skulle behöva höja skatten med över 40 öre för att kompensera bortfallet. Detta skulle innebära en sammanlagd utdebitering på betydligt mer än 32 kr., och Norrköping skulle hamna på högsta utdebitering i landet.

Finspång skulle också få en sammanlagd utdebitering på ca 32 kr. om inkomstbortfallet skulle kompenseras. Det är för övrigt en kommun med befolkningsminskning, vilket är ett särskilt problem.

Motala är ytterligare en kommun som kommer upp i en sammanlagd utdebitering på nära 32 kr.

Förslaget i propositionen innebär att dessa kommuner skulle placeras i grundgarantinivån 100 % av medelskattkraften. I motionen föreslås en höjning till 102 %.

I flera av länets övriga kommuner, varav några placerats i högre grundgaranti än 100 %, finns behov av kompensation för inkomstbortfallet. Dit hör kommuner som Valdemarsvik och Kinda. Dessa kommuner bör komma i fråga för extra skatteutjämningsbidrag.

Jag har i min motion berört förhållandena i Östergötland, men jag är medveten om att enskilda kommuner i andra län kan uppvisa särskilda problem.

I motion Fi314 yrkas alltså dels att kommunerna Norrköping, Finspång och Motala placeras i grundgarantinivån 102 % av medelskattkraften, dels att ett tillkännagivande görs till regeringen om extra skatteutjämningsbidrag till vissa kommuner som kompensation för inkomstbortfall från skatteutjämningsystemet.

Yrkandet om extra skatteutjämningsbidrag kanske delvis får anses vara tillgodosett, även om utskottet av bara farten yrkar avslag på hela motion Fi314. Utskottet föreslår nämligen att regeringen bemyndigas att utge extra skatteutjämningsbidrag, bl. a. för bidragsminskning på grund av ändringar i skatteutjämningsystemet.

Problemet är bara att de 110 miljoner som anvisas för ändamålet inte

räcker långt. Beloppet kan jämföras med bidragsminskningen enbart för Norrköping på mer än 27 miljoner.

Även om vissa kommuner som hittills har erhållit extra skatteutjämningsbidrag kan antas klara sig utan detta genom det nya systemet kommer pengarna ändå inte att räcka. Ingen kommun skall som bekant behöva räkna med mer än 50 öre i minskat skatteutjämningsbidrag per skattekrona. Skulle minskningen överskrida detta belopp – och det gör den för åtskilliga kommuner – skall extra skatteutjämningsbidrag utgå. Om därtill en rad andra kommuner – exempelvis Norrköping – skall behöva gå med håven och be om extra bidrag räcker inte anvisade medel långt.

Ett välmotiverat nytt skatteutjämningsystem får onödiga skönhetsfläckar som skymmer de positiva sidorna, om inte kantigheter korrigeras. Utskottet har också korrigerat propositionen på några punkter och föreslår höjd grundgaranti för vissa kommuner i Västmanland, Örebro län och Göteborgs och Bohus län. Detsamma borde man ha gjort för några östgötakommuner. Det går inte att blunda för de problem som bl. a. Norrköping har redovisat.

Det handlar inte om att ändra det föreslagna systemet, det vill jag betona, utan det handlar om välmotiverade förbättringar.

Motionerna Fi314, som jag har väckt, och Fi312 av Inge Carlsson överensstämmer i huvudsak. I båda begärs höjd grundgaranti för Norrköping och Finspång.

Jag yrkar, fru talman, bifall till motionerna Fi314 och Fi312 i detta avseende samt till Fi310.

Anf. 26 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Får jag bara tipsa såväl Nils Berndtson som Inge Carlsson om att det säkraste sättet att tillgodose deras önskemål är att rösta för centerreservationerna 6 och 11. Den senare innefattar bifall till såväl Fi314 av Nils Berndtson som Fi312 av Inge Carlsson.

Anf. 27 NILS BERNDTSON (vpk) replik:

Fru talman! Ju fler kommuner som nämns, desto fler tillfällen får Rolf Kenneryd att spela upp sin skiva om bifall till sin reservation. Men som redan har sagts innefattar den betydligt mer än de konkreta yrkanden som vi har. Jag har redan betonat att det för vår del icke handlar om att kräva någon ändring i sak i den överenskommelse som har träffats om det föreslagna systemet utan om att korrigera vissa brister i detta.

Anf. 28 ÅKE WICTORSSON (s):

Fru talman! Vi socialdemokrater i Stockholms län har i motion 321 krävt att riksdagen i första hand skall besluta att grundgarantin i skatteutjämningsystemet skall vara 105 % av landets medelskattekraft i Upplands Bro, Norrtälje och Botkyrka kommuner. I andra hand har vi krävt att riksdagen skall göra ett tillkännagivande till regeringen, att extra skatteutjämningsbidrag bör tillföras dessa kommuner för att kompensera förändringarna i skatteutjämningsystemet.

Dessa tre kommuner skulle nämligen drabbas utomordentligt hårt av regeringens förslag till förändrat skatteutjämningsystem. Kommunalskat-

ten skulle vid fullt utslag behöva höjas med 86 öre i Upplands Bro, 82 öre i Norrtälje och 80 öre i Botkyrka. Skillnaderna gentemot angränsande kommuner, bl. a. i Uppsala län, synes därutöver omotiverade. Norrtälje skulle exempelvis få sin grundgaranti sänkt från 105 % till 100 %, medan grannkommunen Östhammar får sin höjd till 107 % av medelskattekraften.

Nu hänvisar utskottsmajoriteten till den höga medelskattekraften i Stockholms län och förutsätter att den inomregionala skatteutjämningen utvecklas och anpassas till de förändringar som regeringens förslag innebär. Majoriteten hänvisar också dessa kommuner till att ansöka om extra skatteutjämningsbidrag. Sedan föreslår utskottsmajoriteten att riksdagen skall avstå från att vidta åtgärder med anledning av vår motion.

Vi har redan i vår motion framhållit att vi delar regeringens uppfattning att det statliga skatteutjämningsystemet bör ges en mer regionalpolitisk inriktning och att de norra delarna av vårt land bör få högre bidrag. Vi kan däremot inte finna att det är en godtagbar princip att dessa förbättringar skall åstadkommas genom att kommuner i söder med låg skattekraft skall betala dessa förbättringar i norr. En sådan omfördelning bör i stället ske inom hela kommunkollektivet efter de olika kommunernas skattekraft.

Det är riktigt att det regionala skatteutjämningsystemet i Stockholms län har en sådan fördelningspolitisk karaktär inom länet som vi här har förordat för landet, genom att kostnaderna bärs av landstingsskatten och således drabbar skattebetalarna efter bärkraft. Under förutsättning att de berörda kommunerna får kompensation genom den inomregionala skatteutjämningen kan vi således för vårt vidkommande acceptera utskottsmajoritetens skrivning

Vi vill dock klart markera att vi inte anser de föreslagna grunderna för inplacering av Upplands Bro, Norrtälje och Botkyrka i det statliga skatteutjämningsystemet som riktiga och rättvist förankrade. Vi utgår därför ifrån att dessa principer ändras vid den utvärdering som utskottsmajoriteten förutsätter skall ske av de nu föreslagna förändringarna i systemet.

I avvaktan på att en sådan förändring sker utgår vi, liksom utskottsmajoriteten, från att dessa kommuners situation beaktas vid beviljandet av de extra statliga skatteutjämningsmedlen. Härvid är det särskilt angeläget att beakta Upplands Bros höga kommunalskatt, som är en följd av en snabb samhällsutbyggnad, och Norrtäljes speciella problem i samband med den exceptionellt stora fritidsbebyggelsen.

Utskottsmajoriteten består av de socialdemokratiska ledamöterna och ledamöterna från vpk.

Av övriga partier föreslår moderaterna i reservation nr 5 att skatteutjämningsystemet skall vara oförändrat, men vill på annat sätt i reservation nr 1 minska kommunernas sammanlagda intäkter med 6,5 miljarder kronor. Dessa indragningar skulle på ett avgörande sätt drabba den kommunala verksamheten i Stockholms län och det betydligt hårdare och brutalare än vad utskottsmajoriteten förordat. Därför måste dessa förslag bestämt avvisas.

Folkpartiet godtar regeringens förslag till förändrat skatteutjämningsystem i reservation nr 7 utan att de förutsättningar som utskottsmajoriteten angivit för Upplands Bro, Norrtälje och Botkyrka anges. Därutöver vill

folkpartiet minska statsbidragen till kommunerna med 1,5 miljarder kronor. Därför måste även folkpartiets förslag avvisas.

Centerpartiet godtar propositionens förslag med den förändringen att grundgarantin för 1989 skall uppgå till 102 %. För Norrtälje kommun skulle detta innebära ett bortfall av 13,2 milj. kr. för 1989 mot 12,8 milj. kr. i regeringsförslaget, eftersom det i det senare men inte i centerreservation nr 6 finns en spärregel, som säger att skattehöjningar till följd av förändringar i skatteutjämningsystemet inte får uppgå till mer än 50 öre för 1989. För 1990 har centern, såvitt jag kan förstå, inget annat förslag än en snabbutredning som skall ge ett helt nytt skatteutjämningsystem i samband med den aviserade skattereformen. Centern har vidare inga synpunkter på att den inomregionala skatteutjämningsen skall kompensera de minskningar som sker i det statliga skatteutjämningsystemet.

Fru talman! Under hänvisning till vad jag här anfört ger en sammanfattande bedömning vid handen att ett yrkande om bifall till motionen endast blir en gest utan effekt. De i vår motion behandlade tre kommunernas ekonomiska situation förbättras då mest genom ett bifall till utskottsmajoritetens förslag. Jag ber därför att få yrka bifall till detta.

I detta anförande instämde Anita Johansson, Eva Johansson, Lennart Andersson, Björn Ericson och Christina Pettersson (alla s).

Anf. 29 INGE CARLSSON (s):

Fru talman! Jag har begärt ordet med anledning av motionerna Fi312 och Fi314 som behandlas i betänkande 19 från finansutskottet.

Jag har i motion Fi312 föreslagit att kommunerna Finspång, Norrköping och Valdemarsvik skall få grundgarantin förstärkt med 2 procentenheter.

Det finns skäl att solidariskt ställa sig bakom regeringens förslag, och jag förstår att Bergslagen och Norrlandslänen behöver mer bidrag. Jag har däremot svårt att förstå att det bara är de kommuner som är inom skatteutjämningsystemet som skall betala.

Det vore mer rättvist om de kommuner som står utanför skatteutjämnings-systemet också tvingades vara med att betala. De har ofta en bra service, låga skatter och en god ekonomi. Det är bättre i alla sammanhang att ta från de rika när man skall omfördela resurser i vårt samhälle.

Kommunerna Finspång, Norrköping och Valdemarsvik tillhör inte de rika utan tvärtom: de har höga skattesatser och låg skattekraft.

Jag tycker det är märkligt av flera skäl att utskottsmajoriteten avstyrker motion Fi312. För Finspångs, Norrköpings och Valdemarsviks kommuner innebär förslaget att den kommunala skatten ökas till över 18 kr. Enligt finansutskottets förslag blir det fem kommuner som får en utdebitering över 18 kr., däribland de tre kommuner som jag berört i motionen.

Finspång, Valdemarsvik och speciellt Norrköping har påfallande ofta drabbats av omfattande omstruktureringar av näringslivet, såsom avveckling av textilindustri, flera verkstadsföretag och gummiindustri. Effekten har bl. a. blivit höga sociala kostnader på grund av utslagning vid företagsnedläggningar.

En annan effekt är en negativ befolkningsstruktur, där antalet personer

som är 65 år och äldre kraftigt har ökat, vilket medför höga kostnader inom åldringsvården, bl. a. till bostadsstöd.

Jag vill också framhålla befolkningstrenden. Finspångs kommun har som ett exempel en negativ befolkningsutveckling sedan 1977. Den kraftiga minskningen medför för budgetåret 1989 ett beräknat bortfall för skatteunderlag med inte mindre än 945 000 skattekr. eller 16,7 milj. kr. vid oförändrad utdebitering på 17:65 kr. Det motsvarar ett utdebiteringsbehov av ca 1:20 kr.

Man kan ställa sig frågan varför de ekonomiska problemen för de berörda kommunerna är så svåra som de nu är. En avgörande förklaring är att de socialdemokratiskt styrda kommunerna Finspång och Norrköping har haft ambitionen att fullfölja riksdagens beslut inom social- och fördelningspolitiken. Det har inneburit en bra service för invånarna, en bred barnomsorg och en bra och väl utbyggd åldringsvård, men det har också lett till en hög kommunalskatt.

Därför anser jag att kommunerna drabbats på ett orättfärdigt sätt. Norrköping får enligt förslaget Sveriges högsta kommunalskatt, 18:24 kr. Norrlandskommunen Arvidsjaur, som enligt förslaget kommer under 15 kr., får väl sända ett "Tack för solidariteten" till Norrköping.

Finspångs grannkommuner Hallsberg och Kumla får tacka finansutskottet för höjningen av grundgarantin med 2 %. Kumla får nu en skattedebitering som ligger under 16 kr., medan vi i Finspång får en utdebitering på över 18 kr.

Ett alternativ till skattehöjningar för de berörda kommunerna är att skära ned verksamheten. Angelägna utbyggnader inom barn- och äldreomsorgen kan därvid drabbas.

Fru talman! Socialdemokraterna i Finspång och Norrköping ger inte upp hoppet, och hoppet står till finansdepartementet, där vi kommer att ansöka om extra skatteutjämningsbidrag. Enligt utskottets talesman finns det ju 60 milj. kr. att fördela.

Slutligen yrkar jag bifall till motionerna Fi312 och Fi314.

Anf. 30 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag tänkte först säga några ord om specialdestinerade statsbidrag, som diskuterades tidigare under debatten.

Jag vill på grundval av min ganska mångåriga kommunala erfarenhet säga att det finns anledning att slå vakt om de specialdestinerade statsbidragen. I varje fall om riksdagen vill att exempelvis skola och barnomsorg skall ha en viss kvalitet och en viss inriktning, tror jag att det är utomordentligt angeläget att man inte faller för de i och för sig aptitliga resonemangen om att kommunerna så att säga skulle få pengarna i en säck och sedan själva få bestämma. Om riksdagen vill att man skall bedriva barnomsorg och att den skall ha en viss omfattning och om riksdagen vill stödja detta med statsbidrag, finns det också anledning att skicka pengarna direkt till barnomsorgen.

Jag vill också peka på något som framgår av utskottets betänkande, nämligen att 75 % av de specialdestinerade statsbidragen faktiskt rör just skola och barnomsorg. Riksdagen har under en lång följd av år gjort starka uttalanden och stora insatser för att på ett likvärdigt sätt över hela landet

bygga ut just de båda samhälleliga serviceverksamheterna.

Som motionär kan jag med tillfredsställelse konstatera att utskottsmajoriteten, bestående av socialdemokrater och vpk, tillgodoser de önskemål som jag och mina medmotionärer framfört i motionen om en mjukare övergång mellan söder och norr. Det innebär att de fem kommuner som ligger i södra delen av Västmanlands län placeras in i en högre grundgarantiklass än man tidigare hade tänkt.

Av betänkandet framgår att den borgerliga splittringen på nationell nivå är omfattande också i skatteutjämningsfrågan. Det märks tydligt i Västmanlands län. Moderaterna vill inte att man skall ändra någonting i nuvarande skatteutjämningsystem. Det medför alltså att de fem Bergslagskommunerna inte får de resurser som utskottsmajoriteten och regeringen vill ge dem och som de har behov av för att kunna klara de besvärliga problem som de under flera år har råkat ut för.

Utöver att de inte vill tillföra ytterligare resurser till dessa kommuner vill moderaterna i ett annat sammanhang också dra in avsevärda belopp från Bergslagskommunerna.

Folkpartiet har hamnat på en något annorlunda linje. De accepterar grundgarantinivåerna för Bergslagen men anser att de kommuner som ligger i södra delen av länet har möjlighet att klara sin ekonomi även om man drar in ett antal miljoner kronor.

Den borgerliga splittringen, som är tydlig i Västmanlands län, markeras ytterligare av att centerpartiet, i och för sig välkommet, faktiskt när det gäller Västmanland ställer upp på den socialdemokratiska majoritetslinjen.

Fru talman! Mot den bakgrund som jag snabbt har försökt att skissera skall det bli intressant att följa omröstningen. Skall nu exempelvis Karin Falkmer från moderata samlingspartiet rösta för ett rättvisare skatteutjämningsystem som tillgodoser Bergslagskommunerna eller för att det nuvarande orättvisa skatteutjämningsystemet skall bibehållas?

Fru talman! Med det här vill jag yrka bifall till finansutskottets förslag.

Anf. 31 ANDERS ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag hade väntat att Göran Magnusson skulle vara nöjd med den behandling hans motion har fått i finansutskottet. Tydligen är han inte riktigt nöjd ändå, eftersom han gick upp här i talarstolen.

Låt mig först kommentera detta med enighet. Den är tydligen inte så stor i s-lägret heller i den här frågan, för annars hade det inte behövt komma någon motion från Västmanlandsbänken.

Nu är det så med pengarna till Bergslagskommunerna. Göran Magnusson, att vårt förslag om den kommunala skatteutjämningsdrabbar inte Bergslagskommunerna. Dessutom har vi extra pengar att dela ut till de kommuner som kanske skulle ha fått mera än de får enligt det förslag som nu ligger på bordet.

Vad Göran Magnusson gör här är att han använder den kommunala skatteutjämnings som ett sätt att rycka ut för att rädda svaga s-majoriteter i kommunerna som han har räknat upp. Visst skulle Bergslagskommunerna få pengar, men så skulle alla andra också ha de pengarna, och då måste man ju fråga sig: Vilka kriterier vill Göran Magnusson ha för skatteutjämnings i

framtiden? Är det att för varje år använda skatteutjämningen som en sprängbräda för att här i riksdagen kunna rädda en bräcklig majoritet på hemmaplan?

Anf. 32 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Det är alldeles klart att det är angeläget att försöka hitta ett skatteutjämningsystem som är bestående under en längre följd av år. En av ambitionerna är ju att kommunerna skall få en bättre planeringssituation.

Moderaternas förslag skulle inte drabba Bergslagskommunerna, säger Anders Andersson, men det gör det ju. Det sker dels genom att moderaterna vill bibehålla det nuvarande skatteutjämningsystemet, dels genom att moderaterna har föreslagit en närmast monumental indragning av resurser från kommunerna rent generellt. I Bergslagskommunerna rör sig de moderata indragningsförslagen sammantagna om skattehöjningar i storleksordningen 2 kr.

Vi har inte heller agerat i dessa frågor för att rädda några bräckliga s-majoriteter. Det är faktiskt – och detta vet Anders Andersson – ganska stabila s-majoriteter i Bergslagskommunerna. Vad vi agerat för, med utgångspunkt i motionen, är en mjukare övergång mellan norr och söder. Vi har inte sneglat på vilka majoriteter det är i den ena eller den andra kommunen, utan vi har tagit hänsyn till den grupp av kommuner som är i behov av en mjukare övergång.

De tre kommunerna Köping, Arboga och Kungsör har ju socialdemokratisk majoritet. Men Sala och Heby har inte socialdemokratisk majoritet, och vi har precis samma uppfattning när det gäller dessa kommuner, att de är i behov av en mjukare övergång. Detta tillgodoses nu också i utskottsmajoritetens förslag.

Får jag bara allra sist understryka att vi faktiskt inte alls har sneglat på vilka majoriteter som är aktuella. Det framgår av att vi behandlat de här fem kommunerna lika, medan centerpartiet av någon outgrundlig anledning faktiskt vill att de centerstyrda kommunerna Heby och Sala skall ha högre grundgaranti än övriga kommuner inom södra delen av det ifrågavarande länet.

Anf. 33 ANDERS ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag vet att Göran Magnusson kan tala av erfarenhet när han säger att man behöver pengarna till dessa kommuner. Han har ju själv skött det här reviret under de år då socialdemokraterna gjorde dessa stora indragningar ute i kommunerna. De två borgerligt styrda kommuner som berörs har faktiskt hanterat ekonomin så att de klarat sig, men tydligen behöver Göran Magnusson få stöd för att kunna fortsätta på hemmaplan.

I Bergslagen handlade det inte om bräckliga majoriteter, för där finns det en stabil majoritet i kommunerna, som vi också genom det moderata förslaget vill ge pengar till skatteutjämning. De kommuner vi nu närmast diskuterar räknas inte till Bergslagen.

Så en sista fråga till Göran Magnusson: När man nu vill ha pengar, varför då över huvud taget aldrig nämna ett ord om hur det hela skall finansieras? Det har man inte sagt någonting om – det har inte ens majoriteten i utskottet talat om.

Anf. 34 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Anders Andersson sade att det enligt det moderata förslaget fanns särskilda pengar att tillgå för de kommuner som drabbats. Till det vill jag bara säga att med hänsyn till kommunernas planeringssituation är det naturligtvis mycket angelägnare att få en grundgaranti fastställd, för då har man en fast utgångspunkt att arbeta utifrån.

Anders Andersson talar om min egen erfarenhet av att göra av med en del pengar "i onödan", när jag har ökat ut kommunal service, och han talar om min erfarenhet av indragningar som förevarit under de gångna åren.

Jag vill då konstatera att det har faktiskt inte skurits ned på äldreomsorg och barnomsorg under de gångna åren. Jag vet detta av egen erfarenhet. Det har gått att hantera de här ekonomiska frågorna inom en bra social ram.

När det gäller påståendet att de borgerligt styrda kommunerna Sala och Heby skulle ha skött sin ekonomi så att de t. o. m. skulle kunna stå ut med den moderata politiken vill jag bara framhålla att det första kommunalråd som ringde mig, när frågorna blev aktuella i vintras, var kommunstyrelsens ordförande i Sala som – om valet går som centern har tänkt sig – kommer att återfinnas i denna kammare i höst. Då kan vi kanske få ytterligare kunskaper om hur pass besvärligt det kan vara att bedriva kommunalpolitik under borgerliga regeringar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (de allmänna riktlinjerna för den kommunala ekonomin)

Först biträdades reservation 2 av Anne Wibble och Margitta Edgren med 48 röster mot 15 för reservation 3 av Jörn Svensson. 227 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 1 av Rune Rydén m. fl. med 68 röster mot 42 för reservation 2 av Anne Wibble och Margitta Edgren. 176 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 181 röster mot 65 för reservation 1 av Rune Rydén m. fl. 43 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (avvägning mellan generella och specialdestinerade bidrag)

Utskottets hemställan bifölls med 146 röster mot 142 för reservation 4 av Anne Wibble m. fl.

Mom. 3 (skatteutjämningsystemet)

Hemställan

Först biträdades hemställan i reservation 5 av Rune Rydén m. fl. med 65 röster mot 34 för hemställan i reservation 6 av Gunnar Björk och Rolf Kenneryd. 190 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 5 av Rune Rydén m. fl. – genom uppresning.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 7 av Anne Wibble och Margitta Edgren anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 4 (utredningar angående skatteutjämningsystemet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Anne Wibble m. fl. – bifölls med acklamation.

Prot. 1987/88:111

29 april 1988

Den kommunala ekonomin

Mom. 5 (skatteutjämningsbidrag för enskilda kommuner)

Grundgarantinivån för Norrköping och Finspång

Utskottets hemställan bifölls med 243 röster mot 22 för motionerna Fi312 av Inge Carlsson, Fi314 av Nils Berndtson samt Fi310 av Anna Wohlin-Andersson och Marianne Karlsson i motsvarande delar. 23 ledamöter avstod från att rösta.

Utskottets hemställan i övrigt

Utskottets hemställan bifölls med 218 röster mot 41 för reservation 10 av Anne Wibble och Margitta Edgren i motsvarande del. 24 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (omfattningen av de extra skatteutjämningsbidragen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 15 av Rune Rydén m. fl., *dels* reservation 16 av Anne Wibble och Margitta Edgren – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (skatteutjämningsavgift)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 20 av Rune Rydén m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (särskild skatteutjämningsavgift)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 21 av Anne Wibble m. fl., *dels* reservation 22 av Gunnar Björk och Rolf Kenneryd – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (lag om kommunalt skattestopp)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Rune Rydén m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (kompensation för slopad kommunal företagsbeskattning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 24 av Anne Wibble m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (kompensation för slopad kommunal garantibeskattning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 25 av Anne Wibble m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (kostnadsanalys och konsekvensbeskrivning i propositioner som medför kommunala kostnadsökningar)

Utskottets hemställan bifölls med 147 röster mot 140 för reservation 26 av Anne Wibble m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Anf. 35 KERSTIN EKMAN (fp):

Fru talman! Svenska folket är förvisso ett tåligt släkte. Vi svenskar finner oss i det mesta när det gäller påbud, högt skattetryck, regler och förordningar.

Många av oss tycker visserligen att storebrors beskyddarattityd är besvärande ibland. Vi undrar om vi inte genom en del beskäftiga regler och pekpinningar frantas förmågan att tänka själva. När vi sedan upptäcker att den information vi nödgas lämna myndigheterna utlämnar oss till diverse andra intressen blir vi understundom mycket upprörda. Det kommer ibland till den punkt då svensken fattar mod och ryter till, eller i alla fall demonstrerar sin ovilja. I forna dagar blev det Dackefejd och andra resningar i landet, nu kan vi bevittna en protestaktion som är ganska tystlåten men tydligt visar att nu har beslutsfattarna gått för långt.

Det här påbudet att registrera fritidsbåtar blev droppen. Kanske drabbade påbudet en särskilt frihetsälskande grupp, nämligen sjöfararna. Vi är en hel del riksdagsledamöter som hela tiden sagt att detta är en ordning som inte bör införas. Vi i folkpartiet har avvisat förslaget. När regeringen förra våren ville införa registrering, sade vi nej. Och det är, Per Stenmarck, med tank på gårdagens debatt, värt att notera.

Jag vill citera vad Jan-Erik Wikström sade i sitt anförande i kammardebatten förra året: "Sammanfattningsvis finns det alltså mängder av skäl för att underkänna detta lagförslag. Det har folkpartiet gjort i en partimotion, som i utskottet vunnit stöd även från moderaterna." – Vi var tillsammans då, och vi är tillsammans nu, Per Stenmarck.

Jan-Erik Wikström utvecklade i kammardebatten den 4 juni förra året våra synpunkter, och jag vill återge en del av hans invändningar – de är fortfarande relevanta:

Vår fritid skall kunna disponeras utan inblandning från statens sida. Datainspektionen har rätt när den säger att många människor kommer att uppfatta fritidsbåtsregistret som ett stort steg på vägen mot ett övervaknings-samhälle. Argumentet om att registret behövs för att nå båtägarna med information håller inte. Att man behöver registret som underlag för planering är inte heller något hållbart skäl, det finns möjlighet att på statistisk väg få fram sådant underlag.

Säkerheten till sjöss höjs inte genom en registrering. Det behövs inte heller ett register för att få underlag för obligatorisk ansvarsförsäkring, de flesta aktuella båtarna är redan försäkrade.

Och då, liksom nu, kändes misstanken tung om att skälet var ett annat än de redovisade; registret skulle underlätta om eller när man ville införa båtskatt.

Nu har det också mycket tydligt visats vad svenska båtägare tycker om påbudet att – jag höll på att säga – skattskryva sig.

Av uppskattningsvis omkring 425 000 registreringspliktiga båtägare är det bara 86 000 som den 25 april har hört sammat fogdens begäran om inskrivning.

Visserligen har ungefär 188 000 begärt handlingar men bara 86 000 fullföljt.

Det är mig främmande, fru talman, att uppmana till civil olydnad – det bör man fördöma – men när så många demonstrerar sin ovilja på detta för svenskar så ovanliga sätt, då måste i alla rimligheters namn beslutsfattarna fundera över om det är något fel på det beslut man har fattat. Men nej då, man framhårdar. Man säger fortfarande att det är av sjösäkerhetsskäl som vi måste ha registrering och sätta bokstäver och siffror på båtarna. Alla båtägare förstår att detta är nonsens, nästan alla båtar har ju namn. Jag har en bekant som har en båt som heter Mulle. Hur i alla fridens namn skall denna båt kunna bli sjösäkrare, om den i stället heter ABC12? Såvida vi inte tillverkar de nya skyltarna som gigantiska flytblock, på vilka båten kan flyta efter ett haveri förstås!

Ja, det var kanske att ta i, men båtens namn är ju också ett igenkännings-tecken, och om en båtägare vill ha sin båt i ett register med annan beteckning för försäkringens skull, låt då försäkringsbolagen ordna med frivilliga register. Det där med frivillighet är viktigt. Det har nämligen med känslan av ovilja över att hamna i ett register att göra. Ett register kan användas till diverse ting. Så har t. ex. alla husägare säkert från någon alert mäklare fått personliga brev om att sälja sitt hus. Något liknande kan nu säkerligen drabba ägare till den båt som finns i registret. Vi i folkpartiet förstår till fullo oron. Vi har för övrigt i vår datamotion till årets riksmöte krävt att den personliga integriteten skyddas. Människor måste även i dataåldern ha rätt till en personlig sektor. Det kan aldrig finnas en rätt för myndigheter att kartlägga och registrera människors göranden och låtanden in i minsta detalj.

Ja men, säger vän av ordning, vi måste ha alla registrerade för att kunna gripa marodörerna på våra vatten. De som nu är lagbrytare, de 337 000 som inte har registrerat sin båt, skall emellertid nås av lagens långa arm och böta 1 000 kr. enligt bestämmelserna. I det fallet går det tydligen att få reda på ägarens namn och adress – utan ett helt nytt register. Förklara det, om någon kan.

Nej, sjösäkerheten skall främjas på annat sätt än med meningslös integritetskränkande registrering. Den skall främjas med information. Vi har redan nått långt genom massiva insatser. Allt fler av oss använder flytväst. Det är bra. Vi har uppmanats att i nödläge använda öskaret i stället för att vingla på relingen. Det är förmodligen också bra. Vi vet att alkohol och båt inte hör ihop.

Det är också angeläget att se över en del bestämmelser. Man får t. ex. framföra stora fritidsbåtar utan formell kompetens, om de är tillräckligt ranka. Reglerna säger nämligen att om båten är mer än 12 meter lång eller 4 meter bred krävs skepparexamen. Om båten är 17 meter lång och 3 1/2 meter bred behövs däremot ingen behörighet. Huvudsaken, fru talman, är att båten är registrerad. Svenskt båtliv behöver inte fler blanketter, utan vettigare bestämmelser. Vi kan hålla Sverige flytande utan fler register.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 7 från folkpartiet och moderaterna i vad gäller fritidsbåtsregistret.

Anf. 36 PER STENMARCK (m) replik:

Fru talman! Jag kan hålla med om det mesta som Kerstin Ekman nu nämnde. Jag skall inte upprepa alla de argument jag tog upp i går kväll för varför vi inte skall ha något s. k. fritidsbåtsregister.

Låt mig bara få understryka att det enda som jag i går kväll konstaterade beträffande folkpartiet var att det var utomordentligt bra att folkpartiet stödde den motion som moderaterna i utskottet lade fram. I motionen krävs ett borttagande av detta fritidsbåtsregister. Det tycker jag var bra.

Det är möjligt att Kerstin Ekman har rätt. Jag har alls ingen anledning att betvivla att det var precis tvärtom vid den föregående behandlingen. Ibland glömmer man ett motionsyrkande. Ni gjorde det uppenbarligen nu, och vi gjorde det förmodligen förra gången.

Det viktiga är emellertid att vi uppenbarligen är helt överens i sakfrågan. Därmed finns det kanske, som jag konstaterade när debatten bröts i går kväll, förutsättningar för att vi så småningom skall kunna komma fram till en vettig lösning på detta problem.

När ni yrkar bifall till en moderat motion eller när vi yrkar bifall till ett folkpartiförslag, tycker jag att det är ett utmärkt exempel på fungerande borgerligt samarbete.

Anf. 37 BIRGER ROSQVIST (s) replik:

Fru talman! Denna debatt har hamnat under rubriken sjöfart. Betänkandet handlar om hur sjöfartsverket skall sköta infrastrukturen för den sjöfart som går till och från Sverige. Det finns emellertid också ett litet avsnitt som gäller fritidsbåtar.

Efter att ha lyssnat till Kerstin Ekman måste jag säga att jag har svårt att förstå henne. Kerstin Ekman säger att detta drabbar fritidsbåtsägarna. De vill inte ha någon inblandning. Jag har en diametralt motsatt uppfattning. Den grundar jag, Kerstin Ekman, på mer än 30 års erfarenhet och medverkan i sjöräddning och annat under somrarna i mitt ordinarie arbete.

Kerstin Ekman säger att registreringen är integritetskränkande. Jag finner den i stället precis tvärtom. Den är till nytta och hjälp för många fritidsbåtsägare. Hur skulle det kunna inkräkta på fritiden om jag har en registrerad fritidsbåt? Ni har inte reagerat emot att husvagnar är registrerade. De utnyttjas ju också för fritidsändamål. Den släpkärra eller båtagn som jag drar båten ner till sjön med är också registrerad. Det reagerar ni inte emot. Lätta motorcyklar och tunga motorcyklar är registrerade. Vad är det för skillnad mot en större båt?

Om man söker efter en båt som har försvunnit i samband med dåligt väder e. d. – det är inte sällan detta förekommer –, är det en vit båt med ett blått kapell man får söka efter. Hade vi registreringsbokstäver när vi söker efter en båt, dvs. något att gå efter, skulle man kunna underlätta jobbet högst väsentligt.

Låt mig helt kort ta ett annat exempel. För några år sedan åkte en fritidsfiskare ut från stranden nere i södra Sverige. När han kom ut på sjön hittade han en person som låg och flöt i vattnet i en flytväst. Han plockade upp personen och vände mot land – han såg inget annat på platsen. På väg mot land hittade fiskaren en till person som var livlös. Fiskaren skyndade

vidare mot land. Då fick han se en båt, men han lämnade den åt sitt öde, eftersom den låg upp och ner. På väg in mot land hittade fiskaren en tredje person som låg nerkyld i vattnet. Fiskaren kom iland på stranden med dessa livlösa människor. På stranden fanns det folk. Man tänkte då att det kanske låg fler människor ute på vattnet och flöt, och man åkte ut och hittade en till.

Man tog sedan vara på båten och började ställa sig ett antal frågor. Vilka är dessa människor? Vem är det som har försvunnit? Var kommer de ifrån? Ingen visste var båten hörde hemma. Fanns det fler människor i vattnet? Fanns det fler människor som man kunde ta upp och möjligen få liv i? Det gick inte att få något svar på dessa frågor.

Efter att ha letat en lång stund hittade man en bit därifrån på stranden en Volvo Duett med en släpkärra. På släpkärran fanns registreringsbokstäver. På så sätt kunde man ringa till en liten by i Småland och fråga om människorna som hade hittats i vattnet ägde denna bil. Ganska snart stod det klart vilka det var som hade försvunnit. Det visade sig att det fanns ytterligare en människa som var borta och som man inte hade hittat.

Tack vare att en båtkärra och en bil som hade använts i samband med båtfärden var registrerade, kunde man få fram vilka dessa människor var. Detta är bara ett exempel på när man kan få nytta av det som fru Ekman hävdar kränker integriteten.

Anf. 38 KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Fru talman! Det är säkert så att man kan ha nytta av registreringen, Birger Rosqvist. Men man skall väga fördelarna och nackdelarna mot varandra. De människor som är vana båtmänniskor känner till vilka risker som föreligger. Jag har hela tiden sagt, att om man bedömer att detta är så viktigt, skall man ge människor möjlighet till frivillig registrering.

335 000 människor har alltså inte hörsammat anmodan om inställelse för registrering. Man kan fundera på varför dessa människor inte har gjort det. De måste ju också ha funderat på nödvändigheten av att kunna bli identifierade, Birger Rosqvist. Alltså måste det vara något i detta centrala register, i myndighetsövervakningen, som dessa människor inte tycker om. Låt dem ha möjligheten att frivilligt registrera sig t. ex. i försäkringsbolag. Då kan vi se vad som händer sedan.

Det är inte att finna människor som är integritetskränkande, utan det är att man kommer in i ett centralt register. Är det så svårt att förstå att det är dessa människor reagerar emot?

Det är väl litet skillnad med husvagnarna? Jag trodde att vi hade registrering av husvagnar för att kunna ta upp skatt på dem och för att kunna kalla in dem på kontroll. Det är ju inte meningen att det skall vara en kontroll av båtarna. Det har väl inte Birger Rosqvist tänkt sig? Registreringen är alltså till för att man skall veta vad det finns för båtar i landet. Utöver detta sägs det att man skall kunna finna båtar om de har råkat ut för något.

När det gäller stölder – det kommer också in i diskussionen – finns det ju möjlighet att ta bort skyltarna, precis som man kan göra i andra fall. Det finns ju möjlighet att känna igen båtar med hjälp av namn och utseende.

Jag tror att Birger Rosqvist och socialdemokraterna skall fundera över denna fullständiga okänslighet just inför att människor reagerar mot

övervakning och registrering. Vad är detta en reaktion på? Jo, man har fått nog! Att det redan finns registrering och att det redan finns register är ingen ursäkt för att man skall upprätta nya register! Tvärtom skall man se till att ta bort en del av de register vi redan har och som kanske också känns integritetskränkande.

Anf. 39 BIRGER ROSQVIST (s) replik:

Fru talman! Kerstin Ekman förfasar sig över användningen av ett båtregister. Kanske skall det användas för någon form av kontroll. Hon säger: Husvagnar är registrerade. Men det beror på att det skall finnas någon form av kontroll, så det kan vi acceptera. Vidare säger hon: Det har väl aldrig varit meningen att ha kontroll över fritidsbåtarna bara därför att de registreras. Men då måste jag fråga: Hur är det med logiken i detta sammanhang, fru Ekman? Vidare sägs det att båtägarna vet och kan så mycket att de inte behöver registrera sina båtar. De människor som är ute i sina båtar klarar sig bra utan att deras båt är registrerad.

Men det är inte dessa som det gäller i det här fallet, utan det gäller de anhöriga. När en båtägare har varit borta ett par dagar, eller kanske tre fyra fem dagar, och det har varit dåligt väder, börjar anhöriga undra om någon möjligen har sett den eller den båten. Då kanske man drar i gång en stor apparat för att leta efter den försvunna båten. Men man ser hundratals båtar och vet inte vilken båt man skall leta efter. Kanske måste man leta länge. Det blir, som sagt, kostsamt att dra i gång en stor apparat för att leta efter båten i fråga. Samtidigt har dock båten som man letar efter kanske legat i en båthamn eller i någon vik, fullt skyddad och helt oskadd. Ingen har alltså vetat att det var just den båten som var efterlyst.

Kan inte detta stämma till eftertanke? Kan inte detta få oss att uppfatta en registrering som någonting som i praktiken är positivt?

Jag har själv en båt och jag har registrerat den. Jag far inte illa av det. Fiskebåtar har alltid varit registrerade. För segelbåtar har det länge funnits ett register i form av bokstäver på seglet. Men när en segelbåt ligger i hamn och seglet tas ned, kan man ju inte se bokstäverna. Dessutom är det bara ett begränsat antal klubbar och organisationer som har tillgång till den här typen av identifikation. Sjösäkerhetsarbetande instanser kan faktiskt behöva en sådan identifikation i väldigt många sammanhang.

Anledningen till protesterna är att ni har försökt att skrämja båtägarna genom att tala om för dem att det här är ett sätt att införa beskattning av fritidsbåtar. Jag säger ännu en gång – jag sade nämligen samma sak i går kväll: Det parti som nu är i regeringsställning har föreslagit registrering. Det socialdemokratiska partiet är också det enda parti som – såvitt jag vet – har ett kongressbeslut bakom sig i detta sammanhang, och ni vet vad ett kongressbeslut betyder för oss. Beslutet innebär att båtar inte skall beläggas med skatt och fattades vid vår kongress 1984, så ni behöver inte skrämja människor i detta avseende. Det är alltså helt överkligt att ett båtregister skulle läggas till grund för beskattning av fritidsbåtar.

Nej, fru Ekman; stäm ned kritiken och sluta med de våldsamma angrepp som ni riktar mot förslaget när ni säger att en registrering av båtar skulle inkräkta på människors integritet och att människors frihet skulle hotas

genom att båtar registreras med några bokstäver. Det förhåller sig inte på det sättet. Se det hela positivt i stället!

Även den futtiga kostnaden om 30 kr. per år är någonting som man helt och hållet kan bortse från. Jag upprepar vad jag sade i går: I och med att båtarna registreras blir det lättare att få tag i stulna båtar. Därigenom kan båtförsäkringspremien för stöldförsäkring sänkas. Kostnaden kanske rent av medverkar till någonting positivt. De 30 kronorna kan således kanske innebära att försäkringspremien sänks med 50 kr. – vad vet jag?

Anf. 40 KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Fru talman! Tänk att det skall vara så svårt för en socialdemokrat att förstå att människor är rädda för att deras integritet skall kränkas! Det är faktiskt vad det hela handlar om, Birger Rosqvist! Det skulle inte ha varit en så massiv reaktion – så många som 335 000 av ungefär 450 000 människor har låtit bli att göra någonting över huvud taget –, om det hade handlat om någonting annat än just de 30 kr. som Birger Rosqvist här talar om. Det är frivilligheten som är viktig. Det gäller också för informationen. Vi har ju på det sättet klarat av många andra saker när det gäller sjösäkerheten. Om människor själva får välja att knyta registreringen till försäkringsbolagen, når man ju samma effekt, Birger Rosqvist. Skillnaden är bara att man då inte hamnar i ett centralt register som kan utnyttjas av andra.

Jag tror helt säkert att tanken på skatt kan vara en av ingredienserna i detta sammanhang. Det är klart att det låter förfärligt fint att det finns ett kongressbeslut på den här punkten. Men nästa partikongress kan ju ändra beslutet – eller är det omöjligt för socialdemokraterna? Ett kongressbeslut är alltså ingen garanti i detta sammanhang. Dessutom finns det ju andra sätt att tänja på detta under tiden.

Jag har också en liten båt, som jag tuffar ut till min badvik i, och jag ser ingen anledning till att den skall vara registrerad. Talet om att den båt som ligger i en lugn och skyddad vik kan spåras bara därför att den har en skylt är nonsens, Birger Rosqvist. Det fungerar inte så. Om båten ligger i en lugn och skyddad vik är det ingen människa som ser den, och då spelar det ingen roll om den har en skylt eller inte.

Frivillighet och information är mycket bra, Birger Rosqvist. Försök att få människor att förstå att detta är ett bra sätt att hålla reda på och lokalisera båtar! Om människor känner att det är riktigt ser de till att frivilligt göra någonting. Vi skall inte som beslutsfattare tvinga på människor en sådan här ordning. Reaktionen, som inte beror på någon skrämsel utan på en känsla för att detta är just kränkande för den enskilda människan, skall vi ta till oss. Man bör fundera över om man inte kan ändra det här ställningstagandet.

Anf. 41 GUNHILD BOLANDER (c):

Fru talman! När trafikpolitikens mål och inriktning lades fast i denna kammare för cirka en månad sedan sades det bl. a. att transportsystemet skall utformas så att medborgarnas och näringslivets grundläggande transportbehov tillgodoses, det skall motsvara högt ställda krav på säkerhet i trafiken, utvecklingen skall vara sådan att en god miljö och hushållning med naturresurser främjas, ett effektivt resursutnyttjande i samhället som helhet

skall kunna ske och slutligen att transportsystemet skall byggas upp så att det bidrar till regional balans.

Det finns anledning att mot bakgrund av dessa mål analysera hur de stämmer med den förda politiken vad gäller färjetrafiken till och från Gotland. Eller är det så att dessa fina målsättningar inte skall tillämpas när det gäller Gotland och kommunikationerna till denna del av Sverige? Det fanns nämligen icke ett ord i den trafikpolitiska propositionen om trafiken till och från Gotland, och det är mycket anmärkningsvärt.

Från den 1 januari i år har ett nytt rederi, Nordström & Thulin, erhållit koncession på Gotlandstrafiken. För snart ett och ett halvt år sedan, den 19 december 1986, skrevs ett principavtal mellan statens transportråd och detta nya rederi. Långt mer än ett år därefter är detta avtal alltfört en hemlig handling.

Gotlands kommun har begärt att avtalet skall offentliggöras, och i min motion T611 har jag upprepat detta krav. Utskottets majoritet redovisar att med hänsyn till enskilda och det allmännas ekonomiska intressen är avtalet sekretessbelagt. För några månader sedan sade transportrådet att det fortfarande inte var helt färdigt och att det av det skälet inte kunde offentliggöras. Det nya rederiets verkställande direktör har nyligen sagt att vissa delar av avtalet kommer att publiceras men att det är otänkbart att hela avtalet kan bli offentligt. Det skulle vara direkt skadligt både för rederiet och för regeringen, enligt verkställande direktören.

I dagarna presenterar Gotlandslinjen och transportrådet en lastfärja som i sommar skall chartras för att i första hand transportera farligt gods. Helt naturligt reser sig frågetecknen: Hur stämmer en tredje färja egentligen överens med det ursprungliga avtalet? Misstanken om att avtalet bara rymde två färjor blir allt starkare.

Det är att beklaga att Nordström & Thulin inte i tid blev varse behovet av en speciell färja för det farliga godset och därmed avhände sig den skraddarsydda kapacitet för ändamålet som lastfärjan Gute utgjorde. Enligt sjösäkerhetsverket var det en välsignelse när Gute kom i trafik – det var det bästa som hade hänt svensk sjöfart på länge.

Nu står man där med dyrare och sämre lösningar, och frågan är: Rymt detta inom avtalet? Om det blir högre kostnader, kommer det då att drabba resenärerna och näringslivet? Eller kommer trafikpolitikens målsättning om regional balans att gälla för de gotländska förhållandena, dvs. tar staten eventuella extra kostnader?

När det gäller frågan om förläggningen av huvudkontoret för trafiken var det ett tidigt utställt löfte från det nya rederiet att kontoret skulle vara kvar i Visby. Detta löfte sveks ganska fort; huvudkontoret placerades i Nynäshamn, och det medförde att ett stort antal anställda inte längre behövdes i Visby. Omplaceringar och arbetsmarknadspolitiska insatser, bl. a. utbildning, har förekommit. Det som nu sker – och som man från fackligt håll var mycket oroad för – är att rekryteringen av säsongspersonal inte som tidigare sker på den gotländska arbetsmarknaden, utan dels från övertalig personal på Johnson Line, dels från arbetsmarknadsområdet kring Nynäshamn och uppåt Stockholm.

Enligt uppgifter i Gotlandstidningarna den här veckan går gotlänningarna

miste om mellan 185 och 200 sommarjobb. Sjömansförmedlingen på länsarbetsnämnden konstaterar att antalet arbetstillfällen har minskat drastiskt. Inriktningen är sålunda klar. Gotlandslinjen kommer att successivt se till att jobben för gotlänningarna försvinner från Gotlandstrafiken. Även om de gotländska socialdemokraterna på sistone har börjat instämma i kravet på att huvudkontoret skall ligga i Visby – bl. a. genom en motion i fullmäktige – menar jag att chansen att påverka i den riktningen har funnits för socialdemokraterna på Gotland, som så livligt applåderat att det förra rederiet, Gotlandsbolaget, fick lämna arenan. Det självklara kravet att färjetrafiken skall administreras från Visby stödde inte socialdemokraterna den gången och har därför medverkat till att kontoret flyttades från Gotland. Den lika självklara följden är att Gotland inte längre är den naturliga rekryteringsbasen vid vare sig nyanställningar eller säsongjobb. Att rederiet svek löftet förvånar mig kanske inte, men hur regeringen kan låta detta ske, när det får sådana konsekvenser som jag här har visat på, skulle jag vilja att trafikskottets talesman talade om. Kan socialdemokraterna på Gotland räkna med regeringens stöd för sin motion så småningom?

Det tredje yrkandet i min motion handlar om taxesättningen i färjetrafiken. Gotlands trafikförsörjning har varit föremål för riksdagens beslut många gånger. Det som dock är absolut nödvändigt – och då är jag tillbaka till trafikpolitikens målsättning och den uttalade betydelsen av att transportsystemet skall bidra till regional balans – är alltså att beslut rörande Gotlandstrafiken alltid måste fattas mot bakgrund av regionalpolitiska bedömningar.

Färjan är vår väg och vår järnväg. Det framstår därmed allt tydligare att en återgång till en anpassning till SJ:s taxor är nödvändig. När riksdagen 1974 fattade beslut om att taxesättningen skulle följa principen för taxesättning på järnvägen, var det synsättet grundat på att det skulle råda rättvisa mellan medborgare i vårt land. Dess värre har den principen sedermera frångåtts, och nu tillämpas något man kallar enhetstaxa. Det är ingen rättvis princip. För att med siffror förklara vad jag menar har jag låtit utredningstjänsten räkna på och jämföra prissättningen på färja resp. järnväg.

Enkel resa till normalpris med Gotlandslinjen kostar för närvarande 120 kr., oavsett om man åker Nynäshamn – Visby, där avståndet är 14,8 mil, eller Oskarshamn – Visby, där det är 11,7 mil. Priset per mil på Nynäshamnslinjen är med färjan 8:10 kr. SJ:s pris för samma sträcka skulle vara 6:20 kr. Till Oskarshamn kostar färjan 10:30 kr., mot ett SJ-pris på 6:30 kr. Om en enkel båtresa till Gotland skulle kosta lika mycket per mil som en järnvägsresa i andra klass, skulle således biljetten Nynäshamn – Visby kosta 92 kr. – mot 120 kr. i dag – och biljetten Oskarshamn – Visby 74 kr. Det är alltså en differens på 28 resp. 46 kr. i jämförelse med dagens priser. Jag tycker nog att trafikskottet kunde ha lagt ned litet större möda på att sätta sig in i den verklighet som gäller. Jag frågar mig ännu en gång om det är en rimlig prissättning som sker. Det skulle utskottets talesman kunna svara på här.

Systemet med procentuell uppräknings av taxorna, som transportrådet nu tillämpar, medför dessutom att klyftan mellan järnvägspris och färjepreis ökar för varje gång det sker en uppräknings. Detta visar tydligt, tycker jag, hur litet intresse s-regeringen och för all del även trafikskottet visar för att ge oss rättvisa i trafikfrågan.

Målsättningar om att trafikpolitiken skall utjämna och medverka till regional balans och att hela Sverige skall leva klingar ihåligt som en tom tunna om man inte ser till att vackra ord också följs av konkret handling.

Fru talman! Ingrid Hasselström Nyvall talade i går kväll om det betydelsefulla i att trafik finns mellan Öland och Gotland för att bl. a. stärka turismen. Jag behöver inte upprepa vad som sagts till förmån för den trafiken utan vill instämma i vad hon sade. Jag delar uppfattningen att regelbunden turisttrafik mellan de båda öarna skulle ha stor betydelse för turistverksamheten.

Fru talman! Det finns krafter som i dag verkar för att Gotland som region skall stärkas genom olika insatser på turismens område. Jag skall inte föregripa den diskussion som kommer om detta, men jag vill ge klart besked här i dag om att det gotländska näringslivet är bäst betjänt av en kontinuerlig basstrafik till rättvisa kostnader. Det är ett rimligt kray, och jag yrkar härmed bifall till centerreservationerna 8, 9 och 10.

Anf. 42 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Också jag skall uppehålla mig vid Gotlandstrafiken. Det är få frågor som så engagerar oss gotlänningar, och det visar hur stor betydelse vi tillmäter våra kommunikationer med övriga landet.

Med de erfarenheter vi har i dag av det rederibyte som genomfördes vid årsskiftet kan det konstateras att det har gått relativt smidigt med tanke på den stora omställning det rörde sig om. Det återstår dock många frågor att lösa på kommunikationsområdet för oss gotlänningar, och jag kan lova kammarkamraterna att vi kommer att låta höra av oss igen i dessa frågor.

Jag skall något kommentera de reservationer som finns fogade till betänkandet på denna punkt. Den första gäller offentliggörande av avtalet. Jag tycker att det vore väl om avtalet kunde offentliggöras. Vi har en restriktiv sekretesslagstiftning, och där är de kommersiella skälen en sekretessgrund. Det får vi naturligtvis acceptera. Men den gotländska socialdemokratins uppfattning är att det skulle vara önskvärt att alla de frågor som över huvud taget gäller Gotlandstrafiken handlades med största möjliga öppenhet.

Den andra reservation jag vill kommentera behandlar Gotlandstrafikens huvudkontor. Kravet på att trafiken skall administreras från Gotland stöder jag självfallet. Men reservationen har fått en olycklig utformning. Dels är den ganska vag, dels är den också delvis missvisande. Jag skulle vilja helt kort redovisa länsarbetsnämndens siffror vad gäller de ca 60 s. k. landanställda. Av dem har 20 fått anställning på det nya rederiet. Däri ingår förmodligen flyttningen till Nynäshamn. 16 har annat arbete, och den övervägande delen av dem arbetar fortfarande inom trafiken med sådant som tidigare handlades direkt av rederiet och i dag sköts av entreprenörer. 19 är kvar i anställning vid Gotlandsbolaget, 4 är under olika former av utbildning, 4 är arbetslösa – eller rättare sagt var arbetslösa i februari –, 1 har pensionerats.

Nordström & Thulins huvudkontor ligger som utskottet skriver i Stockholm, men vi skulle naturligtvis välkomna det till Gotland. Gotlandstrafiken administreras dels från Nynäshamn, dels via ett avtal som Nordström & Thulin har med Gotlandsbolaget. Det är såvitt jag vet ett tvåårigt agentavtal. Skulle man i dag öppna ett nytt kontor i Visby skulle man alltså konkurrera

med sin egen agent. Enligt länsarbetsnämnden sköts för närvarande rekryteringen till det nya rederiet via sjömansförmedlingen i Visby.

Det kan också vara på sin plats att påpeka att även tidigare har en stor del av rekryteringen av sommarpersonal skett från fastlandet. Det har alltså varit fastlandsungdomar som sökt jobben.

Det här talar inte på något sätt emot att trafiken borde administreras från Gotland. Det tycker jag självfallet att den bör. Precis som Gunhild Bolander sade här tidigare bevisas det ju av att den socialdemokratiska gruppen i kommunfullmäktige på Gotland genom sin styrelse, i vilken jag ingår, har motionerat i frågan. Jag har också rätt goda förhoppningar om att vi kommer att få se ett kontor för det nya rederiet på Gotland.

Vi kan dock inte räkna med den administration som har funnits tidigare. En av de punkter där man har kritiserat Gotlandsbolaget gällde ju att det hade för tung administrativ apparat. Över huvud taget när det gäller personalfrågorna tror jag att vi skall avvakta litet med att göra den slutgiltiga avstämningen av vad det har fört med sig.

Reservation 10 behandlar taxesättningen i färjetrafiken. Den frågan har vi drivit ända sedan riksdagen lämnade kopplingen till SJ-taxan, och det kommer vi att fortsätta göra. Det var en borgerlig regering som ursprungligen införde den mystiska enhetstaxan.

Jag behöver inte orda så mycket mer om den, tycker jag. Jag vill bara ytterligare understryka att det är väldigt viktigt för oss vad det kostar att resa. Utskottets uttalande bör kompletteras med att det faktiskt inte bara är gotlänningar som behöver en prisjustering. Det är fler än gotlänningar som reser till Gotland. Det är utflyttade, det är anhöriga till gotlänningar, det är sommargotlänningar, turister osv.

Vi vill inte bara ha vänliga ord och fromma förhoppningar i ett betänkande, utan vi vill ha en garanti för att det inte blir dyrare att resa till och från Gotland än att resa motsvarande sträcka på fastlandet.

Med det yrkar jag bifall till reservation 10.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet fattades den 4 maj, se prot. 114.)

8 § Kammaren beslöt att ärendebehandlingen skulle fortsättas vid nästa arbetsplenum.

9 § På förslag av förste vice talmannen beslöt kammaren kl. 13.58 att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00, då dagens frågestund skulle börja.

10 § Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00 under ledning av förste vice talmannen.

Om åtgärder för att bekämpa apartheid i Sydafrika

Anf. 43 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Fru talman! Pär Granstedt har frågat mig om regeringen är beredd att inleda en diplomatisk offensiv bland ledande industriländer i syfte att få flera att vidta liknande sanktioner som Sverige och främja ett säkerhetsrådsbeslut om bindande sanktioner.

En viktig del av den svenska Sydafrikapolitiken har varit och fortsätter att vara att försöka påverka och stimulera andra länder att vidta olika sanktionsåtgärder mot Sydafrika. I våra bilaterala kontakter med bl. a. de ledande industriländerna, med frontstaterna och vissa andra länder inom det brittiska samväldet återfinns som regel Sydafrika och sanktionsfrågan på dagordningen. Vi har under årens lopp haft ett livligt och tidvis intensivt utbyte av åsikter, erfarenheter och information just på sanktionsområdet. Detta har också lett till ett framgångsrikt samarbete i bl. a. FN:s generalför-samling.

I det gemensamma nordiska handlingsprogrammet mot apartheid uppmanas andra länder att vidta åtgärder liknande de nordiska ländernas i syfte att ytterligare öka och effektivisera det internationella trycket på Sydafrika.

Alla våra ansträngningar på detta område har till syfte att främja ett beslut i FN:s säkerhetsråd om effektiva sanktioner mot Sydafrika.

Vid det utrikesministermöte som ägde rum i Arusha i Tanzania i början av året mellan Norden och frontstaterna diskuterades frågan om sanktioner mot Sydafrika och på vilket sätt ett framgångsrikt resultat i FN bäst kan främjas.

För att nå resultat i påtryckningarna mot Sydafrika måste vi med nödvändighet samarbeta med andra likasinnade länder. Endast brett samfällt agerande har utsikter att bli framgångsrikt.

Anf. 44 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min fråga. Av olika skäl har det förflutit en hel del tid sedan jag ställde frågan. Det gör att vi nu diskuterar litet grand utanför det sammanhang i vilket frågan ställdes.

Jag ställde frågan som en omedelbar reaktion på beslutet av Sydafrikas regering att förbjuda ett antal organisationer att bedriva fredlig politisk verksamhet mot apartheidsystemet i Sydafrika.

Jag vet ju att Sverige alltid har en hög profil när det gäller Sydafrikafrågor och att Sverige utnyttjar olika tillfällen att föra upp dessa frågor på den politiska dagordningen. Vi ligger mycket långt framme också när det gäller åtgärder i form av stöd till frontstaterna och till olika antiapartheidorganisationer samt i form av sanktioner mot Sydafrika.

Men vad jag var ute efter med min fråga var att man borde utnyttja det tillfälle som den sydafrikanska regimens åtgärder mot de fredliga organisationerna i Sydafrika gav.

Dessa åtgärder har väckt en kraftig reaktion runt om i världen och på något sätt skapat en insikt om att detta med constructive engagement och sådana saker faktiskt är någonting ganska utsiktslöst. Det krävs hårda nypor. Vi kan

ju dra oss till minnes den västtyske presidentens reaktion när han var i Zimbabwe. Han uttalade sig då faktiskt för att Västtyskland skulle kunna behöva ompröva sin Sydafrikapolitik och sin inställning till sanktioner.

Det konkreta syftet med min fråga var faktiskt att söka utröna i vilken mån regeringen var beredd att just i detta akuta skede göra en alldeles extra ansträngning och företa en offensiv för att få till stånd åtgärder mot Sydafrika. Den frågan har inte direkt besvarats, men utrikesministern kanske kan återkomma till huruvida man är beredd att nyttja detta speciella tillfälle.

Anf. 45 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Fru talman! Helt kort: Mötet i Arusha ägde rum i slutet av januari, innan Sydafrikas myndigheter och regering tog till dessa mycket drastiska åtgärder. Vi var redan då överens om att vi skulle genomföra vad man kan kalla en diplomatisk offensiv. Sedan dess har jag träffat den västtyske utrikesministern. Den engelske utrikesministern kommer hit. Jag har varit i Förenta Staterna. Överallt där de nordiska utrikesministrarna möter ministrar från andra länder tar vi upp den här frågan. På det sättet har vi bl. a. agerat efter dessa händelser – och till en del också före dem.

Anf. 46 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag tackar för denna ytterligare markering från utrikesministerns sida. Jag tror alltså att det finns anledning att trappa upp insatserna på det här området, och jag uppfattar detta uttalande så, att det är precis vad regeringen gör.

Den sydafrikanska regimen visar ju sin brutalitet allt tydligare. Förbudet mot politisk verksamhet för UDF och andra organisationer får tas som en signal till opinionen i Sydafrika, att fredligt och legalt arbete mot apartheid inte kommer att möjliggöras fortsättningsvis. Det är oerhört allvarligt, och vårt ansvar för att öka trycket mot Sydafrika blir bara större.

Men jag har alltså all förtröstan om att regeringen kommer att göra sitt yttersta för att få en bredare internationell uppslutning för stöd till arbetet mot apartheid och för påtryckningar mot Sydafrika – sanktioner osv.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1987/88:424 om användningen av kemiska stridsmedel

Anf. 47 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Fru talman! Gunnel Liljegren har frågat mig om den svenska regeringen i FN avser att påtala de brott mot 1925 års Genèveprotokoll som användningen av kemiska stridsmedel mot invånarna i iranska Kurdistan innebär.

Jag delar på alla sätt den indignation som hos många kommit till uttryck inför de fruktansvärda händelser som utspelat sig i kriget mellan Iran och Irak nyligen. Kemiska vapen har använts i stor skala mot den oskyddade civilbefolkningen i Halabja.

Den svenska regeringen har redan klart och entydigt fördömt dessa brott

mot folkrätten i offentliga uttalanden. Ett särskilt anförande om detta hölls av Sverige inför nedrustningskonferensen i Genève den 29 mars i år. Detta förhandlingsforum är sedan flera år på FN:s uppdrag intensivt sysselsatt med att få till stånd ett fullständigt förbud mot kemiska vapen. I ansträngningarna deltar bl. a. de ledande militärmakterna. Sverige bidrar utomordentligt aktivt i detta förhandlingsarbete.

Tragedin i Halabja måste bli en signal till det internationella samfundet att utan dröjsmål slutföra dessa förhandlingar. En global konvention som på bästa sätt bidrar till att omöjliggöra framtida användning av kemiska vapen måste snarast sättas i kraft. Sverige avser även att i FN:s nedrustningskommission nästa vecka ta upp användningen av kemiska vapen i kriget mellan Iran och Irak.

Anf. 48 GUNNEL LILJEGREN (m):

Fru talman! Jag vill tacka för statsrådets svar på min fråga.

Bakgrunden var att en mycket stor skara kurder – flera hundra – med banderoller och foton spontant uppvaktade de politiska partierna den 23 april här i riksdagen. Deras förtvivlan var djup och äkta. Eftersom någon tid inte var bestämd blev kontakterna med partierna litet improviserade. Men de lyckades nå representanter för alla, och jag utgår från att deras information har gått fram i alla partier.

Vad ville de då ha sagt, som vi inte har kunnat läsa i tidningarna? De ville främst att den svenska regeringen via internationella kanaler, dvs. FN, skulle fördöma angrepp på civila med nervgas och andra gifter på det sätt som hade skett i Halabja. De framhöll att många stater redan hade offentliggjort sitt fördömande av de anfall som utförts mot bl. a. den kurdiska byn den 16 mars.

Nu försäkrar statsrådet att allt görs och att allt skall göras från svensk sida, och det råder naturligtvis inga delade meningar oss emellan om att allt måste göras – inte bara för att Genèveprotokollet av 1925 skall följas utan därför att användning av sådana här medel helt skall omöjliggöras.

De svenska kurderna ville också att Sverige skulle sätta in humanitära åtgärder för att lindra verkningarna av de brutala angreppen. Vi vet ju att Röda korset gjorde snabba insatser, som tyvärr delvis missbrukades.

Jag vill fråga statsrådet om ytterligare humanitära insatser kommer att göras för de drabbade områdena i irakiska Kurdistan.

Anf. 49 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Fru talman! Låt mig först säga att jag gjorde å regeringens vägnar ett uttalande, där jag fördömde internationell användning av kemiska medel, samma dag som uppgiften om det här övergreppet nådde Sverige. Det var bara det att uttalandet fick väldigt litet utrymme i massmedia, så det är inte underligt om kurderna här i Sverige inte upptäckte vad regeringen hade gjort. Men sedan har vi då agerat i Genève och i nästa vecka kommer vi, som sagt, att agera i FN. I den mån vi kan göra humanitära insatser är vi naturligtvis beredda till det. Men det är precis som fru Liljegren sade – detta är förenat med stora besvärligheter. Inte minst Röda korset har den erfarenheten. Jag kan bara svara allmänt positivt på frågan.

Anf. 50 GUNNEL LILJEGREN (m):

Fru talmän! Jag läste faktiskt statsrådets pressrelease när det gäller detta fördömande, och pressreleasen kom samma eftermiddag som kurderna hade varit här i riksdagen, så det var väldigt snabbt handlat. Jag visste inte, när kurderna kom hit, att regeringen hade agerat. Men jag tror ändå att vår diskussion kan ha en viss nytta med sig.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1987/88:428 om förhandlingar om återförande av barn som olovligen bortförts till Tunisien

Anf. 51 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Fru talman! Britta Bjelle har frågat mig vad jag eller UD gjort för att följa upp den öppning som två svenska kvinnor skapat genom samtal med Tunisians president för att få till stånd förhandlingar med Tunisien angående olovligt bortförda barn.

Låt mig först konstatera att det inte beror på brist på agerande från departementets eller ambassadens sida att dessa vårdnadsärenden inte har kunnat lösas. Problemet ligger i de olika rättsuppfattningar som råder i Tunisien och Sverige. En grundregel i den tunisiska lagstiftningen är att fadern ensam har den juridiska vårdnaden om barnen.

Jag vill trots det säga att jag är mycket glad att Tunisians president personligen tagit direkt kontakt med de svenska kvinnorna, för det visar att internationella vårdnadsfrågor fått uppmärksamhet i landets regering. Från utrikesdepartementets sida fortsätter vi givetvis att följa frågan främst genom vår ambassad i Tunis, som ju sedan länge är engagerad i dessa ärenden.

Som justitieministern meddelade den 19 april i sitt svar på en interpellation från Britta Bjelle kommer regeringen inom kort att föreslå riksdagen att Sverige ansluter sig till två konventioner vilka båda syftar till att motverka bortföranden av barn. Förhoppningsvis vinner konventionerna en bred internationell anslutning och gör det möjligt att undvika vårdnadstvister mellan länderna. För närvarande är utrikesdepartementets möjligheter att bistå i rättsligt hänseende begränsade till att föreslå en lämplig advokat som ombud på platsen.

Självfallet kan man också verka på diplomatisk väg. Men då skall man komma ihåg att detta kan uppfattas som en inblandning i de nationella domstolarnas handläggning. En motsvarande inblandning skulle inte accepteras från svensk sida. Vi får inte glömma att barn oftast är medborgare i det andra landet.

Jag har stor förståelse för den oerhört svåra situation som de drabbade mödrarna befinner sig i. Frågorna är tyvärr mycket komplicerade allra helst som ländernas rättssystem av bl. a. kulturella, religiösa och historiska skäl är så olikartade.

Det är min förhoppning att president Ben-Alis samtal med de svenska kvinnorna skall kunna leda till en snabb lösning av de aktuella fallen och visa vägen för andra som drabbats på liknande sätt.

Prot. 1987/88:111
29 april 1988

*Om förhandlingar om
återförande av barn
som olovligen bortförts
till Tunisien*

Anf. 52 BRITTA BJELLE (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret. Egentligen är det, sett ur mitt perspektiv, ett ganska häpnadsväckande svar. Utrikesministern säger att problemet ligger i att det råder olika rättsuppfattningar i Tunisien och i Sverige. Detta skulle alltså vara bakgrunden till att man inte kan medverka till en lösning. Jag förstår inte detta. Bakgrunden är ju att barnen är svenska medborgare. Och enligt svensk lagstiftning har vårdnaden ofta övergått till kvinnan. Det gäller ju kvinnans situation. Hon skall kunna leva tryggt enligt svenska lagar. Då måste man väl se till att lagstiftningen i Sverige håller med tanke på henne. Detta borde man utan vidare kunna konstatera. Jag trodde att skälet till Sveriges anslutning till dessa internationella konventioner var att vår lagstiftning skulle få genomslag i andra länder. Vad finns det annars för skäl att ansluta sig till dessa konventioner? Om vi i Sverige har en lagstiftning i vilken det sägs att barn skall vara hos vårdnadshavaren, hoppas vi ju att detta också skall bli möjligt med hjälp av konventioner. Men så står det i svaret att vi måste acceptera att det inte förhåller sig på detta sätt. Jag trodde att vi skulle verka för att man i länder som förmodligen inte kommer att ansluta sig till dessa konventioner skall se på svensk lagstiftning på samma sätt som vi gör.

Vidare sägs det i svaret att man verkar aktivt då det gäller kvinnor som förlorar sina barn genom olovligt bortförande. Det kan man väl knappast påstå, eftersom kvinnorna själva tog kontakt med UD och bad om hjälp att vidarebefordra ett brev, men de fick nej från utrikesministern. Inte nog med det. När de väl har fått ett svar i vilket det sägs att presidenten vill lösa frågan, fullföljer man inte detta utan låter det bara vara.

Anf. 53 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Fru talman! Jag tycker att man, när det gäller en för enskilda människor så allvarlig fråga, skall läsa de svar man får litet mer ordentligt än vad Britta Bjelle har gjort. Jag har inte sagt att vi inte kan medverka. Jag har sagt att man i Tunisien har en helt annan lagstiftning än i Sverige. Den tunisiska lagstiftningen bygger på helt andra principer än den svenska. I Tunisien, där barnet är, gäller naturligtvis den tunisiska lagstiftningen. Detta utgör en svårighet när vi från svensk sida skall agera. Men vi har medverkat, och jag skall nämna något av det som vi har gjort.

För det första har vi rekommenderat lämplig advokat i Tunisien, som har engagerat sig i fallet. För det andra har vi besökt barnen i Tunis. För det tredje har vi bistått mamman vid besök i Tunisien. För det fjärde har vi bistått en socialt verksam person som följt med mamman vid besök i Tunisien. Utlandsmyndigheterna har i något fall inte varit förvarnade om besöket. För det femte har vi fortlöpande haft kontakt med utrikesministeriet i Tunis. Och för det sjätte har vi förmedlat budskap mellan den tunisiska och den svenska advokaten.

Vi har gjort allt som utrikesförvaltningen kan göra i ett sådant här fall. Men det som skapar problem är att Tunisien gör en helt annan bedömning än Sverige. Konventionerna ändrar inte på lagstiftningen, men förhoppningsvis tvingar konventionerna de länder som är anslutna till dem att försöka medverka till en lösning, vilket inte är så lätt att utan vidare åstadkomma i

sådana här fall. Men än en gång rekommenderar jag Britta Bjelle en mer noggrann läsning av de svar som ges, så att någon missstolkning inte görs.

Prot. 1987/88:111
29 april 1988

Anf. 54 BRITTA BJELLE (fp):

Fru talman! I en sådan här debatt så hinner man inte på några minuter att säga så mycket, men det är intressant att när jag träffade de kvinnor som slutit sig samman till något som heter Mödrar till bortrövade barn, så beskrev de inte alls situationen som utrikesministern gör, utan tvärtom. De hade inte alls fått det stöd som de förväntade sig att få. Man sade t. o. m. att det var meningslöst att vända sig till UD, eftersom man inte fick något kraftfullt stöd.

När de här kvinnorna åkte till Tunisien och träffade presidenten så sade denne att han var för att få till stånd en lösning. Jag utgår från att detta betyder att han förväntade sig att han skulle få till stånd en lösning med hjälp av representanter från regeringen eller UD, inte med hjälp av enskilda advokater eller kvinnor från Sverige. Man skulle kunna hitta en lösning när det gäller de bortrövade barnen som finns i Tunisien. Utrikesministern menar uppenbarligen att det inte alls är intressant att ta den kontakten.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1987/88:437 om de politiska förhållandena i Kampuchea

Anf. 55 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Fru talman! År 1982 bildades en kommission av exilkambodjaner som verkar för rättslig prövning av frågan om folkmord i Kampuchea under de röda khmerernas regim. Bl. a. den svenska regeringen har kontaktats i ärendet. Hans Göran Franck har nu frågat om regeringen är beredd att söka få en rättslig prövning av ansvaret för händelserna i Kampuchea vid Internationella domstolen i Haag.

Det står helt klart att fruktansvärda övergrepp och brott mot de mänskliga rättigheterna inträffade i Kampuchea under Pol Pots styre 1975–1979. En FN-studie 1985 konstaterade att minst 2 miljoner människor, av en befolkning på 7 miljoner, dödades av de röda khmererna under denna tid. Bl. a. försökte de röda khmererna eliminera vissa religiösa och etniska grupper, något som kan betecknas som folkmord. Den svenska regeringen kan inte nog kraftigt fördöma dessa övergrepp mot grundläggande mänskliga rättigheter.

1948 års folkmordskonvention anger i första hand att de skyldiga skall lagföras vid nationella domstolar. Detta är främst en uppgift som åligger de stater där de skyldiga uppehåller sig.

Twister angående en stats ansvarighet för folkmord kan också hänskjutas till Internationella domstolen i Haag. Regeringen finner det emellertid inte lämpligt att Sverige väcker talan i Internationella domstolen mot Demokratiska Kampuchea. Detta förutsätter enligt folkmordskonventionen (art. IX) att en tvist föreligger mellan Sverige och Demokratiska Kampuchea i frågan om konventionens tillämpning. Sverige har inte erkänt den exilregering som

Om de politiska förhållandena i Kampuchea

Prot. 1987/88:111
29 april 1988

Om de politiska förhållanden i Kampuchea

går under namnet Demokratiska Kampuchea och i vilken de röda khmererna ingår. Detsamma gäller den regim som tagit makten i Phnom Penh efter Vietnams invasion 1979. Detta ligger i linje med den svenska politiken att inte erkänna regeringar utan enbart stater. Vid omröstningen i FN om Kampuchebas fullmakter har Sverige avstått, eftersom vi inte anser att någon regim har effektiv kontroll över territoriet och kan anses representera denna stat och det kampuchianska folket.

Om den teoretiska möjligheten att föra talan mot Demokratiska Kampuchea utnyttjas, är det svårt att se hur detta kan ske utan att det uppfattas som ett erkännande av att den regim i vilken de röda khmererna ingår skall anses representera Kampuchea. Sverige bör avstå från att de facto erkänna den regim som under åren 1975–1979 gjorde sig skyldig till massiva brott mot de mänskliga rättigheterna. Jag anser det vara olämpligt att vi på detta sätt spelar de ansvariga för de röda khmerernas framfart i händerna.

Anf. 56 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Den dåvarande Pol Pot-regimen i Cambodja har gjort sig skyldig till de grövsta kränkningar av de mänskliga rättigheterna, vilket utrikesministern redan har framhållit. Med rätta har Sverige fördömt Pol Pot-regimens exempellösa grymhet mot sina egna medborgare. Pol Pot-regimens terrorvälde ledde till ett veritabelt barbari.

År 1982 bildades Cambodja Document Commission med Amnesty Internationals tidigare exekutivdirektör som chef. Kommissionen har samlat ett mycket omfattande och kvalificerat bevismaterial om den väldiga mänskliga förintelsen och om den ytterst omfattande sociala och kulturella förstörelsen i Cambodja under de röda khmerernas regim. Kommissionen har funnit att Pol Pot-regimen är ansvarig för utrotningen av mellan två och tre miljoner människor i Cambodja. Det finns starka skäl att beteckna denna folkutrotning som ett folkmord.

Folkmordskonventionen, som Cambodja har anslutit sig till, kan, som utrikesministern har sagt, tillämpas av Internationella domstolen i Haag. Avsikten med de brott som har begåtts har tydligtvis varit att i stor omfattning utrota det cambodjanska folket men också, som utrikesministern säger, att eliminera religiösa och etniska grupper. Även en utrotning av en del av en nation kan bedömas som ett folkmord. Om Pol Pot-regimen inte hade störtats skulle med säkerhet cambodjaner ha utrotats i än större utsträckning.

Jag är medveten om att Sverige inte har erkänt det demokratiska Kampuchea. Men den omständigheten att man inte har erkänt ett annat land utgör inte något hinder för att kunna ta upp frågan vid Internationella domstolen. Jag ber att få hänvisa till det dokumentariska material som har presenterats av kommissionen, där man bl. a. hänvisar till det s. k. Korfu-fallet.

Jag vill till slut vädja till utrikesministern att, om inte Sverige tar upp frågan, verka för att något annat land gör det.

Anf. 57 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Fru talman! Bertil Måbrink har frågat mig vilka internationella initiativ regeringen avser att ta för att fördöma den form av statsterrorism som mordet på en av PLO:s framstående ledare innebar.

Den svenska inställningen till terrorism, inkl. statsterrorism, är väl känd. Terrorism i alla dess former fördöms kategoriskt. Den svenska regeringen har haft anledning att uttala detta vid flera tidigare tillfällen.

Innebörden av begreppet statsterrorism är icke entydigt. Det förekommer många olika typer av terrorism där en stat i en eller annan form misstänks vara inblandad. Oavsett vem som ligger bakom måste terrorhandlingar i alla lägen fördömas. Sverige tar ställning mot våld och terror som politiskt medel. Denna linje har vi tillämpat också i våra ställningstaganden beträffande Mellanöstern. Vi har kritiserat våldsdåden som sådana.

När en palestinsk grupp i november förra året attackerade en militärbas i norra Israel kritiserade jag detta och vädjade till alla parter om återhållsamhet. Också kapningen av en buss i Negev-öknen, samma dag jag anlände till Israel, fördömde jag starkt.

Det var av samma skäl för oss en självklarhet att också fördöma mordet på Abu Jihad, oavsett vem som utförde dådet.

Men sedan mordet begicks har den tunisiska undersökningskommission som tillsattes angivit att man har flera bevis som utpekar Israel som ansvarig.

FN:s generalsekreterare har i ett uttalande sagt sig vara "mycket oroad över vad som förefaller vara bevis på ett ytterligare brott från Israels sida mot Tunisiens suveränitet och territoriella integritet".

I den resolution som säkerhetsrådet antog med röstsiffrorna 14 för och 1 avstående betecknas mordet som en aggression riktad mot Tunisiens suveränitet och territoriella integritet och som ett hot mot FN-stadgan och folkrätten, och det fördöms som sådant.

Mot bakgrund av den dramatiska utvecklingen på de av Israel ockuperade områdena och de förhoppningar om nytt momentum i den s. k. fredsprocessen som väckts därav, ter sig mordet på Abu Jihad som ett allvarligt bakslag för fredssträngningarna.

Det är bara de som är motståndare till en fredlig utveckling som kan ha något att tjäna på ett dåd som detta.

Anf. 58 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag har inte för avsikt att gradera olika former av terrorism. De är alla, precis som utrikesministern säger, lika avskryvbara. Men jag vill ändå i detta sammanhang göra en viss markering. Statsterrorism utövad av ett land och dess regering får, som jag upplever det, en viss laglighet jämfört med terrorism utövad av andra brutala terrorgrupper som härjar runt om i världen. Det gör att det är mer allvarligt när man från ett land utför barbariska handlingar i ett annat land.

Det är inte första gången en regering i Israel har gjort på detta sätt. Det pågår nu en hoppfull process i Mellanöstern, och jag vill hävda att PLO har ändrat sitt sätt att verka i den processen. Detta accepteras inte av Israels

Prot. 1987/88:111
29 april 1988

*Om tågförbindelserna
mellan Oslo och Kö-
penhamn via Göteborg*

regering, beklagligt nog. Jag tror därför att det är viktigt att inte minst Sverige, i alla de internationella sammanhang där vi deltar, tar upp denna fråga och sätter press på den israeliska regeringen. Den består ju av två partier, och alla i regeringen är, vad jag förstår, inte okänsliga.

Israel har rätt att existera inom säkra gränser. Därom råder inget tvivel. Men jag har svårt att förstå hur Israel skall få en bättre garanti för och uppslutning kring detta så länge man handlar på detta sätt och bedriver en ockupationspolitik. Jag hoppas att utrikesministern och andra representanter för Sverige i alla sammanhang tar upp detta och fördömer Israels regerings handlande.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1987/88:461 om tågförbindelserna mellan Oslo och Köpenhamn via Göteborg

Anf. 59 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! Elving Andersson har frågat mig om jag är beredd att verka för att ett tåg som går mellan Norge och Danmark och som passerar Göteborg mitt i natten återigen stannar för på- och avstigning i Göteborg.

Enligt den rollfördelning som riksdagen har beslutat är det SJ som självt avväger vilka insatser som bör göras i förhållande till resandeunderlaget. Detta innebär bl. a. att regeringen inte detaljstyr SJ när det gäller tidtabellsfrågor.

Jag finner därför inte anledning att vidta någon åtgärd till följd av Elving Anderssons fråga.

Anf. 60 ELVING ANDERSSON (c):

Fru talman! Låt mig först tacka kommunikationsministern för svaret, även om jag inte är nöjd med det.

Tidigare har man från Göteborgsregionen kunnat åka med det tåg som går mellan Köpenhamn och Oslo och passerar Göteborg mitt i natten. Detta har varit en bra service för de resenärer som har behov av att befinna sig i Oslo eller Köpenhamn tidigt på morgonen men inte har möjlighet att påbörja resan från Göteborg ett halvt dygn i förväg. Detta tåg går fortfarande samma sträcka. Tåget stannar dock numera inte i Göteborg. Det innebär en kraftig försämring av servicen för resenärerna.

Det anmärkningsvärda är att tåget stannar på en rangerbangård strax utanför Göteborg, för att byta personal. Man tycker att det då borde finnas alla möjligheter att också ordna på- och avstigning för passagerare. Bättre service för dem som använder SJ är ju en ledstjärna för trafikföretaget, men detta är tyvärr ett exempel på mycket dåligt servicetänkande.

På sträckan Oslo–Göteborg–Köpenhamn råder hård konkurrens mellan olika trafikslag – tåg, flyg och bil. Det är självklart att flyg och bil gynnas, om inte tåget stannar.

Jag kan, fru talman, i och för sig ha förståelse för de synpunkter som kommunikationsministern redovisar i svaret, där han säger att han inte kan

lägga sig i alla detaljfrågor inom SJ. Jag tycker emellertid, att när kommunikationsministern görs uppmärksam på att SJ kraftigt försämrat servicen för en viss grupp resenärer, så borde han åtminstone kunna redovisa en uppfattning och tala om huruvida han tycker att detta är ett bra eller ett dåligt sätt av SJ att sköta sin verksamhet.

Anf. 61 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! Som jag sade i svaret på frågan skall inte regeringen ge några anvisningar i sådana här situationer – detta får SJ bestämma självt. Jag vill bara med anledning av det som Elving Andersson säger påpeka att SJ inte bara gjorde den här förändringen – den gjordes av kostnadsskäl, eftersom det var ganska dyrt att ha denna på- och avstigning i Göteborg i förhållande till det antal passagerare som utnyttjade möjligheten – utan samtidigt vidtog SJ också ett par förbättringar. Man har satt in ett nytt nattåg på sträckan Oslo–Göteborg–Hamburg. Man har satt in ytterligare någon dagförbindelse mellan Göteborg och Köpenhamn. Det är alltså inte bara fråga om serviceförändringar i en riktning, utan man har faktiskt också förbättrat servicen i vissa andra avseenden. SJ ansåg tydligen att det kostade mer än vad det smakade att göra just det här uppehållet.

Anf. 62 ELVING ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag är medveten om det som kommunikationsministern redovisade beträffande de nya förbindelserna, men de åtgärderna hjälper inte just den grupp av passagerare som jag har talat om. Det är förbindelser som inte passar särskilt bra för dessa resenärer.

Jag har förståelse för att man från SJ:s sida måste göra avvägningar mellan kostnader och nytta i förhållande till passagerarunderlag och annat, men jag tycker att när tåget ändå stannar i Göteborg för att byta personal, så borde man kunna ordna att passagerare fick lov att stiga av och på det tåget.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1987/88:465 om postens paketsortering i Karlstad

Anf. 63 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! Isa Halvarsson har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att rädda paketsorteringen i Karlstad och god postservice i Värmland.

Som jag helt nyligen meddelade här i kammaren genomför postverket för närvarande en översyn av transport- och distributionsnäten för paketbefordran. Översynen har ännu inte resulterat i några beslut om paketsorteringen i Karlstad. Enligt vad jag har erfarit kommer postverket inte att genomföra några förändringar som skulle leda till en försämrad postservice.

Det är postverket som självständigt beslutar i organisationsfrågor. Någon åtgärd från min sida i denna fråga är således inte aktuell.

*Om åtgärder för att öka
den bofasta befolk-
ningen i skärgårds-
kommuner*

Anf. 64 ISA HALVARSSON (fp):

Fru talman! Jag får tacka kommunikationsministern för svaret.

Att jag har ställt den här frågan beror på att det sedan en vecka tillbaka pågår ett projekt i Örebro som gäller sortering av post från Värmland. Goda kommunikationer och god postservice är nödvändiga ingredienser i en så att säga förebyggande hälsovård inom regionalpolitiken. Om inte postservicen fungerar, får det faktiskt förödande konsekvenser för ett sådant län som Värmlands län med dess geografiska struktur. Det blir då omöjligt för de mindre företagen att hålla leveranstider. Man får inte reservdelar snabbt nog, och man kan inte konkurrera med företag som är bättre geografiskt belägna.

Det finns t. ex. ett postorderföretag i länet som har som sin speciella nisch just detta med snabba leveranser. Order före kl. 15.00 skall ge leverans dagen efter. För detta och andra företag rycks nu konkurrensmöjligheterna bort. Värmlänningarna är med rätta mycket oroade över påhittet att flytta paketsorteringen från Karlstad till Örebro.

Myndigheterna sätter därmed faktiskt krokben för många initiativ som tas i Värmland av små och medelstora företag. Det är företag som vill och kan stå på egna ben, men de måste ges de rätta förutsättningarna. Det är inte bara någonting som angår organisationen inom postverket, utan det angår hela strukturen i Värmland.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1987/88:462 om åtgärder för att öka den bofasta befolkningen i skärgårdskommuner

Anf. 65 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Fru talman! Lennart Nilsson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta med syfte att stärka helårsboendet i attraktiva skärgårdsområden.

Som bakgrund till sin fråga säger Lennart Nilsson att förköpslagen inte i någon större utsträckning motverkat att hus för permanentboende förvandlats till fritidshus. Han nämner också en fastighet i Smögen som nyligen såldes för över en och en halv miljon kronor och som kommunen enligt uppgift ansåg vara värd bara ett par hundra tusen kronor. Jag har förståelse för det problem som Lennart Nilsson tagit upp. Det finns emellertid ingen enkel lösning på det. Regionalpolitiska och markpolitiska åtgärder har stor betydelse i sammanhanget. I detta svar avser jag dock att endast behandla användningen av förköpslagen.

I områden med stor konkurrens om husen mellan fritidsboende och permanentboende ger förköpslagen kommunerna rätt att överta köp av ett hus som försäljs till fritidsboende, om huset behövs som permanentbostad. I syfte att sänka boendekostnaderna för dem som genom kommunen förvärvat en bostad på detta sätt ges statliga lån och räntebidrag till en summa som motsvarar tomt- och grundberedningsbeloppet. Denna speciella lånemöjlighet har hittills utnyttjats av ett tjugotal familjer i Bohuslän. Säkert finns det också några köp som finansierats på annat sätt.

Riksdagen har begärt en utvärdering av förköpslagen i detta avseende. Det är också få förköpsärenden som underställts regeringen för prövning. För att få klarhet i hur förköpslagen fungerar har vi därför inom bostadsdepartementet just börjat en undersökning av hur den tillämpas. Resultatet av undersökningen kommer att föreligga under hösten. Jag kommer då att ta ställning till om det är något jag kan göra för att underlätta användningen av förköpslagen. Undersökningen kan också eventuellt visa på behov av andra åtgärder.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 66 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Jag tänkte först skoja med bostadsministern. Han saknades här i kammaren, och jag blev orolig att det skulle se lika tomt ut i kammaren som det gör i dessa skärgårdssamhällen på vintern.

Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret på min fråga. Jag delar uppfattningen att det inte finns någon enkel lösning på detta. När det gäller att komma till rätta med dessa problem vill jag dock ge bostadsministern rådet att samla ihop kommunalmännen i de berörda områdena för att gå igenom och resonera med dem om de problem som finns i samband med detta.

Det största problemet är givetvis att vi har en fri marknad när det gäller försäljning av fastigheter. Om det är någon bofast som vill överta en fastighet, får han betala det marknadspris som fastigheten har i det läget.

Jag har suttit med i en utredning där vi diskuterade om man inte kunde införa något slags förvärvsprövning, som ett redskap för att kunna klara av det här.

Bostadsministern säger i sitt svar att det är få förköpsärenden som underställts regeringen för prövning. Därför är det litet förunderligt att det finns ett ärende som har legat hos regeringen sedan augusti förra året – det är snart maj nu. Dessa långa handläggningstider – det kanske finns en förklaring till dem – betyder i praktiken ett nej. Människor som vill bosätta sig i ett sådant område kan naturligtvis inte vänta för lång tid, vilket innebär att de söker sig andra vägar. Därför hoppas jag att man kan snabba på handläggningstiderna.

Är bostadsministern beredd att nu i sommar i samband med utvärderingen samla ihop kommunalfolk med erfarenheter från dessa områden, för att då om möjligt förbättra denna lagstiftning?

Anf. 67 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Lennart Nilsson känner säkert till att jag har många kontakter med företrädare för de områden han talar om. Det är kanske inte bara kommunalmän, utan även de råd som finns där – om de kallas skärgårdsråd minns jag inte. Jag har ständiga överläggningar med dem. De har bett att få återkomma till mig. Jag tar gärna del av de synpunkter de har för att kunna lösa detta problem. För närvarande har det inte redovisats några förslag som det hade kunnat vara tänkbart att använda sig av.

En diskussion som har uppkommit är att ge statliga lån till förvärv av hela hus, på samma sätt som Lennart Nilsson känner till att vi har gjort när vi infört statliga lån till barnfamiljerna, och inte bara lån till tomt- och grundberedningsbelopp. Denna lösning skulle man i och för sig kunna tänka sig. Men sannolikt skulle säljarna lägga på den förmånen på sälj- eller köpsumman. Det skulle alltså inte innebära någon hjälp för köparna, utan endast innebära att säljarna förvärvade ytterligare fördelar i sammanhanget. Därför ser jag inte denna lösning som framkomlig.

Den andra diskussionen handlar om att införa förvärvslagstiftning. Jag tror inte att en förvärvslagstiftning som är grundad på köpeskillingen är förenlig med vare sig grundlagen eller Europadomstolens principer. Jag har därför hyst stor tveksamhet angående detta.

Om Lennart Nilsson tror att det kan vara till en fördel skall jag gärna samla ihop kommunalmännen på detta område för den diskussion Lennart Nilsson vill ha.

Slutligen när det gäller handläggningstiden, som Lennart Nilsson tog upp, är sakförhållandet sådant att jag anser att dessa ärenden har stor prejudicerande betydelse. De bör avgöras med noggrannhet. I detta ärende har jag ansett det nödvändigt att begära en särskild utredning hos lantmäteriverket för att se om det är skäligt att utöva förköpsrätt eller inte.

Anf. 68 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Jag är naturligtvis medveten om att det finns en rad problem kring dessa frågor, och det finns inga enkla lösningar på dessa problem. Om man anser att det är angeläget att behålla dessa orter som levande samhällen – vilket vi gör som bor där – så att inte enbart fritidsboende bor kvar där, måste man på alla olika sätt försöka hitta vägar att lösa dessa problem. Jag tycker att i dessa sammanhang bör man titta på förvärvsprövningen som en metod som kanske kan vara framkomlig för att minska dessa problem.

Anf. 69 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Lennart Nilsson och jag har inga delade meningar i fråga om behovet och syftet i det här sammanhanget. Men i dag finns det inga bra metoder för att komma till rätta med det. Jag kan mera under hand säga till Lennart Nilsson att jag har börjat studera vilka möjligheter som skulle kunna finnas att med hjälp av en tillämpning av den nya plan- och bygglagen kunna åstadkomma något. Vi får se vad vi kommer fram till.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1987/88:446 om ett Östersjölaboratorium

Anf. 70 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Karl-Anders Petersson har frågat mig när jag avser att tillsätta den utredning om ett Östersjölaboratorium som riksdagen beställt. Som svar på Karl-Anders Peterssons fråga vill jag anföra följande.

Bakgrunden till frågan är att riksdagen i november förra året beslutade att

ge regeringen till känna att frågan om att inrätta ett Östersjölaboratorium bör utredas med inriktning på att ett sådant laboratorium i första hand skulle arbeta med forskning och undersökning av kustvattenmiljön och det kustnära fisket.

Regeringen redovisade i förra årets forskningsproposition riktlinjer för den marina vetenskapliga forskningen i landet. Enligt dessa riktlinjer bör ansvaret för den marina forskningen knytas till universiteten i Stockholm, Göteborg och Umeå. Riksdagen godkände då regeringens förslag och avlog motioner om baslaboratorier för Östersjön på nya orter. Regeringen har därefter uppdragit åt universitets- och högskoleämbetet att lämna förslag till genomförande av ett system med baslaboratorier för marin vetenskaplig forskning. Uppdraget skall redovisas senast den 1 september i år.

Frågorna om forsknings-, undersöknings- och laboratorieverksamhet för Östersjön behandlades vidare i arbetet med aktionsplanen mot havsföroreningar. I aktionsplanen sades att resurserna för sådan verksamhet borde förstärkas. Aktionsgruppen sade också att resurserna i första hand borde koncentreras till befintliga baslaboratorier för att undvika en ofördelaktig splittring.

Regeringen har i arbetet med den miljöpolitiska propositionen noga prövat frågorna om forsknings-, undersöknings- och laboratorieverksamheten för Östersjön. Regeringen har därvid kommit fram till att resurserna bör koncentreras till att förstärka befintliga laboratorier och att det därför inte finns behov av ett nytt Östersjölaboratorium. Regeringens bedömningar har redovisats i den miljöpolitiska propositionen.

Jag vill betona att behovet är stort av effektiv marin forskning och utveckling i vid bemärkelse. En viktig del är att samordna den forskning som sker vid samtliga universitet med marina forskningsprogram, bl. a. för att alla viktiga frågor och alla kustområden skall behandlas. Det är regeringens uppfattning att det, med de organisatoriska åtgärder som redovisades i förra årets forskningsproposition och i den miljöpolitiska propositionen och som jag nu har redogjort för, finns möjligheter att förstärka forskningen. Jag anser att eventuellt ytterligare ekonomiska resurser bör utnyttjas för verksamheten vid redan befintliga anläggningar. Mot denna bakgrund bedömer jag att det inte finns behov av en särskild utredning om några ytterligare laboratorier på området.

Anf. 71 KARL-ANDERS PETERSSON (c):

Herr talman! Jag tackar miljöministern för svaret på min fråga. Men jag är mycket besviken över innehållet i detsamma.

Södra Östersjön – speciellt Hanöbukten – är utsatt för svåra miljöskador, som medför stora problem för fiskenäringen, turistnäringen och andra intressen i sydöstra Sverige.

Vi lekmän kan se hur blåstången försvinner och vattnet försämras. Avsättningar på strandstenar och växter visar att den marina miljön har försämrats snabbt under de senaste åren. Yrkesfiskarna konstaterar att det kustnära fisket är på väg att utplånas och att skador på fisk ofta kan iakttas. Jordbruksutskottet bedömde att ett Östersjölaboratorium skulle kunna göra väsentliga insatser, framför allt när gäller det kustnära fisket. Det kustnära

fiskets fortsatta utveckling är i hög grad avhängig av vattenmiljön och påverkad av föroreningar. Utskottet tillmäter dessa problem så stor betydelse att en utbyggnad av fiskeverkets laborativverksamhet bör övervägas.

I Miljöaktuellt nr 4, 1988 – naturvårdsverkets eget organ – redovisas hur Östersjöns botten radikalt försämrats under senare år. Men de undersökningar som ligger till grund för redovisningen begränsas till att gälla södra delarna av Bottenhavet, Ålands hav och nordvästra delen av egentliga Östersjön. Bottenprover visar att förhållandena har försämrats mycket snabbt under senare år. Man har noterat årsringar i bottenleran i stället för den homogena leryttja som man hade väntat sig. Det visar att dessa botten är helt syrefria och att de saknar en bottenfauna som "rör om" i botten-skiktet.

Några undersökningar från södra Östersjön finns tydligen inte. Ändå anser miljöministern att det inte är angeläget att ha ett Östersjölaboratorium i södra Sverige. Trots att mer än hälften av Sveriges matfisk landas från södra Östersjön, gör alltså miljöministern detta ställningstagande.

Avståndet mellan Göteborg och Stockholm är mycket stort, så jag förstår att vi som bor vid södra Östersjön kommer i kläm. Vi kommer på undantag.

Anf. 72 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Karl-Anders Petersson och jag är helt överens om att det är viktigt att få till stånd en så effektiv och bra forskning som möjligt om dessa ytterst allvarliga frågor. Det gäller då att satsa pengarna på rätt sätt.

Enligt regeringens uppfattning, som delas av naturvårdsverket och forskarna på området, är det viktigaste nu att satsa nya och befintliga resurser på forskning och arbete och att resurserna inte får splittras på kostnader för att bygga upp fler basinstitutioner. Problemen med de redan befintliga basinstitutionerna är stora nog. Eftersom det är viktigt att få så mycket forskning som möjligt för pengarna, har vi i regeringen valt att satsa dem på forskningsprojekt och inte på nya institutioner.

Självfallet är det mycket viktigt med forskning i södra Östersjön, på både östra och västra sidan och söder om Skåne. Såväl Askölaboratoriet som laboratoriet i Kristineberg har möjlighet att utföra forskning även söderut. Det är inte konstigare än att västkustfiskarna fiskar i Hanöbukten.

Anf. 73 KARL-ANDERS PETERSSON (c):

Herr talman! Jag tror visst, miljöministern, att möjligheterna finns, men det är de intressen som ligger närmast som blir tillgodosedda först.

Faktum är att undersökningar från södra Östersjön inte finns tillgängliga i samma utsträckning som från västkusten, Gullmarsfjorden och de norra delarna av Östersjöskusten. Det är den bristen som är för stor.

Det som har hänt de senaste åren är att verksamheten vid IVL-kontoret i Karlskrona har lagts ned och anläggningen med dyrbar utrustning för närvarande står oanvänd. En utbyggnad av denna anläggning på Saltö i Karlskrona skulle kunna bli en bra lokalisering och embryot till ett riktigt Östersjölaboratorium, som skulle betyda mycket för de södra delarna av Östersjön och Blekingekusten, sydöstra Sverige och Skåne. Det är där som undersökningarna för närvarande behövs.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 74 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Ivar Franzén har frågat industriministern på vilket sätt regeringen är beredd att medverka till att erforderliga medel ställs till Dala Djuggas Produktions AB:s förfogande för att pågående undersökningar av berggrunden i Siljansringen skall kunna slutföras som planerat. Frågan har överlämnats till mig.

Jag vill först erinra om den tidigare behandlingen här i riksdagen av djuggasprojektet.

Riksdagen fastställde hösten 1985 villkoren för Vattenfalls medverkan i det s. k. djuggasprojektet i Siljansringen. Av detta beslut framgår att villkoren för Vattenfalls medverkan bl. a. är dels att Vattenfalls finansiella åtaganden inte får överstiga 30 milj. kr., dels att endast svenska finansiärer får inbjudas att delta, dels att staten skall ha ett dominerande ägarinflytande i bolagen. Vidare har riksdagen i annat sammanhang fastställt bestämmelser om regeringens rätt att avyttra aktier i Vattenfalls dotterbolag. Enligt förutsättningarna i riksdagens beslut skulle en borrhning ned till 5 km djup genomföras. Beroende på en gynnsam kostnadsutveckling och gynnsamma produktionsförhållanden kunde en borrhning ner till 6,3 km djup genomföras.

Vattenfall har därefter vid två tillfällen återkommit i ärendet och begärt att få dels skjuta till ytterligare medel, dels avyttra aktier i Dala Djuggas Produktions AB, i avsikt att finansiera en fortsatt borrhning till 7,5 km djup.

Regeringen har avslagit bägge dessa framställningar, dels med hänvisning till riksdagens tidigare beslut, dels med hänsyn till den översyn av skattereglererna för kommanditbolag som pågår inom regeringskansliet.

Jag har erfarit att Vattenfall nu undersöker möjligheterna att genom en nyemission i Dala Djuggas Produktions AB kunna finansiera en fortsatt borrhning. Om det finns ett bredare forskningsintresse än den eventuella förekomsten av gas, på det sätt som herr Franzén nämner, och därigenom ett intresse av att med andra forskningsmedel än inom energisystemet finansiera en fortsatt borrhning, bör detta i första hand bedömas av berörda forskningsorgan.

Anf. 75 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag tackar miljö- och energiministern för svaret. Jag tycker mig spåra en klart positiv attityd till att försöka medverka till ett fullföljande av borrhningarna. Självklart är energifrågan fortfarande dominerande i detta projekt. Men det finns också ett mycket betydande industriintresse.

Jag tror att det är viktigt att dessa två huvudintressen får vara avgörande för projektets genomförande. Det finns, vilket jag också har sagt i min fråga, betydande andra forskningsintressen. Men det finns en risk att detta kan bli ett ärende som bollas mellan olika bord. Forskningsråd, STU m. fl. skall kopplas in. Jag tror därför att det är mycket angeläget att frågan verkligen kan drivas via miljö- och energidepartementet, så att genomförandet sker inom en nära framtid.

Någon egentlig undersökning har inte kunnat göras längre ned än till 4–4,5

km, på grund av att man inte kan göra de avlastningar på bl. a. trycket som behövs för en fullständig analys av magasin nr 2. Det är det som ligger under 4,5 km. Därför kvarstår mycket värdefull information att få. Det vore synd om vi skulle få lov att avstå från denna.

Jag vill med detta bara fråga miljö- och energiministern om hon ändå inte – jag tror att det är så, men vill gärna ha det bekräftat – vill hålla samman denna fråga och aktivt medverka till att den får en lösning, så att vi kan göra en undersökning på den mycket intressanta nivån 7,5 km.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1987/88:464 om åtgärder mot den vattenförorenande verksamheten kring Vättern

Anf. 76 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Ingegerd Elm har frågat mig om regeringen överväger att ytterligare skärpa sin hållning till förorenande verksamhet kring Vättern.

Svaret på frågan är ja.

Regeringen har i den miljöpolitiska proposition som nyligen lämnades till riksdagen presenterat en rad förslag, vilkas syfte är att ge miljömyndigheterna kraftfullare instrument för att kunna hävda miljökraven. Detta kommer att få betydelse för såväl Vättern som andra sjöar och vattendrag.

- Miljöhänsynen skall ges en ökad tyngd vid tillämpningen av miljöskyddslagen, såväl vid tillståndsgivning som vid tillsyn och kontroll.
- De statliga miljömyndigheternas resurser för tillsyn och kontroll kommer att i det närmaste fördubblas.
- Kommunernas ansvar vidgas. Kommunerna får också möjlighet att avgiftsfinansiera uppbyggnaden av en förstärkt miljöskyddsorganisation.
- Samtliga länsstyrelser ges i uppdrag att ställa samman uppgifter om de viktigaste miljöproblemen i resp. län och deras orsaker. Uppgiften skall genomföras i nära samarbete med kommunerna. Inom ramen för detta arbete bör, enligt min uppfattning, samarbete ske över länsgränserna när en större region påverkar ett gemensamt vattenområde som Vättern.

Till detta vill jag tillägga att regeringen i tillståndsärenden enligt miljöskyddslagen slagit fast mycket hårda krav för verksamheter som kan förorena Vättern. Regeringen kommer även i fortsättningen att beakta Vätterns särskilt utsatta och skyddsvärda situation.

Min uppfattning är att nämnda förslag och åtgärder ger goda möjligheter att skydda miljön såväl kring Vättern som i andra delar av landet. Jag förutsätter att berörda myndigheter kommer att ta till vara dessa möjligheter, och jag kommer att noga följa utvecklingen.

Anf. 77 INGEGERD ELM (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret, och jag är glad att jag fick ett så utförligt och klargörande svar på min fråga. Statsrådet och jag är överens om att vi nu när denna proposition har antagits av riksdagen också kommer

att få ett bra instrument i miljövarsarbetet. Vi är också överens om att det är vår skyldighet att använda de kunskaper vi får för att kunna lämna efter oss till kommande generationer "en värld att leva i", som det heter i sången.

Det har under åren vidtagits åtgärder för miljön runt sjön Vättern, och vi vet att de har gett resultat. Men med tiden kommer nya rön och nya varsel, och jag skulle vilja be statsrådet att närmare utveckla vilken beredskap vi har när vi får nya kunskaper om miljöfarlig verksamhet. Hur snabbt har vi möjlighet att ingripa mot nya förorenande verksamheter?

Jag skulle också vilja be att statsrådet utvecklar närmare vad som menas med att ett område blir förklarat som miljöskyddsområde och vilka åtgärder man har möjlighet att vidta när ett område inte har förklarats som miljöskyddsområde.

Jag tror att det råder osäkerhet om vad ett miljöskyddsområde egentligen är. Det sägs ofta, att om regeringen förklarar ett område som miljöskyddsområde, så följer därmed automatiskt en hel del restriktioner. Så har inte jag förstått att man kan använda instrumentet att klassa ett område som miljöskyddsområde. Såvitt jag kan förstå måste detta förknippas med en del bestämmelser som skall följas. Enbart det att ett område förklaras som miljöskyddsområde utgör inte något generellt skydd.

Anf. 78 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Ingerd Elm har alldeles rätt. Det är inte så att det automatiskt blir en förbättring bara därför att man klassar ett område som miljöskyddsområde. I det fallet liksom när det gäller att utnyttja de instrument vi nu ger även för sådana områden som inte är miljöskyddsområden beror resultatet främst på den mänskliga faktorn, dvs. hur aktivt kommuner, länsstyrelser och myndigheter av olika slag arbetar och är beredda att utnyttja befintliga instrument.

Om man förklarar ett område för miljöskyddsområde har man i och för sig möjlighet att i större grad än annars ompröva givna tillstånd och utfärda särskilda bestämmelser, men jag menar alldeles bestämt att redan med de nya instrumenten, den skärpta lagstiftningen och den skärpning i tillämpningen av lagstiftningen som riksdagen i vår skall ta ställning till kommer man att kunna nå betydligt bättre resultat än hittills i miljöskyddsarbetet.

Jag vill särskilt påminna om det jag nämnde i mitt svar, nämligen att länsstyrelserna nu skall göra en regional redovisning av problemens art, en redovisning som skall ligga till grund för samlade insatser av det slag som behövs kring Vättern.

Bland de nya instrumenten finns att tillstånd för miljöfarlig verksamhet skall vara striktare och noggrannare formulerade och att de även för icke miljöskyddsområden skall kunna omprövas lättare än hittills. Jag vill också nämna att en rad av de allmänna insatser som vi nu genomför kommer att ha betydelse för Vättern. Hit hör t.ex. arbetet med att från massa- och pappersindustrin få bort klorblekningen, som i det första steget, under de närmaste åren, skall minska med 60–70 %. Hit hör också insatserna för att minska trafikens utsläpp. Trafiken är en mycket viktig faktor när det gäller Vätterns miljöproblem.

Anf. 79 INGEGERD ELM (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för denna ytterligare redovisning. Jag känner mig nöjd med det svar som jag har fått.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1987/88:467 om valsedlar på oblekt papper

Anf. 80 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag beklagar att jag inte kan svara ett obetingat ja på frågan om årets valsedlar kommer att tryckas på oblekt papper.

Vallagen ställer höga krav när det gäller kvalitet och färgbeständighet på det papper som skall användas för valsedlar. Det har enligt riksskatteverket (RSV) inte varit möjligt att med hänsyn till träffade avtal fullt ut förmå alla leverantörer att ställa om sin produktion så att alla valsedlar kan tryckas på miljövänligt papper. De gula och blå valsedlarna kommer dock att tryckas på vad som enligt Miljöförbundet betecknas som miljövänligt papper. Jag vill tillägga att även valkuverten kommer att tillverkas av sådant papper.

I samband med förberedelserna för 1991 års val kommer RSV att söka leverantörer som med bibehållna kvalitetskrav kan trycka alla valsedlar på miljövänligt papper.

Anf. 81 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Birgitta Dahl för svaret.

För ett och ett halvt år sedan, i en intervju i ett miljöprogram, pekade Birgitta Dahl på nödvändigheten av att gå över till oblekt papper – jag tycker att Birgitta Dahls uttalande i det fallet var mycket bra – och att det var viktigt att myndigheter och statliga organ skulle föregå med gott exempel. Mot den bakgrunden tycker jag att det hade varit naturligt att valsedlarna, som ju representerar en betydande pappersmängd, skulle vara tryckta på oblekt papper till 100 %.

Jag tror att de flesta svenskar hade accepterat en svagt gråaktig nyans på de förut vita valsedlarna, i medvetande om att de då var tillverkade på ett miljövänligt sätt. Kravet på livslängd är inte särskilt högt när det gäller valsedlar, och kvalitetskraven i övrigt är måttliga.

Jag tycker att människor har visat sitt intresse för den här frågan genom att de på ett mycket bestämt sätt gått över till miljövänligt tillverkat papper och på det sättet medverkat till minskade utsläpp. Det hade varit en bra signal, om staten hade föregått med gott exempel och till 100 % kunnat trycka valsedlarna enligt den miljövänliga tekniken.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 82 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Hugo Hegeland har frågat kommunikationsministern om regeringen förbereder skärpta bestämmelser för lastbilstransporter med högexplosiva och lättantändliga ämnen.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Inledningsvis vill jag erinra om att försvarsutskottet i sitt betänkande (FöU 1987/88:7) nyligen utförligt har behandlat frågor om transport av farligt gods. Utskottet har därvid särskilt belyst bl. a. utbildningen av förare, frågor om vägval samt statens räddningsverks samordningsansvar.

Transporter av farligt gods omgärdas av en omfattande reglering som syftar till att göra dessa transporter säkrare. Regleringen bygger i stor utsträckning på internationella konventioner. Närmare föreskrifter om hanteringen av farligt gods från transportsäkerhetssynpunkt meddelas av statens räddningsverk.

Tankbilar med släp som skall användas för transporter med farligt gods, vanligtvis oljeprodukter, skall förutom den vanliga kontrollbesiktningen genomgå en särskild lämplighetsbesiktning.

När det gäller frågan om bestämmelser för själva vägtransporterna kan jag nämna följande. Regeringen uppdrog i september 1987 åt statens räddningsverk att i samråd med bl. a. trafiksäkerhetsverket utarbeta riktlinjer för vägvalsstyrning för transporter med farligt gods. Den 30 mars i år redovisade räddningsverket uppdraget. Räddningsverket förordar bl. a. i sin rapport att vägvalsstyrningen sker genom rekommendationer om färdvägar och i undantagsfall genom förbud. Detta ärende bereds nu i regeringskansliet.

Jag vill också tillägga att kommittén (Kn 1981:02) för undersökning av allvarliga olyckshändelser – den s. k. katastrofkommissionen – har inlett en undersökning med anledning av de tankbilsolyckor som har inträffat på senare tid.

Anf. 83 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för vänligheten att svara.

Det är klart att försvarsministern försvarar vad regeringen har gjort – annars vore han ju ingen riktig försvarsminister. Ändå är det väldigt konstigt att man skickar fram försvarsministern i den här frågan, som ju borde höra under kommunikationsdepartementet. Men det är rätt betecknande att hela frågan om säkerhet vid transporter är uppdelad på en rad olika verk. Vi inom moderata samlingspartiet har ju i flera kommittémotioner och även i partimotioner pekat på att det är angeläget med en samordning härvidlag.

Det är glädjande att katastrofkommissionen har inlett en undersökning med anledning av de tankbilsolyckor som har inträffat på senare tid. Det var just en av de svårare olyckorna som föranledde min fråga. Nog tycker man det är egendomligt att dessa lastbilar med stora släpvagnar som transporterar eldfarligt och högexplosivt gods verkligen får köra omkring. Vid en häftig inbromsning hjälper det inte hur bra förarna är utbildade – de kan ju tvingas

Prot. 1987/88:111
29 april 1988

*Om åtgärder för att
främja sysselsättningen
i Bergslagen*

att hastigt bromsa in på grund av att andra kör oförsiktigt. Då svänger släpvagnen ut, och det är bäddat för en stor olycka. Om något sådant här skulle ske mitt i Tingstadstunneln i Göteborg vore det något av en katastrof.

Jag hoppas verkligen att försvarsministern nu, eftersom frågan har förts till hans område, ser till att arbetet påskyndas och att man dels undersöker vad som kan göras, dels ser till att det införs skärpta restriktioner.

Vidare frågar jag mig om försvarsministern, när vi nu diskuterar frågan om transporter med eldfarligt och högexplosivt gods, möjligen har tänkt på att även riksdagen ibland sägs innefatta transportkompanier, där några ledamöter onekligen är bärare av eldfängt stoff. Det visade inte minst bostadsdebatten här i går. Då kan vi måhända undra hur eldfängt stoff i riksdagens transportkompanier skall ledas in på rätt väg, så att man inte sätter i gång oväntade opinionshärddar över landet, till förfång för den regelrätta ordning vi förväntar oss i ett välordnat välfärdssamhälle.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1987/88:457 om åtgärder för att främja sysselsättningen i Bergslagen

Anf. 84 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Hugo Bergdahl har frågat mig om mitt recept för att förmå människorna i Bergslagen att bli mer kreativa och påhittiga när det gäller att starta småföretag och skapa fler jobb.

Mitt budskap vid HSB:s regionalpolitiska konferens i Västerås var att regeringen lagt en god grund för att starta och utveckla företag i Bergslagen, men att det ankommer på enskilda personer att ta erforderliga initiativ.

Jag uppmanade företag och människor runt om i Bergslagen att hjälpa till att föra ut information om de goda möjligheter som de två senaste regeringsförslagen om olika utvecklingsinsatser i Bergslagen innebär. Regeringens insatser breddar möjligheterna att öka nyföretagandet i Bergslagen.

Anf. 85 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag vill först tacka industriministern för svaret på min fråga. Jag har ställt frågan mot bakgrund av ett uttalande som industriministern gjorde i samband med en paneldebatt i Västerås, där industriministern enligt tidningsreferat och närvarande konferensdeltagare sade bl. a. att folket i Bergslagen inte är tillräckligt påhittigt när det gäller att starta småföretag och att "ragga" nya jobb.

Jag vill till industriministern säga att det i dessa Bergslagskommuner pågår ett energiskt arbete för att finna nya jobb och starta nya företag. Jag vill också hävda att de tar sin arbetsmarknadsinsats på ett mycket allvarligt sätt och att de bidrar till att lösa de problem som finns inom detta område. Kommunerna, och icke minst kommunpolitikerna, gör stora insatser för att förbättra situationen i dessa kommuner. Näringslivsgrupper i de olika kommunerna gör ett mycket viktigt och omfattande arbete. Det gäller även näringslivssekreterarna, arbetsförmedlingarna, de fackliga organisationerna och de

redan etablerade företagen på orterna, samt inte minst de enskilda människorna. Det bör vara industriministerns uppgift att på alla sätt stödja, hjälpa och uppmuntra dessa organisationer och människor att ta ytterligare tag. Jag tror inte att det bidrar till ett tänkande i denna riktning om en industriminister mer eller mindre anklagar människorna i dessa kommuner för bristande vilja och bristande påhittighet. Det leder bara, enligt mitt sätt att se, till ett destruktivt tänkande hos de många människorna, vilket i sin tur bidrar till en utveckling i precis motsatt riktning mot vad industriministern och jag vill.

Anf. 86 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Jag måste säga att jag funderade länge på varför Hugo Bergdahl hade ställt sin fråga. Nu förstår jag det. Han tror att det, eftersom det är valår, kan vara populärt att elda upp människorna och skapa folkresning mot industriministern. Detta försöker han göra med anledning av ett yttrande som jag aldrig har fällt. Inte heller massmedia anser att jag har fällt ett sådant yttrande. Det är Hugo Bergdahl som fäller detta yttrande i riksdagen. Jag har aldrig anklagat Bergslagsborna för bristande vilja. Det är något som Hugo Bergdahl hittat på.

Massmedia i Västmanland har, såvitt jag förstår, på ett mycket utförligt och bra sätt skildrat vad som sades på denna HSB-konferens i Västerås. Jag kritiserar inte massmedia, snarare tvärtom. Däremot kritiserar jag Hugo Bergdahl för att han går upp i riksdagens talarstol och säger att jag har anklagat folket i Bergslagen för bristande vilja. Det har jag inte alls gjort.

Jag har konstaterat, vilket Hugo Bergdahl borde veta, att nyföretagandet skiljer sig mycket starkt mellan olika regioner i landet och att vissa regioner är mer småföretagsbaserade än andra. Jag har år efter år vid mina resor i Bergslagen försökt stimulera människorna till ett ökat nyföretagande. Jag har sagt att Bergslagen måste bli mindre beroende av de stora företagen. Jag har också visat att detta behöver göras genom stora satsningar inom de båda Bergslagsprogrammen som skall stimulera till ett ökat nyföretagande. Jag måste beklaga att Hugo Bergdahl inte inser vad detta är fråga om. Vänta litet grand med att starta valrörelsen, Hugo Bergdahl.

Anf. 87 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Industriministern försöker göra gällande att detta skulle vara ett påhitt från min sida och att jag kliver upp i talarstolen utan att ha någon anledning eller något underlag för detta konstaterande. Jag har läst detta uttalande i två lokala tidningar i Västmanland. Jag har det ena tidningsurklippet med mig. Där står det:

”Vid en paneldebatt sade industriministern nämligen att folket i Bergslagen inte är tillräckligt påhittiga när det gäller att starta småföretag och ragga nya jobb.”

Jag blev själv förvånad över att ett sådant uttalande hade gjorts av industriministern. Men jag kunde läsa det i två tidningar. Jag har också talat med ett par av konferensdeltagarna, som har intygat att industriministern har uttryckt sig på detta sätt. Jag kan förstå om industriministern har denna uppfattning. Men jag tror inte att det bidrar till ett aktivare arbete från dessa människors och dessa organisationers sida eller att de därmed får en känsla

av att de gör ett gott jobb. De anstränger sig verkligen för att lösa dessa svåra problem. Jag tycker att det är överraskande att industriministern anklagar mig för att ha hittat på detta.

Anf. 88 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Jag står fast vid den anklagelsen. Jag var aldrig inne i diskussionen i Västerås, tidningarna har heller inte hävdats att jag skulle ha anklagat någon för bristande vilja. Däremot konstaterade jag faktiskt att skillnaden mellan olika regioner i landet är mycket stor när det gäller nyföretagandet och att vi har regioner som är mer småföretagsbaserade än andra regioner.

Den nybyggaranda som i dag behövs för att starta och utveckla nya småföretag hoppas jag skall få en ökad växtkraft i Bergslagen. Detta är något helt annat än det som Hugo Bergdahl helt plötsligt gör gällande här.

Det var möjligen nyttigt att få höra att t. o. m. Hugo Bergdahl talade väl om samhället och myndigheterna och vad dessa gör för att utveckla Bergslagen. Fortsätt med detta, men kom gärna också med litet kritik mot det privata näringslivet, som inte har gjort alltför mycket för förnyelsen av Bergslagen. Den chansen har ju Hugo Bergdahl om han kommer med ett nytt inlägg. Han kan mycket väl rikta en kritik mot det privata näringslivet som inte har varit nog kreativt när det gäller att ta sitt ansvar för Bergslagens utveckling och förnyelse.

Anf. 89 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag tar industriministerns senaste inlägg som ett halv medgivande av att den här kritiken har förts fram. Jag har läst upp vad som stod i tidningsklippet, som jag skall be att få överlämna efter debattens slut. Många har uppfattat det inträffade på detta sätt.

Ett par näringslivssekreterare från de här kommunerna har kontaktat mig efter det att jag ställt frågan, och de har varit mycket irriterade över att dessa uttalanden har stått att läsa i ortens tidningar. Om detta inte stämmer så borde industriministern i så fall ha dementerat att han gjort de här uttalandena.

Anf. 90 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Nej, Hugo Bergdahl, jag har ingen anledning att dementera någonting av det budskap jag framförde i Västerås. Jag har icke gjort något medgivande, och jag konstaterar att Hugo Bergdahl på grund av att det är valår riktar beskyllningar mot mig här i riksdagen om att ha kritiserat Bergslagsbornas vilja. Jag har inte alls gjort detta.

Jag inser att det i dag i Bergslagen finns många krafter som har väckts till liv av den socialdemokratiska regeringens Bergslagspolitik. Om det är så att Hugo Bergdahl har fått kontakt med representanter för kommuner och med näringslivssekreterare som känner ett behov av att få en utveckling av regeringens Bergslagspolitik, så är de i så fall mycket välkomna att skriva till regeringen, så skall de få utförligt svar på sina frågor. Då skall de få ett kompetent svar, och jag beklagar att de har gått omvägen över Hugo Bergdahl.

Anf. 91 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag har konstaterat vad som står att läsa i den lokala pressen. Att sedan industriministern dementerar uttalandet är en annan sak. Jag är förvånad över att industriministern gör på detta vis. Det är flera som har intygat att industriministern har uttryckt sig på det här viset. Visst är det valår, men jag tycker att det är industriministern som försöker göra debatten till en valdebatt, inte jag.

Anf. 92 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Jag förstår inte att Hugo Bergdahl inte hör på vad jag säger. Jag har aldrig anklagat Bergslagsborna för bristande vilja. Jag har tvärtom svarat för stora insatser i Bergslagen därför att jag vet att det finns mycket av skaparkraft och utvecklingskraft i Bergslagen. Varför skall man förneka sanningar? Varför skall man sätta skyggglappar på sig, när man vet att Bergslagen i dag icke är ett område som har en utpräglad småföretagsstruktur? Det är dit jag vill komma. Jag vill få människorna, kommunerna och myndigheterna och kanske t. o. m. Hugo Bergdahl, även om jag inte har alltför stora förhoppningar på den punkten, att öka ansträngningarna för att skapa flera småföretag.

Om det vore bra i Bergslagen, som Hugo Bergdahl vill göra gällande, då behövdes det inga utvecklingsprogram och inga insatser för att skapa fler småföretag. Jag är överraskad av att Hugo Bergdahl här i riksdagen säger att allt är så bra i Bergslagen och att det inte behövs några insatser där. Det är i så fall sammanfattningen av den här debatten – att en ledamot av riksdagen från Västmanland helt plötsligt anser att det inte behövs några insatser i Bergslagen.

Anf. 93 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Det är ett rätt häpnadsväckande påstående att jag skulle ha sagt att allt är bra i Bergslagen. Om inte industriministern känner till det vill jag tala om att jag kommer just från en del av Västmanlands län som ingår i Bergslagsområdet. Jag är mycket väl medveten om alla problem, och jag håller med om att vi på alla sätt bör göra insatser för att hjälpa till att småföretag kommer i gång i större utsträckning.

Att komma med sådana påståenden som dem som står att läsa i tidningen är inte att stödja utvecklingen. Jag konstaterar bara att jag har läst detta, och jag skall efter debattens slut överlämna tidningsurklippet till industriministern.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1987/88:466 om studiefinansieringen inom forskarutbildningen

Anf. 94 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Birger Hagård har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att se till att riksdagens beslut efterföljs. Frågan gäller

användningen av de medel som ställts till förfogande för studiefinansiering inom forskarutbildningen.

Medel för detta ändamål anvisas under de fakultetsvisa anslagen till forskning och forskarutbildning inom högskolan. I de regleringsbrev med föreskrifter för anslagsanvändningen som utfärdas av regeringen anges vilka lägsta belopp universitet och högskolor skall använda för studiefinansiering inom forskarutbildning.

Högskolan tillämpar i allt större utsträckning principen att varje verksamhet skall bära sina egna kostnader. Det innebär att man tar ut kostnader för gemensamma ändamål som t.ex. bibliotek och administration från de verksamheter som drar nytta av den gemensamma servicen. Hittills har denna princip inte tillämpats på studiefinansieringen inom forskarutbildningen.

Det har dock nyligen kommit till min kännedom att åtminstone ett universitet nu ändrat praxis härvidlag. Rent formellt torde detta inte direkt strida mot föreskrifterna i regleringsbrevet. Vissa indirekta kostnader kan ju i och för sig också de sägas vara kostnader för studiefinansieringen inom forskarutbildningen.

Jag har dock, i likhet med Birger Hagård, utgått från att de öronmärkta beloppen faktiskt i sin helhet gått till utbildningsbidrag för doktorander och doktorandtjänster. Föreskrifterna i regleringsbrevet kommer nu att förtydligas så att beloppen i sin helhet kommer de forskarstuderande till godo.

Anf. 95 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för ett positivt svar på min fråga.

Vi vet alla att det många gånger är dåligt med rekryteringen till forskarutbildningen. Ett av skälen kan vara att det är en rätt kärv situation för de forskarstuderande. Därför är det naturligtvis angeläget att de medel som är avsedda för de forskarstuderandes studiefinansiering verkligen kommer dem till del.

Även jag har ett exempel från ett universitet. Möjligtvis är det samma universitet som vi talar om – jag vet inte. Jag kan i varje fall konstatera att av de dryga 81 milj. kr. som avsatts för studiefinansiering i år har man gjort nedskärningar i den lokala budgeten beträffande fyra av fakultetsanslagen på sammanlagt ungefär 4,5 milj. kr., dvs. 5 %. Till detta kommer vad man skulle betala i fråga om gemensamma ändamål.

Det är naturligtvis inte bra om detta sätts i system. Öronmärker pengar gör vi, precis som utbildningsministern säger, för att vi skall veta att de går till avsett ändamål. Jag tror att det kan finnas anledning att se över det här och studera hur man hanterar dessa medel i landet i dess helhet.

Jag vill än en gång tacka utbildningsministern för ett positivt svar, och jag konstaterar att vi uppenbarligen har helt och hållet samma mening i sak.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Anmäldes och bordlades

Motion

med anledning av riksdagens revisorers förslag 1987/88:17 angående begränsning av statliga bolags rätt till förlustavdrag vid beskattningen 1987/88:Sk55 av Knut Wachtmeister m. fl. (m)

27 § Anmäldes och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1987/88:16 om anslag till sparfrämjande åtgärder (prop. 1987/88:100 delvis)

1987/88:22 om tilläggsbudget II inom finansdepartementets verksamhetsområde (prop. 1987/88:125 delvis)

Skatteutskottets betänkande

1987/88:35 om dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Turkiet (prop. 1987/88:111)

Utrikesutskottets betänkande

1987/88:24 om Sverige och den västeuropeiska integrationen (prop. 1987/88:66)

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1987/88:21 om invandring m. m. (prop. 1987/88:100 delvis)

1987/88:22 om bidrag till sjukförsäkringen m. m. (prop. 1987/88:100 delvis)

Socialutskottets betänkanden

1987/88:17 om anslag till socialt behandlingsarbete m. m. (prop. 1987/88:100 delvis)

1987/88:18 om anslag till Socialdepartementet m. m. (prop. 1987/88:100 delvis)

1987/88:19 om anslag m. m. till Hälsouppllysning (prop. 1987/88:100 delvis)

Utbildningsutskottets betänkande

1987/88:15 om verkställd granskning av Stiftelsen Riksbankens jubileumsfonds verksamhet och förvaltning under år 1987 (redog. 1987/88:20 och 1987/88:21)

Trafikutskottets betänkande

1987/88:22 om luftfart (prop. 1987/88:50 delvis och 1987/88:100 delvis)

Jordbruksutskottets betänkande

1987/88:26 om anslag på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1987/88 (prop. 1987/88:125 delvis)

Näringsutskottets betänkanden

1987/88:28 om utrikeshandel

1987/88:29 om tekoindustri och tekohandel (prop. 1987/88:100 delvis)

Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 28 april

1987/88:244 av *Elisabeth Fleetwood* (m) till statsrådet Bengt Lindqvist om servicebostäder åt handikappade och gamla:

I en motion från januari 1987 hemställde undertecknad att "riksdagen hos regeringen begär att särskilda åtgärder snabbt vidtages för att möjliggöra för handikappade och gamla att få tillgång till servicebostäder även inom annan kommun än mantalsskrivningskommunen".

Motionen bygger på nuvarande läge där människor med svåra handikapp, eller äldre personer, har små, för att inte säga saknar, möjligheter att flytta från en kommun till en annan, eftersom mantalsskrivning i vederbörande kommun utgör krav från kommunen för att man skall få rätt till bostad i servicehus.

I socialutskottets betänkande 1987/88:6 behandlas motionen mycket positivt. Remissinstanserna är över lag också positiva. Utskottet konstaterar att det föreligger enighet om att det hinder mot flyttning till servicebostad i annan kommun som kravet på kyrkobokföring innebär är "ett allvarligt problem". Man framhåller vikten av att gamla människor får möjlighet att bo och vårdas nära sina anhöriga. Vidare är det enligt utskottets mening "mycket angeläget att undanröja hinder för unga handikappade att flytta till en lämplig bostad i annan kommun".

Arbetet med att finna åtgärder "måste emellertid genomföras skyndsamt, eftersom det brådskar med förslag till lösning av frågan".

Det var således den 10 november förra året (1987) som utskottet yttrade att regeringen redan nu bör pröva vilka åtgärder som kan vidtas för att möjliggöra för handikappade och gamla att erhålla servicebostad i annan kommun.

Mot bakgrund av ovanstående ber jag att till statsrådet Bengt Lindqvist få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att inom kort lägga fram förslag om åtgärder som ger handikappade och gamla rätt till servicebostad i annan kommun än den där de är mantalsskrivna?

den 29 april

1987/88:245 av *Börje Hörnlund* (c) till arbetsmarknadsministern om arbetsmarknadspolitik avseende Norrbottens län:

En övergripande målsättning för centerns politiska arbete är att skapa balans mellan och inom olika regioner. Centerpartiet har länge, ofta mot en politisk majoritet, drivit kraven på en offensiv politik för att utveckla hela landet. Detta kräver att de regionala målen överordnas insatser inom skilda politikområden.

De arbetsmarknadspolitiska insatserna är en viktig del i arbetet för att skapa regional balans. Arbetsmarknadspolitik kan användas såväl till att utveckla en region som till att stegvis utarma regioner. Hittills har den socialdemokratiska politiken främst inriktats på insatser som främjar koncentrations- och flyttlasspolitik. Intresset för att finna lösningar som syftar till att bereda utvecklingsmöjligheter i nu utsatta delar av landet har från regeringens sida varit mycket begränsade.

Regeringens politik har hårt drabbat stora delar av vårt land. I ett av de utsatta länen, Norrbotten, har man nu emellertid på lokal nivå, från länsarbetsnämnden och arbetsförmedlingarnas sida på initiativ av länsarbetsdirektören, insett allvaret i följderna av den socialdemokratiska koncentrationspolitiken. I Norrbotten skall nu ungdomar erbjudas arbete, utbildning, och man sätter in offensiva åtgärder i stället för att ge ungdomarna en enkel biljett till Stockholm. Syftet är att ungdomarna skall bli kvar i länet och aktivt delta i den framtida länsutvecklingen.

Denna förändrade syn på arbetsmarknadspolitikens inriktning från länsarbetsdirektör och länsarbetsnämnd i Norrbotten inger en förhoppning om att den nuvarande negativa utvecklingen för länet skall kunna brytas. Inriktningen ger signaler till näringslivet om att samhället är berett till omfattande satsningar för att ge ungdomar i länet bl. a. kvalificerad utbildning. Företag som väljer att lokalisera sin verksamhet till Norrbotten får tillgång till stabil och välutbildad arbetskraft.

En kvalificerad och kvalitativt högstående arbetsmarknadsutbildning med målsättningen att få stor kompetens och hög utbildningsnivå på arbetskraften ställer emellertid krav på stora resurser. Det finns inget som motiverar att Norrbotten eller någon annan utsatt region av landet skall ligga på en lägre teknisk nivå än Stockholm. Detta ställer dock krav på större ekonomiska resurser genom att kostnaderna per utbildningsplats ökar.

En utveckling mot bättre regional balans kräver emellertid att arbetsmarknadspolitiken läggs om även i andra utsatta län. Utsatta regioner som skogslänen, sydöstra Sverige och Bergslagen behöver samma konstruktiva och offensiva inställning från AMS regionala och lokala företrädare. Flertalet län har inom sig utsatta länsdelar som är i behov av en positivare inriktning av arbetsmarknadspolitiken. En fortsatt utflyttning av ungdomsgeneration efter ungdomsgeneration leder till slut till att stora delar av vårt land kommer i ett ohållbart läge.

Mot denna bakgrund vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

Är regeringen beredd att anvisa resurser för planerade satsningar på en mer kvalificerad arbetsmarknadsutbildning och offensivt inriktad arbetsmarknadspolitik i Norrbottens län?

Är regeringen beredd att medverka till en förändrad inriktning av arbetsmarknadspolitiken som syftar till att erbjuda ungdomar arbete eller utbildning i utsatta regioner enligt samma modell som i Norrbotten?

Prot. 1987/88:111
29 april 1988

1987/88:246 av *Ingela Mårtensson* (fp) till utrikesministern om de politiska förhållandena i Nya Kaledonien:

Meddelande om interpellationer

Den senaste tiden har svenska massmedier rapporterat om Nya Kaledonien i samband med det franska presidentvalet. Då framgick helt klart motsättningen mellan urbefolkning och kolonialmakten Frankrike.

Sverige har genom sitt agerande i FN stött Frankrike i denna fråga genom att avstå från att rösta på ett förslag om FN:s involvering för att bidra till en avkolonisering.

Nya Kaledonien är en ögrupp i Stilla havet. Frankrike har väsentliga intressen i detta område för sitt kärnvapenprogram. Till Franska Polynesien, som också är koloni, hör Mururoa-atollen som avänds för franska kärnvapenprov. Skulle Frankrike förlora Nya Kaledonien, skulle risken för att man också skulle förlora Tahiti och de andra franska öarna i Polynesien öka betydligt.

FN:s generalförsamling har slagit fast att Nya Kaledonien är ett icke-självstyrande område i FN-stadgans mening. Frankrike hävar däremot att Nya Kaledonien är en integrerad del av den franska republiken och således inte utgör någon kolonialfråga.

Sverige har tidigare tagit ställning för att Nya Kaledonien är en koloni och att FN har ett speciellt ansvar för att deklARATIONEN om avkolonisering blir omsatt i verkligheten. Därför är det besynnerligt att Sverige i höstas inte röstade för resolutionen om Nya Kaledonien.

Mot denna bakgrund vill jag fråga utrikesministern:

1. Är utrikesministern beredd att ompröva Sveriges ställningstagande beträffande Nya Kaledonien?
2. Är Sverige berett att aktivt driva frågan om avkolonisering i Stilla havet?

1987/88:247 av *Ingela Mårtensson* (fp) till justitieministern om slopande av kommunarrest enligt terroristlagen:

Regeringen kan stämpla utländska medborgare som terrorister utan att redovisa grunden för det och utan att de stämplade har någon möjlighet att få sin sak prövad i domstol. Terrorister som inte kan utvisas döms till "kommunarrest". Motståndet växer mot regeringens terroristklassning av kurder och beslutet att sätta dem i kommunarrest.

Malmö tingsrätt har nyligen beslutat att inte döma ut någon påföljd för kurder som överträtt ett sådant förbud att lämna sin kommun.

Mot denna bakgrund vill jag fråga justitieministern:

Är justitieministern beredd att ändra terroristlagen så att begreppet kommunarrest försvinner?

1987/88:248 av *Jan Hyttring* (c) till kommunikationsministern om riksfärdtjänstens framtida utformning:

Riksdagen fattade våren 1984 beslut om nuvarande organisation för riksfärdtjänsten.

Som ett medel i syfte att samordna riksfärdtjänstresor med taxi och specialfordon och på så sätt åstadkomma besparingar har en gemensam

beställningscentral inrättats. Det är Taxi Sverige AB som har fått uppdraget att vara beställningscentral.

Trafikutskottet förutsatte i sitt betänkande vid riksdagens behandling att den ökade samordningen av resorna inte skulle leda till försämringar för resenärerna. Som exempel angavs långa omvägar i resandet som kan trötta handikappade resenärer.

Från både kommuner och resenärer riktas kritik mot beställningscentralens sätt att sköta beställningar och samordning av resorna. Den förhoppning som trafikutskottet uttryckte i sitt betänkande har inte infriats.

Regeringen gav i samband med riksdagsbeslutet transportrådet i uppdrag att utreda riksfärdtjänstens framtida utformning. En slutrapport skulle föreligga senast vid utgången av år 1987. Efter beviljat anstånd från regeringen förelåg ännu så sent som i mars månad 1988 inte något slutgiltigt förslag från transportrådet.

Jag vill därför fråga statsrådet Sven Hulterström:

1. Är regeringen beredd att vidta snabba åtgärder för att förbättra servicen för resenärerna inom riksfärdtjänsten?
2. Är regeringen beredd att påskynda transportrådets utredning av riksfärdtjänstens framtida utformning?

1987/88:249 av *Bo Lundgren* (m) till finansministern om avdragsrätten för bostadsräntor:

Enligt den senaste folk- och bostadsräkningen (1985) fördelar sig det totala bostadsbeståndet så att andelen ägda småhus är 42 %, andelen bostadsrättslägenheter 16 % och andelen hyreslägenheter 42 %. Frågan om avdragsrätten för bostadsräntor är för den stora andel av hushållen som bor i egna småhus eller bostadsrätter mycket viktig. En begränsning av avdragsrätten leder till ökade kostnader och ett därmed sammanhängande prisfall.

I 1979 års valrörelse utlovade samtliga riksdagspartier utom vänsterpartiet kommunisterna att avdragsrätten för bostadsräntor inte skulle begränsas. Det är bara moderata samlingspartiet som stått fast vid detta löfte. I april 1981 träffades en uppgörelse mellan socialdemokraterna och mittenpartierna, som innebar att underskottsavdragens skattemässiga värde successivt begränsades till 50 % under perioden 1983–1985.

Till följd av uppgörelsen föll priserna på småhus kraftigt. Detta prisfall var förutsett. I den departementspromemoria (Ds B:1981:16) som var underlag för propositionen om skatteomläggningen sägs:

”När man här talar om prissänkningar bör det observeras att denna effekt troligen till en del redan gjort sig gällande under det halvår som skatteöverenskommelsen varit känd. Den faktiska inverkan av reformen på boendekostnaderna gör sig ju inte heller gällande omedelbart utan inträder successivt under en treårsperiod. Eventuella fortsatta prissänkningar kan därför i åtskilliga fall väntas ta sig uttryck främst i form av att en prisstegring uteblir som annars skulle ha inträffat. Tre års nominellt stillastående pris betyder ju även med ett inflationsantagande om endast 5,5 % en sänkning av det reala priset med 15 %.”

I efterhand kan konstateras att det faktiska prisfallet kom att ligga i intervallet 20–30 %.

Prot. 1987/88:111
29 april 1988

Meddelande om interpellationer

Finansministern och det socialdemokratiska partiet har pläderat för och lagt förslag om ytterligare avdragsbegränsning. I den s. k. idéskiss om de framtida skatterna som finansministern presenterade i början av 1987 sägs att avdragen bör begränsas ytterligare. En tänkbar metod sägs vara att införa en regel som innebär att endast en viss andel av ränteutgifterna skall vara avdragsgilla vid beskattning, en s. k. kvotmetod.

I regeringens direktiv till den nu pågående utredningen om reformerad inkomstbeskattning sägs:

”Reformen bör innebära gynnsammare regler för sparande och mindre gynnsamma villkor för skuldsättning. Slutligen bör ändringarna leda till ökade skatteinkomster på detta område.

Att helt eller delvis undanta räntekostnaderna för lån på villor och bostadsrätter från avdragsbegränsningen är enligt min” – finansministerns – ”mening inte lämpligt.”

I dessa direktiv nämns också den s. k. kvotmetoden som ett sätt att begränsa avdragsrätten. En fråga är hur stor del av uppkomna underskott som skall få lov att dras av vid beskattningen. I idéskissen förs ett resonemang som innebär att en bedömning av den långsiktiga fördelningen mellan real avkastning och inflation skall avgöra hur stor del som får dras av. Med utgångspunkt i ett långsiktigt perspektiv skulle en kvot på 50 % användas. Det innebär att hälften av underskottet får dras av.

I tabell 1 redovisas hur boendekostnaderna för småhus och bostadsrätter skulle öka om en kvotmetod införs vid inkomstbeskattningen. Effekten av en kvot på såväl 50 % som 75 % visas. Ägaren av småhuset eller bostadsrätten antas ha 50 % marginalsatt.

Tabell 1
Ökning av boendekostnaderna till följd av införande av en s. k. kvotmetod vid inkomstbeskattningen (50 % marginalsatt)

Underskott:	Ökning av boendekostnaderna vid	
	a) kvot på 50 %:	b) kvot på 75 %:
20 000 kr.	417 kr./månad	208 kr./månad
30 000 kr.	625 kr./månad	313 kr./månad
40 000 kr.	833 kr./månad	417 kr./månad
50 000 kr.	1 042 kr./månad	521 kr./månad

Som synes ökar boendekostnaderna kraftigt även om kvoten sätts till 75 %. Finansministerns idéskiss tyder snarast på att en lägre kvot väljs.

I regeringens kompletteringsproposition 1987/88 föreslås en begränsning av avdragsrätten redan för 1989. I propositionen redovisas två alternativ. Det ena innebär att underskottsavdragens skattemässiga värde begränsas med 3 %. Det andra innebär en begränsning med 4 %.

I tabell 2 redovisas vilken ökning av boendekostnaderna dessa bägge alternativ innebär.

Prot. 1987/88:111
29 april 1988

Meddelande om interpellationer

Tabell 2
Ökning av boendekostnaderna 1989 enligt regeringens två alternativ till avdragsbegränsning

Underskott:	Ökning av boendekostnaderna vid	
	Reg. alt 1 (-3 %)	Reg. alt 2 (-4 %)
20 000 kr.	50 kr./månad	67 kr./månad
30 000 kr.	75 kr./månad	100 kr./månad
40 000 kr.	100 kr./månad	133 kr./månad
50 000 kr.	125 kr./månad	167 kr./månad

Det finns flera skäl som talar mot en begränsning av avdragsrätten för bostadsräntor.

- * 60 % i boendet sker i eget ägda småhus eller bostadsrätter. Dessa hushåll har inrättat sig efter nu gällande skatteregler. Staten bör därför inte drastiskt förändra dessa regler.
- * De kostnadsökningar som blir följderna av en ytterligare avdragsbegränsning kan leda till att vissa hushåll får sin ekonomi raserad. En avdragsbegränsning skulle särskilt hårt drabba låg- och medelinkomsttagare med småhus eller bostadsrätt.
- * Till följd av kostnadsökningarna uppkommer ett prisfall som, om den andel som får dras av vid beskattningen uppgår till hälften, kan bedömas bli i storleksordningen 30 %. Särskilt hårt drabbas de som köpt sitt småhus eller sin bostadsrätt strax före införandet av avdragsbegränsningen och de som tvingas sälja strax därefter.
- * En ytterligare avdragsbegränsning skulle motverka sparandet i egna bostäder. Därmed rycks grunden för ett av de största sparmotiven bort.
- * Om en marginalsattesänkning kombineras med en avdragsbegränsning, minskar möjligheten att därigenom påverka lönebildningen genom att löntagarnas utfall av skatteförändringen skiljer sig kraftigt även vid lika lön.

Jag vill mot denna bakgrund fråga finansministern:

1. Avser den nuvarande regeringen att under kommande mandatperiod genomföra ytterligare begränsning av avdragsrätten för bostadsräntor utöver det förslag som återfinns i regeringens kompletteringsproposition?
2. Anser finansministern att det är fördelningspolitiskt riktigt att genomföra ytterligare begränsning av avdragsrätten för bostadsräntor som främst drabbar låg- och medelinkomsttagare?
3. Anser finansministern att det är samhällsekonomiskt motiverat att genom en ytterligare avdragsbegränsning minska intresset för sparande till och i en egen bostad?

1987/88:250 av Bo Lundgren (m) till finansministern om skatten på småhus:

1990 genomförs en allmän fastighetstaxering för småhus. De förändringar av fastigheternas taxeringsvärde som då uppkommer påverkar skatteuttaget i

flera avseenden. Statlig fastighetsskatt tas ut i förhållande till taxeringsvärdena, och även schablonintäkter för småhus beräknas med utgångspunkt i taxeringsvärdet.

Fastighetstaxeringen om två år utgår från marknadsvärdena på fastigheter-
na 1988. De bedömningar av prisutvecklingen som kan göras nu tyder på en
ökning av taxeringsvärdena som genomsnittligt för hela landet uppgår till ca
50 %. Resultatet kommer emellertid att variera kraftigt mellan olika
regioner. Storstadsområden och vissa andra områden med kraftig efterfrå-
gan kommer att få väsentligt större ökningar än genomsnittet. Taxeringsvär-
desökningar på 100 % eller mer kan bli aktuella.

Fastighetsskatten för småhus uppgår till 1,4 % beräknat på ett underlag
som är en tredjedel av fastighetens taxeringsvärde. Schablonintäkten som
skall tas upp till beskattning beräknas efter en progressiv skala. I det lägsta
skiktet beräknas schablonintäkten till 2 % av fastighetens taxeringsvärde,
medan den i det högsta skiktet uppgår till 8 %. Den sammantagna
skattehöjningen till följd av höjda taxeringsvärden kan bli betydande.

I tabellen redovisas de skattehöjningar som blir följden av taxeringsvär-
deshöjningar på 50, 75 resp. 100 % för 1990. Beräkningarna utgår från att
innehavaren har en marginalskatt på 50 % och visar effekten av såväl den
statliga fastighetsskatten som den skatt som belöper på schablonintäkten.

Taxeringsvärde i dag	Skatt i dag	Skatt 1990 vid tax.värdesökning på		
		50 %	75 %	100 %
250 000	305 kr./mån	458 kr./mån	534 kr./mån	652 kr./mån
300 000	367 "	550 "	704 "	858 "
350 000	427 "	704 "	894 "	1 147 "
400 000	428 "	858 "	1 147 "	1 477 "

För småhus i storstadsområde med ett vanligt förekommande taxerings-
värde på 350 000 kr. ökar månadskostnaden – om skattereglerna inte ändras
– från 428 kr. till 1 147 kr.

För ett småhus med ett taxeringsvärde på 300 000 kr. i dag och med en
genomsnittlig ökning av taxeringsvärdet med 50 % ökar månadskostnaden
från 367 till 550 kr.

Mot denna bakgrund vill jag fråga finansministern:

1. Är den nuvarande regeringen beredd att lägga fram förslag om sänkning
av den statliga fastighetsskatten så att fastighetstaxeringen 1990 inte leder till
höjd skatt?

2. Är den nuvarande regeringen beredd lägga fram förslag om ändrade
regler för beräkning av schablonintäkt för småhus så att skatteskärpningar
som leder till större kapitalkostnadsökningar för småhus än för flerfamiljshus
undviks?

1987/88:251 av *Bo Lundgren* (m) till statsrådet Ulf Lönnqvist om idrottsrö-
relsens villkor:

Idrotten är Sveriges största folkrörelse med ungefär 2,5 miljoner medlem-
mar. I ca 19 000 idrottsföreningar verkar nästan 500 000 ledare. Fler

ungdomar ges inom idrotten en meningsfull fritidsverksamhet än inom någon annan folkrörelse.

Idrottsrörelsen har mot denna bakgrund stor betydelse för samhället. Aktiv idrott leder bl. a. till att ungdomar avhåller sig från för dem själva och samhället skadliga verksamheter som exempelvis drogmisbruk. Idrottsrörelsen bidrar till friskvården. Till detta kommer den stora roll idrotten spelar för de många åskådare, TV-tittare, radiolyssnare och tidningsläsare som följer tävlingsverksamheten på olika nivåer. Svenska idrottsutövare av världsklass fungerar som ambassadörer utomlands. Samtidigt fungerar de som förebilder för den uppväxande generationen och stimulerar till den i Sverige mycket omfattande breddidrotten.

Den verksamhet som bedrivs av föreningar, distriktsorganisationer, specialförbund och riksförbund bygger i första hand på ideellt arbete och personligt engagemang. Idrottsrörelsen får inte byråkratiseras och tvingas in i något slags halvoffentlig roll. Den måste förbli en fri, obunden och demokratiskt uppbyggd rörelse. Det direkta och indirekta stöd som offentliga sektorn lämnar idrottsrörelsen bör därför inte vara styrande.

Idrottsrörelsens ekonomiska förutsättningar har under de senaste åren försämrats. Samtidigt som kostnaderna har ökat har möjligheterna till självfinansiering av verksamheten starkt beskurits. Det gäller framför allt utvecklingen på spelmarknaden där de ideella organisationernas andel har minskat kraftigt. Denna utveckling är oroande, inte minst mot bakgrund av att organisationerna på detta vis blir mer utlämnade åt politiska beslut.

Samtidigt som samhället, som tidigare sagts, gör stora vinster till följd av idrottsrörelsens aktiviteter lägger det alltför stora pålagor på dess verksamhet. Det gäller exempelvis arbetsgivaravgifter, reklamskatt och mervärdesskatt.

Regeringen har i en proposition till vårriksdagen lagt fram förslag om ändringar i lotterilagen. Förslagen innebär en del förbättringar för idrottsrörelsen, men är inte tillräckligt långtgående. Vissa för idrottsrörelsen viktiga frågor behandlas inte alls i propositionen.

Fortfarande tillåts den statliga lotteriverksamheten ha en helt dominerande ställning på spelmarknaden. Dess monopol när det exempelvis gäller s. k. Trisslotter kvarstår oförändrat. Idrottsrörelsens och andra folkrörelsers krav på att få starta nya spelformer på lika villkor tillgodoses inte.

Regeringen har heller inte lagt fram några förslag som syftar till en lösning på det stora problem som uppkommit genom att idrottsaktiva nu jämföras med anställda och att därmed sociala avgifter debiteras. Riksidrottsförbundet har i en utredning lagt fram tre förslag till lösning på problemet, men några reaktioner från regeringens sida har ännu inte kommit.

Ett stort antal svenska elitidrottare har av inte minst skattemässiga skäl valt att bosätta sig utomlands. Det finns visserligen möjlighet att genom särskilda avsättningar för pensionsförsäkringar få till stånd en viss inkomstutjämning. Dessa möjligheter är emellertid inte tillräckliga för att kompensera den kraftiga beskattning som sker när det gäller stora inkomster som intjänas under en relativt kortvarig idrottskarriär.

Mot denna bakgrund vill jag fråga statsrådet Lönnqvist:

1. Är den nuvarande regeringen beredd att bryta upp den monopolställning som de statliga spelbolagen har i dag och därmed bl. a. tillåta idrottsrörelsen och andra folkrörelser att starta nya spelformer på lika villkor?
2. Är den nuvarande regeringen beredd att lägga fram förslag om avskaffande av reklamskatten för ideella organisationer i den mån en snedvriden konkurrenssituation inte uppkommer?
3. Är den nuvarande regeringen beredd att lägga fram förslag om en lösning på arbetsgivaravgiftsproblemen inom idrottsrörelsen?
4. Är den nuvarande regeringen beredd att lägga fram förslag om inkomstutjämning för elitidrottsmän?

1987/88:252 av *Hans-Eric Andersson* (s) till finansministern om kommunal-
skatten:

”Vi måste få bukt med de stora orättvisorna när det gäller kommunal-
skatten.”

”I dag spelar ofta invånarnas inkomster en avgörande roll för vilken
skattesats medborgarna måste betala – och då är det i praktiken ofta
kommunerna med de mest välbärgade invånarna som har de lägsta skattesat-
serna.

Det är orimligt att det skall vara på det viset. Kampen för att ändra på det
får vi inte ge upp. Rättvisa kommunalskatter är ett viktigt led i vår strävan att
bygga ett rättvisare Sverige.”

”Dessutom är det hög tid att på allvar börja diskutera en reformering av
kommunalskatten.”

Ovanstående citat är hämtade ur tal hållna vid den socialdemokratiska
partikongressen 1987 av i tur och ordning statsminister Ingvar Carlsson,
finansminister Kjell-Olof Feldt och LO:s ordförande Stig Malm.

Ja, vårt sätt att finansiera den kommunala verksamheten är orättvist.
Kommunalskatten är också för en stor majoritet av inkomsttagarna den
tyngsta delen av den skatt man betalar. Dessutom leder orättvisorna,
åtminstone i vissa regioner, till att kommunalskatten blir en faktor som
verkar i segregerande riktning.

För att motverka orättvisorna har vi länge haft ett system för kommunal
skatteutjämning. Trots att systemet reformerats ett antal gånger menar jag
att det är omöjligt att hävda att vi nått fram till rimlig rättvisa. Inte heller det
beslut om skatteutjämning som riksdagen fattade den 29 april i år leder till att
det bara blir skillnader i kommunal verksamhet som ger skillnader i
kommunal utdebitering – långt därifrån.

Med tanke på att det ständiga lappandet med skatteutjämning inte
resulterat i att rimlig rättvisa kunnat uppnås uppstår frågorna om inte hela
skattesystemet måste reformeras. Den nuvarande kommunalskattelagen
tillkom 1928 i ett helt annat samhälle än dagens. Även om skattelagarna
sedan dess ändrats många gånger, är det alltså denna lag som ligger till
grund för dagens skattesystem. Lagen firar i år 60 år!

Mot bakgrund av vad som ovan anförts vill jag till finansministern ställa följande frågor:

Prot. 1987/88:111
29 april 1988

Meddelande om interpellationer

1. Anser finansministern att årets skatteutjämningsbeslut tillgodoser de krav på rättvisa som han själv ställde i september 1987?
2. Om så inte är fallet, anser finansministern att vi behöver en grundläggande kommunalskattereform?
3. Om svaret på fråga två är nej – hur länge kan det nuvarande systemet behållas?
4. Om svaret på fråga två är ja – när kommer ett reformeringsarbete för vårt system att finansiera den kommunala verksamheten att inledas?

1987/88:253 av *Ann-Cathrine Haglund* (m) till arbetsmarknadsministern om åtgärder för att öka jämställdheten:

Skillnaderna mellan mäns och kvinnors villkor på arbetsmarknaden är ännu mycket stora. Av all statistik över sysselsättning, arbetsuppgifter, löne- och pensionsförhållanden framgår detta klart. Kvinnor och män finns i skilda branscher och i olika yrken. De har olika lång arbetstid, olika lön och som följd därav olika pension. Det är långt till "hälften var" för kvinnor och män!

De flesta män arbetar på en fri arbetsmarknad, medan över hälften av alla kvinnor arbetar inom offentlig omsorg, vård och service. Detta innebär att män, inom de områden de vanligtvis arbetar, fritt kan välja mellan olika arbetsgivare eller att starta egen verksamhet. Kvinnor kan det inte, eftersom de ofta arbetar inom offentliga monopol.

Regeringen har dock inte tagit några initiativ för att bryta de offentliga monopolen och därmed öka kvinnors valfrihet och möjligheter och minska skillnaderna mellan kvinnors och mäns villkor i arbetslivet. Barnomsorg, vård och sjukvård – områden där de flesta anställda är kvinnor – förutsätts huvudsakligen ske i allmän regi. Inom dessa områden råder i dag i praktiken inte näringsfrihet. Rätten att bedriva egen verksamhet är inskränkt.

När samhället missgynnar enskilt ordnad barnomsorg innebär detta inte endast att familjens valfrihet att välja den barnomsorg de anser bäst begränsas. Det innebär också att man förhindrar framväxten av nya modeller och lösningar inom barnomsorgen som bättre skulle motsvara människors behov – initiativ som många kvinnor säkerligen skulle ta i form av entreprenad, egenföretagande, anställning m. m. Detsamma gäller inom vården.

Ett brytande av de offentliga monopolen inom vård och barnomsorg skulle ge kvinnor stora möjligheter till egenföretagande och entreprenadverksamhet. Det skulle också vidga kvinnors arbetsmarknad. Friheten att välja mellan att söka anställning i enskild eller offentlig verksamhet skulle öka.

Det är nödvändigt att de offentliga monopolen inom barnomsorgen bryts och att enskilda entreprenörer – som ofta är kvinnor – får möjlighet att konkurrera på likvärdiga villkor. Då stimuleras konkurrens och tillväxt, och då växer nya företag och nya arbetstillfällen fram – inte minst för kvinnorna. När olika arbetsgivare konkurrerar om arbetskraft, stärks personalens ställning såväl i den enskilda som i den allmänna sektorn.

Prot. 1987/88:111
29 april 1988

Meddelande om interpellationer

Om de offentliga monopolen bryts, uppmuntras kvinnors erfarenhet, kreativitet och initiativförmåga. Kvinnors inflytande över det egna arbetet ökar.

Mot bakgrund av vad jag ovan anfört vill jag ställa följande fråga till jämställdhetsministern.

Är statsrådet villig att medverka till att de offentliga monopolen bryts, så att kvinnors ställning i arbetslivet och samhället stärks?

1987/88:254 av *Per Stenmarck* (m) till miljö- och energiministern om erosionssskadorna på vissa strandområden i Skåne:

Stora delar av de skånska kusterna är utsatta för kraftiga erosioner. I snart 20 år har institutionen för teknisk vattenresurslära vid Lunds universitet arbetat med att försöka förstå de mekanismer som utgör de bakomliggande orsakerna till skadorna.

Mycket arbete återstår för att öka kunskaperna och för att komma till rätta med problemen. Institutionen för teknisk vattenresurslära gör bedömningen att ökade resurser är nödvändiga, både till forskning och till de berörda kommunerna, om Skånes stränder långsiktigt skall kunna räddas.

De som studerat problemet under senare år menar att två faktorer, av helt olika typ, har tillkommit och gjort situationen ytterligare komplicerad.

Den ena faktorn är den s. k. drivhuseffekten som innebär att främst mänskliga aktiviteter leder till att förekomsten av olika gaser i troposfären ökar. Den kortvågiga solstrålningen släpps igenom, samtidigt som gaserna reflekterar den långvågiga värmestrålningen från jorden. Därmed minskar den totala utstrålningen. Följden blir en ökande temperatur.

Som en följd av drivhuseffekten beräknas nivån i världshaven på 100 år att stiga med cirka en meter. För stora delar av Östersjön kan detta få drastiska konsekvenser. I exempelvis kustområden som Ystad, Kåseberga och Löderup i sydöstra Skåne kan havet redan under det innevarande seklet komma att hota alltmer av bebyggelsen.

Redan nu, innan någon påtaglig höjning av medelvattennivån kan påvisas, utgör stranderosionen stora problem för Ystad, Trelleborg, Vellinge, Lomma och Landskrona (Ven). Att detta är ett problem som främst berör Skåne beror på den landsänkning som förekommer där, medan övriga Sverige har fortsatt landhöjning.

Den andra tillkommande faktorn utgör det decentraliserade planansvaret. Ansvar för kustlandskapet har, genom den nya plan- och bygglagen, lagts på kommunerna. Därmed saknas till stor del den kompetens som behövs för att lösa komplicerade problem, som gäller samverkan mellan vågor och strömmar och därmed sammanhängande transport av sand.

Mot havets nivåhöjning kan vi sannolikt inte göra mycket. Men de forskare – professor Gunnar Lindh och teknologie doktor Hans Hansson – som skrivit rapporten *Konsekvenser av havsytans höjning för Skånes kusttrakter* menar att det ändå går att rädda skyddsvärda områden. Sådana insatser kostar emellertid stora pengar.

Det är orimligt att kostnader som är förenade med att rädda omfattande naturområden helt kan drabba enskilda kommuner med långa kuster. I vissa

fall rör det sig om en unik strandlinje. Staten bör se till att dessa kommuner får nödvändigt ekonomiskt stöd för att bevara stränderna till eftervärlden.

Prot. 1987/88:111
29 april 1988

Vilka åtgärder är miljö- och energiministern beredd vidta för att de utsatta strandområdena skall kunna räddas?

Meddelande om frågor

1987/88:255 av *Ingela Mårtensson* (fp) till justitieministern om förbudet mot pornografiska föreställningar:

Sedan den 1 juli 1982 finns ett generellt förbud mot att anordna offentliga pornografiska föreställningar. Syftet med förbudet är att motverka prostitutionen. Från sexklubb till prostitution är steget inte långt, och många gatuprostituerade har tidigare arbetat på sexklubbar. Förbudet är också ägnat att motverka den kriminalitet och det asociala levnadssätt som främjas av den särskilda miljön vid sexklubbarna.

Vid förbudets tillkomst utgick man från att sexklubbarna måste lägga ned sin dåvarande verksamhet. Men man förutsåg också att de ekonomiska intressenterna i första hand försökte anpassa sin verksamhet till förbudet, och att det därigenom kunde uppstå risk för nya avarter. Skulle utvecklingen visa att sexklubbarna funnit nya former som medför risk för prostitution och andra allvarliga olägenheter, räknade man med att dessa tendenser borde kunna bemästras av polis- och socialmyndigheter.

I Göteborg har socialtjänsten tillsatt en prostitutionsgrupp som sedan 1981 arbetar med olika typer av åtgärder inom könshandeln, dock med tonvikt på gatuprostitution, ateljéer och s. k. sexklubbar. Gruppen har haft kontakt med ca 1 500 berörda kvinnor av vilka man haft mer eller mindre djupgående klientkontakt med ca 200. Nyligen presenterade gruppen en rapport till miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Det är en fruktansvärd läsning, där det bl. a. handlar om posering kombinerad med piskning, hantering av avföring och urin.

Mot denna bakgrund vill jag fråga justitieministern:

Vilka åtgärder tänker justitieministern vidta för att intentionerna i lagstiftningen om förbud mot pornografiska föreställningar skall uppfyllas?

29 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 28 april

1987/88:470 av *Lennart Brunander* (c) till försvarsministern om upphandlingen av uniformsväv för försvaret:

Utvecklingen av ett helt nytt fältuniformssystem för det svenska försvaret har nu kommit så långt att upphandlingar står för dörren. Systemet skall klara av en rad både nya och skärpta krav inför en förväntad stridsmiljö. Försvarets materielverk (FMV) har nyligen inhämtat offerter på en mycket

Prot. 1987/88:111
29 april 1988

Meddelande om frågor

kvalificerad uniformsväv, resultatet av åtta års kostsamt utvecklingsarbete inom svensk textilindustri.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till försvarsministern:

Är försvarsministern beredd medverka till att detta upphandlingsbeslut till fullo väger in värdet av den svenska tekoindustrins utvecklingsarbete, en bibehållen kompetens och tillverkningskapacitet på detta område för en möjlig självförsörjning i krisskeden samt betydelsen i ett vidare perspektiv för svensk tekoindustri?

1987/88:471 av *Margareta Gard* (m) till miljö- och energiministern om uppvärmningen av småhus:

I samband med oljekrisen i mitten av 1970-talet gjordes stora ansträngningar att minska Sveriges oljeberoende. Statliga lån beviljades till de småhusägare som installerade elvärme eller värmepump. Även eldning med ved uppmuntrades. Vad som var sanning i samband med oljekrisen tycks numera endast vara dåligt skämt.

Eluppvärmning av småhus skall nu förhindras. Vedeldning har visat sig vara mycket miljöfarligt. Värmepumparna har kommit i vanrykte genom att de innehåller freon. Eldning med olja – även lågsavvlig – bidrar till försurning av mark och vatten. Förbränning av olja liksom av andra fossila bränslen ger dessutom som slutprodukt koldioxid, som åstadkommer en drivhuseffekt och som på sikt radikalt kan förändra förutsättningarna för mänskligt liv.

Den miljömedvetne småhusägaren som står i begrepp att byta värmekälla i sitt hus står således inför ett svårt val. Om han väljer fel, kan han i framtiden drabbas av förbud eller ekonomiska sanktioner.

Vilket råd vill miljöministern ge de småhusägare som står i begrepp att byta värmekälla?

den 29 april

1987/88:472 av *Hugo Hegeland* (m) till justitieministern om bevakningen på kriminalvårdsanstalterna:

En huvudförklaring till att två interner, dömda för mycket grova rån till långvariga fängelsestraff, nyligen lyckats rymma från kriminalvårdsanstalten i Norrköping torde vara att internerna under rastning bevakas av obeväpnade vakter.

Med anledning härav vill jag fråga:

Är justitieministern beredd att föreslå åtgärder som skulle leda till en effektivare och meningsfullare bevakning av interner, dömda till långvarigt fängelsestraff?

1987/88:473 av *Margareta Gard* (m) till miljö- och energiministern om uttalande om Dala Airport:

Prot. 1987/88:111
29 april 1988

Meddelande om frågor

Vid ett besök på Brunnsviks folkhögskola fällde miljöministern följande yttrande: "Jag måste bara få säga att den mest onödiga flygplats jag vet är Dala Airport."

Med anledning av miljöministerns yttrande vill jag ställa följande frågor:

1. På vilka grunder fällde miljöministern sitt yttrande?
2. Är miljöministerns yttrande ett avståndstagande till Bergslagspropositionen?

30 § Kammaren åtskildes kl. 15.35.

In.fidem

OLOF MARCUSSON

Förteckning över talare

(Siffrorna avser sida i protokollet)

Fredagen den 29 april

Alsén, Lennart (fp) 22, 36, 40
Andersson, Anders (m) 50, 51
Andersson, Arne, i Gamleby (s) 32, 38, 42
Andersson, Elving (c) 72, 73
Andersson, Sten, utrikesminister 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71
Bergdahl, Hugo (fp) 84, 85, 86, 87
Berndtson, Nils (vpk) 44, 46
Bjelle, Britta (fp) 68, 69
Bodström, Lennart, utbildningsminister 87
Bolander, Gunhild (c) 59
Carlsson, Inge (s) 48
Carlsson, Roine, försvarsminister 83
Dahl, Birgitta, miljö- och energiminister 76, 78, 79, 80, 81, 82
Ekman, Kerstin (fp) 54, 57, 59
Elm, Ingegerd (s) 80, 82
Franck, Hans Göran (s) 70
Franzén, Ivar (c) 79
Granstedt, Pär (c) 64, 65
Gustafsson, Hans, bostadsminister 74, 75, 76
Hagård, Birger (m) 88
Halvarsson, Isa (fp) 74
Hedfors, Lars (s) 42, 44
Hegeland, Hugo (m) 83
Hulterström, Sven, kommunikationsminister 72, 73
Kenneryd, Rolf (c) 25, 30, 31, 35, 39, 44, 46
Liljegren, Gunnel (m) 66, 67
Magnusson, Göran (s) 49, 51, 52
Måbrink, Bertil (vpk) 71
Nilsson, Lennart (s) 75, 76
Peterson, Thage G, industriminister 84, 85, 86, 87
Pettersson, Karl-Anders (c) 77, 78
Pettersson, Ulla (s) 62
Rosqvist, Birger (s) 56, 58
Rydén, Rune (m) 18, 37, 40
Stenmarck, Per (m) 56
Svensson, Jörn (vpk) 27, 31, 32, 38, 41
Victorsson, Åke (s) 46
Virgin, Ivar (m) 82